

NASILJE NAD ŽENSKAMI –

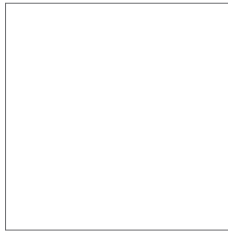
PRAV *(N)*E POTI V VARNO
ŽIVLJENJE ŽENSK IN OTROK

Praktični vodnik po sodnih in upravnih postopkih

DRUŠTVO ZA
NENASILNO
KOMUNIKACIJO
association
for nonviolent
communication

**NASILJE NAD ŽENSKAMI – PRAV(N)E POTI
V VARNO ŽIVLJENJE ŽENSK IN OTROK**
Praktični vodnik po sodnih in upravnih postopkih

Nina Obran

NASILJE NAD ŽENSKAMI –

PRAV(N)E POTI V VARNO
ŽIVLJENJE ŽENSK IN OTROK

Praktični vodnik po sodnih in upravnih postopkih

DRUŠTVO ZA
NENASILNO
KOMUNIKACIJO
association
for nonviolent
communication

Ljubljana, 2014

Nina Obran
NASILJE NAD ŽENSKAMI – PRAV(N)E POTI
V VARNO ŽIVLJENJE ŽENSK IN OTROK,
Praktični vodnik po sodnih in upravnih postopkih

Spremna beseda: *Katja Zabukovec Kerin*

Pregled: *Klavdija Aničić, Tanja Hrovat Svetičič*

Lektura: *Suzana Tratnik*

Oblikovanje in prelom: *Manca Švara (Studio Alef)*

Izdajatelj: *Društvo za nenasilno komunikacijo*

Kraj in leto izida: *Ljubljana, 2014*

Tisk: *Kript d. o. o.*

Naklada: *4000*

*Publikacija je bila izdana s finančno pomočjo Javnega zavoda
Lekarna Ljubljana in s sofinanciranjem Ministrstva za delo,
družino, socialne zadeve in enake možnosti.*

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO,
SOCIALNE ZADEVE IN ENAKE MOŽNOSTI

LEKARNA LJUBLJANA

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

343.62-055.2

OBRAN, Nina

Nasilje nad ženskami - prav(n)e poti v varno življenje žensk in otrok : praktični vodnik po sodnih in upravnih postopkih / Nina Obran ; [spremna beseda Katja Zabukovec Kerin]. - Ljubljana : Društvo za nenasilno komunikacijo, 2014

ISBN 978-961-91732-2-0

276138496

KAZALO

SPREMNA BESEDA	9
PREDGOVOR.....	13
1. RENATA.....	15
2. O NASILJU V DRUŽINI	19
3. DELO POLICIJE.....	25
3.1. PREPOVED PRIBLIŽEVANJA DOLOČENI OSEBI, KRAJU ALI OBMOČJU	27
3.2. PRIJAVA KAZNIVEGA DEJANJA.....	30
3.3. KAZENSKA OVADBA	33
3.4. PREKRŠEK.....	33
4. DELO CENTRA ZA SOCIALNO DELO	35
5. DELO TOŽILSTVA.....	41
6. DELO SODIŠČA	45
6.1. PREISKOVALNI POSTOPEK	45
6.2. OMEJEVALNI UKREPI.....	49
6.3. PREDOBRAVNALNI NAROK	52
6.4. GLAVNA OBRAVNAVA.....	52
6.5. PREMOŽENJSKOPRAVNI ZAHTEVEK	58
6.6. SODBA	59

6.7.	SKRAJŠANI POSTOPEK IN POSTOPEK ZA IZDAJO KAZNOVALNEGA NALOGA	62
7.	BREZPLAČNA PRAVNA POMOČ	65
8.	UKREPI PO ZAKONU O PREPREČEVANJU NASILJA V DRUŽINI	73
8.1.	PREPOVEDI ZARADI NASILNIH DEJANJ.....	73
8.2.	PREPUSTITEV STANOVANJA V SKUPNI UPORABI	75
9.	RAZVEZA ZAKONSKE ZVEZE, ODLOČITEV O VARSTVU IN VZGOJI OTROK TER DOLOČITEV STIKOV IN PREŽIVNINE	79
9.1.	RAZVEZA ZAKONSKE ZVEZE S TOŽBO.....	79
9.2.	SPORAZUMNA RAZVEZA	84
9.3.	STIKI	87
9.4.	PREŽIVNINA	90
9.5.	ZAČASNA ODREDBA.....	91
9.6.	STROŠKI	93
10.	PREDLOG ZA IZVRŠBO IN ZA ZAVAROVANJE S PREDHODNO ODREDBO	95
11.	PREMOŽENJSKA IN STANOVANJSKA VPRAŠANJA	101
11.1.	DELITEV SKUPNEGA PREMOŽENJA.....	101
11.2.	MOTENJE POSESTI.....	105
11.3.	PREDLOG ZA DOLOČITEV NAJEMNICE ALI NAJEMNIKA STANOVANJA	107
11.4.	TOŽBA ZA IZSELITEV	108
11.5.	POSTOPEK UGOTAVLJANJA DEJANSKEGA PREBIVALIŠČA	109

12.	ODŠKODNINA ZA NASILJE V DRUŽINI	111
	12.1. ODŠKODNINSKA TOŽBA	112
	12.2. ODŠKODNINA PO ZAKONU O ODŠKODNINI ŽRTVAM KAZNIVIH DEJANJ (ZOŽKD)	114
13.	KRŠITVE VARSTVA OSEBNIH PODATKOV	117
14.	OSEBNI STEČAJ	121
15.	SPODBUDA	129
LITERATURA IN VIRI.....		131
Priloga 1:	O pregonu kaznivih dejanj.....	135
Priloga 2:	Oblike brezplačne pravne pomoči	137
Priloga 3:	Razpredelnica stroškov za preživljanje otroka	141
Priloga 4:	Zakon o preprečevanju nasilja v družini.....	145
Priloga 5:	Zakon o nalogah in pooblastilih policije.....	157
Priloga 6:	Kazenski zakonik	161
Priloga 7:	Zakon o varstvu javnega reda in miru..	169
Priloga 8:	Zakon o kazenskem postopku	171
Priloga 9:	Zakon o pravnem postopku	181
Priloga 10:	Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih	187
Priloga 11:	Zakon o izvršbi in zavarovanju	193
Priloga 12:	Zakon o odškodnini žrtvam kaznivih dejanj	195

SPREMNA BESEDA

V nevladnih organizacijah po vsem svetu vsako leto obeležimo mednarodne dneve akcij proti nasilju nad ženskami, ki se začnejo 25. novembra in končajo 10. decembra. V šestnajstih dneh opozarjamo na številne probleme, s katerimi se soočamo ženske v sodobni družbi. Ti problemi so posledica neenakega položaja v družbi in nasilja, ki ga doživljamo v družinah, partnerskih odnosih, pa tudi na delovnih mestih in drugje. Naš namen je krepiti moč žensk na vseh področjih življenja, da ne bomo več družbena skupina z manj moči, da ne bomo (več) podrejene, diskriminirane, utišane. Za to potrebujemo državo, ki bo ustvarila boljše zakonske podlage za enake možnosti, poskrbela za njihovo implementacijo in dobre prakse. Potrebujemo preventivne programe za otroke in mlade, da se bodo učili nenasilja in enakosti, socialne akcije za širjenje ničelne tolerance do nasilja, programe raznovrstne pomoči za žrtve nasilja in programe za delo s povzročitelji nasilja. Pomoč ženskam z izkušnjo nasilja mora vključevati vsaj informiranje, policijsko in pravno zaščito, varno namestitev, psihosocialno pomoč, terapijo, zagovorništvo, odškodnine in pomoč pri iskanju zaposlitve.

V letošnjih akcijah smo se v nevladnih organizacijah odločile ženskam, ki doživljajo nasilje, ponuditi zlasti več informacij. Na nas se vsak dan obračajo žrtve nasilja, ki se zaradi preživetega nasilja znajdejo v številnih postopkih, v katerih se počutijo nemočne, saj ne razumejo,

kako naj bi vsi ti postopki povečali njihovo varnost. Da postopkov ne razumejo, ni dobro, saj naj bi bili namenjeni ravno dolgoročni zaščiti žrtve in ustavljanju povzročitelja. Žrtve v postopkih bolj sodelujejo, ko razumejo, kako bodo potekali, čemu so namenjeni, kaj lahko pričakujejo in kdo jim lahko da dodatne informacije. Pravni priročnik izdajamo, ker želimo podrobneje pojasniti stvari, o katerih žrtve najpogosteje sprašujejo. Slovenija je s programi pomoči žrtvam nasilja neenakomerno pokrita, v mnogih krajih psihosocialna pomoč žrtvam sploh ni na voljo, kar jim seveda oteži pot iz nasilja. Ob branju priročnika boste morda potrebovale dodatno razlago in vabimo vas, da se po telefonu ali elektronski pošti obračate na nevladne organizacije v svoji bližini. Seznam organizacij, kjer lahko najdete pomoč, je objavljen na spletni strani <http://drustvo-dnk.si/povezave.html>.

Vseeno pa se pot iz nasilja za večino žrtev ne začne s pravnimi postopki. Ko se ženske soočijo s spoznanjem, da doma doživljajo nasilje, se pogosto najprej vprašajo, če zanje rešitev sploh obstaja. Včasih za partnerjevo nasilje krivijo sebe, pogosto jih je sram, ker partnerja same ne zmorejo ustaviti, zlasti pa občutijo strah. Težko je narediti velik korak in poiskati pomoč. Želimo si, da jim bo v pomoč mobilna aplikacija za pametne telefone, ki smo jo s pomočjo kolegic iz Avtonomnega ženskega centra v Beogradu in Društva SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja ustvarile v ta namen. Imenuje se VARNA in je brezplačno dostopna v Google Play trgovini. Naložite si jo lahko tudi tako, če svoj mobilni telefon prislonite ob QR nalepko na prvi strani tega priročnika, potem pa vas bodo navodila popeljala skozi proces. V aplikaciji najdete koristne informacije o nasilju. Ponuja vam tudi možnost, da v primeru nevarnosti pokličete policijo, nujno medicinsko ali drugo pomoč. Aplikacija ponuja zemljevid pomoči in možnost, da vnaprej izberete svoj krog oseb, ki jim v

primeru nevarnosti lahko pošljete sms-sporočila s predhodno določeno vsebino. Na ta način želimo doseči žrtve, ki sicer (še) ne bi iskale pomoči, jim ponuditi informacije in sporočilo, da pomoč obstaja – tudi zanje.

Priročnik in mobilna aplikacija pomenita, da bo ženskam kadarkoli in kjerkoli na voljo več informacij. Kadarkoli in kjerkoli bi morale biti že danes dostopne vse oblike pomoči in nevladne organizacije delujemo z vizijo, da bo kmalu tako.

Ker pa iz izkušenj vemo, kako naše uporabnice potrebujejo in ceni-jo pomoč svoje socialne mreže, želimo dodati poziv vsem, ki berete te besede in iščete pomoč za hčerko, prijateljico, znanko. Vaša podpora je neprecenljiva! Ko se znajdemo v stiski, imamo pogosto občutek, da smo ostali popolnoma sami, da ni nikomur mar za nas in da je situacija brez-izhodna. Ko žrtvam nasilja stojite ob strani, jih spodbujate, naj poskrbijo zase in za svojo varnost, jim nudite varno zatočišče, jim verjamete in jih spremljate, ko iščejo pomoč na raznih institucijah, pomembno prispevate k njihovemu procesu krepitve moči in večanju varnosti. Pot iz nasilja je vedno težka, žrtvi pa je z oporo bližnjih neprimerno lažje. Vedno več vas je, ki aktivno ščitite ženske in otroke, ki doživljajo nasilje in prav je, da tudi na tem mestu zapišemo, da cenimo vašo pomoč.

Izdajo priročnika in izdelavo aplikacije sta finančno omogočila Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter Lekarna Ljubljana, za kar se jim iskreno zahvaljujemo.

Ob koncu naj vsem zaželim, da bi ustvarjali odnose, v katerih bo moč enakomerno porazdeljena, v katerih se bomo počutili varno, spoštovano, cenjeno in svobodno. Zaslužimo si jih.

Katja Zabukovec Kerin

predsednica Društva za nenasilno komunikacijo

PREDGOVOR

Priročnik, ki je pred vami, vsebuje informacije o najpogostejših pravnih postopkih, s katerimi se srečujejo ženske z izkušnjo nasilja v družini, ko se odločijo končati partnerski odnos, v katerem doživljajo nasilje. Namen je ženskam z izkušnjo nasilja približati postopke na razumljiv in prijazen način, ne pa jih samo pravniško predstaviti. Priročnik ne olepšuje realnega stanja, temveč jasno in brez zadržkov razlaga, kaj vse čaka ženske na tej poti. Morda bosta kakšna predstavница ali predstavnik institucij v nekaterih opisih postopkov zaznala kritiko in tako je prav. Priročnik je napisan tudi z željo, da bi institucije svoj odnos do žensk z izkušnjo nasilja izboljšale.

Gotovo opazate, da žrtev nasilja naslavljam izključno z žensko slovnično obliko, izraz povzročitelj nasilja pa uporabljam v moški slovnični obliki. Tako je zato, ker je večina žrtev nasilja v družini žensk, kar 92 odstotkov povzročiteljev nasilja pa je moških¹. Seveda lahko priročnik koristi tudi moškim, ki so žrtve nasilja.

Cilj, ki sem si ga zadala ob pisanju priročnika, je, doseči čim več žensk, ki jim bodo informacije v njem olajšale pot skozi postopke. Ni treba, da ženske z izkušnjo nasilja v družini po tej poti stopate same.

¹ Leskošek, V., Urek, M., Zaviršek, D.: Nacionalna raziskava o nasilju v zasebni sferi in partnerskih odnosih, Končno poročilo 1. faze raziskovalnega projekta, Inštitut za kriminologijo, 2010, <http://www.arhiv.uem.gov.si/fileadmin/uem.gov.si/pageuploads/NasiljeRaziskava2010.pdf>, pridobljeno dne 20. 8. 2014, str. 12.

Poleg družine in prijateljic oziroma prijateljev smo vam v podporo tudi številne nevladne organizacije ter druge institucije. Dobro je, da okrog sebe zgradite trdno podporno mrežo, saj boste tako lažje, hitreje in učinkoviteje dosegli cilj – življenje brez nasilja.

Nina Obrán

svetovalka na področju nasilja

1. RENATA*

Renata je bila navdušena, ko je spoznala Petra. Tako pozoren, nežen in ljubeč je bil. Tako pameten. Če ga je kaj vprašala, se je zasmel: »Kaj sprašuješ neumnosti, trapica moja!« Rad je videl, da je urejena zanj. Večkrat je omenil, kako dobro zgleda njegova soseda in da si želi, da tudi Renata obleče kaj podobnega. Ni ji bilo težko, saj se ji je zdelo popolnoma normalno, da se ženska uredi za svojega moškega. Ko ji je rekel, da ne želi, da se družijo s svojimi prijateljicami, ker so samske in niso primerna družba zanj, se je strinjala z njim. Če je dobro razmislila, se ji je res zdelo, da se obnašajo otročje. Sploh pa se sedaj, ko ima partnerja, ne spodobijo, da bi sama zahajala v lokale.

Nekoč sta bila Renata in Peter dogovorjena, da se dobita ob 17. uri. Renata je zamudila avtobus in je zato prišla na dogovorjen kraj petnajst minut prepozno. Peter je bil zelo razburjen in jo je v navalu jeze stisnil za nadlaket. Oba sta bila v šoku. Petru je bilo takoj žal. Seveda mu je Renata oprostila, imela ga je rada in želela si je ustvariti družino z njim. Tudi ona bi bila jezna, če bi Peter zamudil.

Po poroki se je Renati svet postavil na glavo. Peter je postajal čedalje bolj muhast, povzdignil je glas za vsako malenkost, ki jo je naredila Renata. Renata je bila užaljena, saj se ji je zdelo, da si vsega tega ni zaslužila. A rekla ni nič. Peter je bil preobremenjen v službi, kriza je, šef ga maltretira, kaj bi ga potem še ona obremenjevala s svojimi

željami in potrebami. Čeprav se je trudila biti dobra žena, se stanje ni izboljšalo. Celo poslabšalo se je. Klofute so bile že na dnevnem redu, ravno tako kričanje, grožnje, zmerjanje, žaljivke. V spalnici je večkrat morala početi stvari, ki jih ni želela, a je potrpežljiva, saj je Peter rekel, da je njena dolžnost, da naredi vse, kar si mož zaželi.

Zanosila je. Mislila je, da bo s prihodom otroka vse drugače in se bo Peter končno spremenil. A je bilo še huje. Očital ji je, da otrok sploh ni njegov, da se je gonila v službi in da naj za otroka skrbi tisti, ki ga je naredil. Saj ve, kako se je nastavljala sodelavcem. Renata ni mogla več prenašati pritiskov in obtoževanja, pa se po porodniškem dopustu ni več vrnila na delo. »Tako ali tako si dobra samo še za v kuhinjo,« ji je govoril Peter. Ker ni imela več svojega dohodka, je morala Petra za vsako stvar, ki jo je želela kupiti za otroka ali gospodinjstvo, dolgo časa prositi ter mu razlagati, za kaj bo denar porabila in zakaj to sploh potrebujejo. Očital ji je, da je zapravljiva in da za tujega otroka ne bo plačeval, naj se znajde po svoje. Tudi na otroka je kričal, zato se ga je ta zelo bal. Tudi po rojstvu drugega otroka se stanje ni spremenilo.

Nekega dne je Peter kot že tolikokrat poprej prišel iz službe slabe volje. Čisto je ponorel, ker na mizi še ni bilo kosila. Čeprav se je Renata trudila, da bi bilo vse pravočasno pripravljeno, se krompir ni in ni hotel skuhati. Peter je prihrumel v kuhinjo, jo zgrabil za lase in jo z glavo butnil ob omarico. V trenutku se ji je ulila kri iz nosu. »Pizda ti materina, kaj se kurbaš okoli, jaz pa naj čakam na kosilo! Daj že na mizo!« V strahu je res pripravila krožnik in ga s tresočimi rokami postavila pred Petra. Vendar krompir še ni bil čisto gotov. »Prasica zahrbtna, me hočeš zastrupiti!« Peter je z vso silo zalučal krožnik v steno, Renato zopet zgrabil za lase ter jo brcal in boksal, kamorkoli je pač padlo. Otroka sta zajokala, kar ga je le še bolj pogrelo in je mlajšemu, komaj

dveletnemu sinu primazal tako močno klofuto, da ga je odneslo na drugo stran sobe, kjer je v strahu obnemel. V tistem trenutku je Renata zbrala ves pogum, kar ga je premogla, pograbila oba otroka in zbežala k sosedom, od koder je poklicala policijo.

** Imeni sta izmišljeni.*

2. O NASILJU V DRUŽINI

Nasilje v družini ponavadi ni enkratni dogodek, temveč traja dlje časa. Začne se lahko z občasnim zbadanjem v družbi: »Kaj govoriš neumnosti, ko nimaš pojma, trapica moja!« ali: »Poglej sosedo, kako je urejena. Tudi tebi ne bi škodilo!« Kmalu se lahko stopnjuje v zmerjanje, prelaganje krivde na žrtev, hujše žaljivke, grožnje, celo v fizično, spolno in ekonomsko nasilje, kar povzročitelj nasilja uporablja vse pogosteje. Tudi otrok, ki je priča nasilju enega družinskega člana nad drugim, je žrtev nasilja. Nasilje je zloraba moči povzročitelja nasilja z namenom podrediti si in nadzorovati žrtev nasilja. Partnerja zato v odnosu, v katerem je nasilje, nikoli nista v enakovrednem položaju. O vsakodnevnih stvareh, a tudi o pomembnih, se žrtev nasilja ne odloča svobodno, po svoji volji. S svojim časom, telesom in stvarmi ne razpolaga sama, temveč se prilagaja zahtevam povzročitelja.

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND)² opredeljuje nasilje v družini kot vsako uporabo fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana proti drugi družinski članici oziroma zanemarjanje družinske članice ne glede na starost, spol ali katerokoli drugo osebno okoliščino žrtve ali povzročitelja nasilja.

Fizično nasilje je vsaka uporaba fizične sile, ki pri družinski članici povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale

²Zakon o preprečevanju nasilja v družini, Uradni list RS, št. 16/08. Besedilo zakona najdete v Prilogi 4.

poškodbe. To vključuje klofutanje, udarce z roko ali s predmeti, brcanje, lasanje, pritiskanje ob zid, davljenje, porivanje, stanje oz. sedenje na žrtvi, zvijanje rok in podobno.

Spolno nasilje so ravnanja s spolno vsebino, ki jim družinska članica nasprotuje, je vanje prisiljena ali zaradi svoje stopnje razvoja ne razume njihovega pomena. Mnogo ljudi še vedno verjame, da mora biti ženska partnerju na voljo za spolne odnose, četudi si jih sama ne želi. Menijo, da je zadovoljevanje partnerjevih spolnih potreb njena dolžnost. To prepričanje je škodljivo in napačno. Ženska samostojno razpolaga s svojim telesom in ima v vsakem trenutku pravico zavrniti spolni odnos, določeno spolno prakso ali drugo ravnanje spolne narave. Če te možnosti nima, druga oseba nad njo izvaja spolno nasilje.

Psihično nasilje so ravnanja, s katerimi povzročitelj nasilja pri družinski članici povzroči strah, ponižanje, občutek manjvrednosti, ogroženosti in druge duševne stiske. Sem spadajo grožnje, žaljenje, kritiziranje, zasmehovanje, zbujanje občutkov krivde in strahu, obtoževanje, ignoriranje in drugo.

Ekonomsko nasilje je neupravičeno nadzorovanje ali omejevanje družinske članice pri razpolaganju z lastnimi dohodki oziroma upravljanju z lastnim premoženjem ali neupravičeno omejevanje razpolaganja oziroma upravljanja s skupnim premoženjem družinskih članic. Povzročitelj nasilja žrtvi odvzema denar, ji odreka pravico do uporabe skupnega denarja, uničuje skupno lastnino ali lastnino žrtve, ji preprečuje pridobivanje lastnih dohodkov, jo sili v poplačilo njegovih dolgov ali glob, ki so mu bile izrečene zaradi prekrškov. Pogosto se dogaja tudi, da povzročitelj nasilja sklene različne zavarovalne, leasing in podobne pogodbe v imenu žrtve, ustanovi podjetje na njeno ime, nato pa obveznosti ne poravnava in dolgove prepusti žrtvi nasilja.

Zanemarjanje je oblika nasilja, kadar oseba opušča dolžno skrb za družinsko članico, ki jo potrebuje zaradi bolezni, invalidnosti, starosti, razvojnih ali drugih osebnih okoliščin, npr., odrekanje zdravniške pomoči, odrekanje hrane, življenjskih potrebščin, higiene itd.

Pogosto žrtev nasilja v družini doživlja več oblik nasilja, lahko celo vse. Tudi če povzročitelj nasilja izvaja eno obliko nasilja, je to nasilje v družini. Iz opisa kaznivega dejanja nasilja v družini izhaja, da mora pri tem kaznivem dejanju praviloma iti za trajnejše ravnanje povzročitelja, zaradi katerega je žrtev v skupnosti v podrejenem položaju.

Znaki, ki nakazujejo na odnos, v katerem se izvaja nasilje, so številni. Najbolj očiten je strah pred partnerjem. Žrtev mora neprestano paziti, kaj reče oziroma dela, da bi se izognila partnerjevemu izbruhu, pozorna je na njegovo počutje in svoje vedenje prilagaja njegovim odzivom. Partner žrtev podcenjuje, jo nadzoruje³. Žrtev se počuti nemočno, obupano in prestrašeno. Za veliko odnosov, v katerih je nasilje, drži vzorec, ki ga imenujemo krog nasilja. Krog nasilja je razdeljen v tri faze. Prva faza je naraščanje napetosti, v kateri povzročitelj nasilja ob običajnih življenjskih situacijah postaja vse bolj napet. Žrtev zato postane previdnejša in bolj prilagodljiva, povzročitelju hoče na vsak način ustreči, da bi se izognila nasilju. Vendar nič, kar žrtev naredi, nasilja ne more preprečiti. Druga faza, faza povzročitve nasilja lahko nastopi v katerikoli obliki, kar pomeni, da se žrtev na nasilje ne more pripraviti, saj ne more predvideti, kaj bo naredil povzročitelj. Nasilje ni nikoli posledica vedenja žrtve, čeprav povzročitelj tako prikazuje. Tretja faza je obdobje navideznega miru (t. i. medeni tedni), v katerem povzročitelj poskuša zmanjšati pomen nasilja

³ Povzeto po Helpguide.org, Domestic Violence and Abuse, http://www.helpguide.org/mental/domestic_violence_abuse_types_signs_causes_effects.htm, pridobljeno dne 11. 6. 2013.

ali prevaliti krivdo za nasilje na žrtev. Povzročitelj se lahko sramuje svojega dejanja, prepričuje žrtev, da se nasilje ne bo več ponovilo, se opravičuje, prevzame del družinskih obveznosti, žrtvi nasilja morda kupuje darila in je do nje prijazen. Ravno zaradi navedenega se žrtve v tej fazi težje odločijo za odhod, saj verjamejo, da se bo partner res spremenil. Celoten krog nasilja se lahko zavrti v enem dnevu, ali pa traja tedne, celo mesece. Nekatere žrtve doživljajo nenehno nasilje brez obdobja miru⁴.

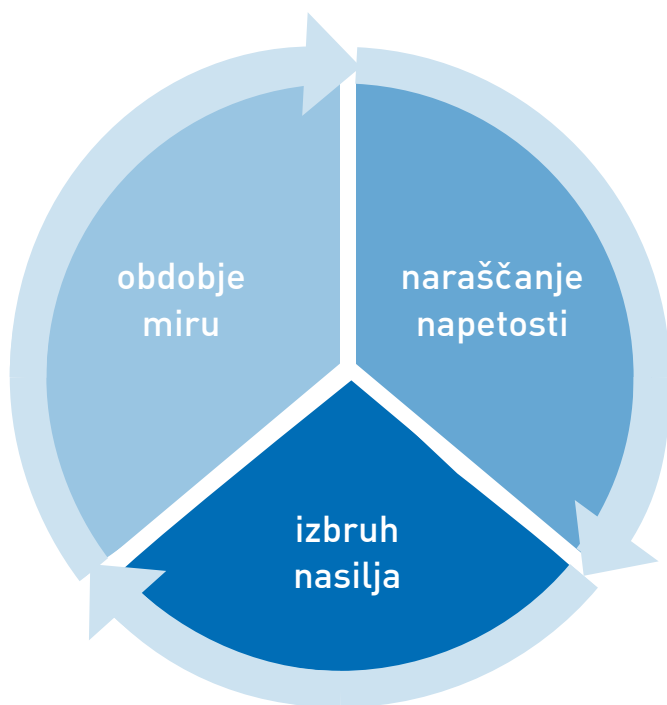

Diagram 1: Krog nasilja

⁴ Po izvorni zamisli Lenore Walker, *The Battered Woman*, Harper and Row, New York, 1979, povzeto po Domestic Violence Roundtable, *The Cycle of Domestic Violence*, <http://www.domesticviolenceroundtable.org/domestic-violence-cycle.html>, pridobljeno dne 17. 6. 2013.

Za pomoč žrtvam nasilja je pomembno, da se tako strokovna javnost kot družba zavedamo, da:

1. je za nasilje kriv in odgovoren le povzročitelj nasilja,
2. za nasilje ni opravičila,
3. nasilje ni konflikt ali nesoglasje med partnerjema,
4. je nasilje odločitev povzročitelja, v nasilno ravnanje ga nič ne sili,
5. povzročitelj nasilja mora nadzorovati svoje ravnanje,
6. je nasilje družbeni problem,
7. nasilje preprečujemo z ničelno toleranco do nasilja in z jasnim postavljanjem meja povzročitelju nasilja.⁵

Žrtev nasilja v družini ne more sama preprečevati nasilja niti se ne more sama pred njim učinkovito zaščititi. Država mora odločno ukrepati proti nasilju v družini ter žrtvi v okviru svojih institucij nuditi ustrezno strokovno pomoč. Žrtev lahko dobi pomoč tudi pri nevladnih organizacijah, ki nudijo pomoč ženskam z izkušnjo nasilja. Postopki, ki so opisani v nadaljevanju, ob sodelovanju žrtve, državnih institucij ter nevladnih organizacij zagotavljajo pravno pot v varno življenje žrtve nasilja in njenih otrok.

⁵ Več o tem na spletni strani Društva za nenasilno komunikacijo <http://www.drustvo-dnk.si/>.

3. DELO POLICIJE

Ko zaradi nasilja potrebujete takojšnjo zaščito in si je sami ne morete zagotoviti, pokličite policijo na številko 113. Lahko se dogovorite, da v primeru vaše ogroženosti to naredi tudi kdo drug, npr., sosed, sosed, prijateljica, prijatelj, sorodnica ali sorodnik. Da vam bo policija lahko hitreje pomagala, povejte, kdo ste, kje ste in kaj se dogaja. Povejte, da potrebujete pomoč. Ko čakate na prihod policije, ne pospravljajte nereda, ki je morebiti nastal zaradi povzročiteljevega nasilnega dejanja, saj bo to pomemben dokaz v nadaljnjih postopkih. Na kraj dogodka bo v najkrajšem možnem času prišla uniformirana policija. Čeprav je razumljivo, da ste zaradi dogodka razburjeni, vseeno poskušajte policistki ali policistu čim mirneje opisati, kaj se je zgodilo. Povejte vse o današnjem in preteklih nasilnih dogodkih, kako ti dogodki vplivajo na vas in vaše otroke, ali potrebujete zdravniško pomoč. Če se želite umakniti, vprašajte, kje dobite tovrstno pomoč. Policija vam bo pomagala pri umiku na varno, npr., v krizni center. Četudi se je policija odzvala na vaš klic, pri njenem posredovanju ne gre za prijavo nasilja, temveč za zaščito žrtve pred trenutnim nasiljem. Dobro je, da prijavo kaznivega dejanja opravite takoj ali pozneje na policijski postaji, ko boste lahko v miru opisali zadnji dogodek in dogajanje v preteklosti (vse pretekle dogodke, morebitne poškodbe in posledice nasilja).

Ko se pred nasiljem umaknete k sorodnicam, sorodnikom, prijateljicam, prijateljem ali se zatečete v varno hišo, je vaša prva skrb varnost. Če ob odhodu niste mogli s sabo vzeti svojih osebnih stvari in osebnih stvari otrok (osebni dokumentov, pripomočkov za osebno higieno, oblek, šolskih potrebščin za otroke, morebitnih sodnih spisov in podobno), lahko naknadno zaprosite policijo za spremstvo do stanovanja. Pred vstopom v stanovanje policistki ali policistu, ki vas spremlja, jasno povejte, da zaradi svoje varnosti želite, da z vami vstopi v stanovanje, sicer tega ne bosta smela storiti. Policistka ali policist bo z vami zato, da vas zavaruje in zaščiti pred morebitnim povzročiteljevim napadom. Policija predlaga⁶, da se s tako prošnjo osebno oglasite na najbližji policijski postaji glede na kraj bivanja, kjer imate osebne stvari in kamor želite, da vas policija spremlja. Razen žrtve nasilja policija ne spremlja drugih oseb in jim tudi ne omogoča vstopa v stanovanje. Včasih se zgodi, da posamezne policistke ali policisti pogojujejo spremstvo s prijavo nasilja. Zakon take zahteve ne pozna. Če kljub vašemu vztrajanju še naprej odklanjajo spremstvo, se po pomoč lahko obrnete na organizacijo, ki vam bo pomagala pri uresničevanju vaše pravice (npr., Društvo za nenasilno komunikacijo).

Policija praviloma sodeluje v multidisciplinarnih timih⁷, ki se na centrih za socialno delo oblikujejo za obravnavo nasilja v družini. Kot del tima v skladu s svojimi pooblastili sodeluje pri načrtovanju in zagotavljanju vaše varnosti.

⁶ Ministrstvo za notranje zadeve, Policija: Policijsko spremstvo žrtve nasilja v družini, <http://www.policija.si/index.php/component/content/article/182-kriminaliteta/67751-policijsko-spremstvo-rtve-nasilja-v-druini>, pridobljeno dne 30. 4. 2014.

⁷ Več o multidisciplinarnih timih v 4. poglavju.

3.1. PREPOVED PRIBLIŽEVANJA DOLOČENI OSEBI, KRAJU ALI OBMOČJU

Če policija meni, da je podan utemeljen sum, da je povzročitelj storil kaznivo dejanje ali prekršek z znaki nasilja in obstajajo razlogi za sum, da bo ogrozil življenje, osebno varnost ali svobodo vas in/ali vaših otrok, sme odrediti ukrep prepovedi približevanja določeni osebi, kraju ali območju. Ko policija povzročitelju izreče ukrep prepovedi približevanja, vam izroči odredbo, v kateri je določen obseg ukrepa (čas trajanja, osebe in/ali kraj oziroma območje, ki se jim povzročitelj ne sme približati, prepoved nadlegovanja po komunikacijskih sredstvih). Kot kraj, ki se mu povzročitelj ne sme približevati, se lahko določi kraj, kjer žrtev stanuje, dela, se izobražuje, je v varstvu ali se vsakodnevno giblje. Razdalja od kraja oziroma osebe, kateri se kršitelj ne sme približati, se določi do največ dvesto metrov. Prepoved približevanja določeni osebi, kraju ali območju zajema tudi prepoved nadlegovanja po komunikacijskih sredstvih, npr., telefonu, elektronski pošti itn.

Policija lahko kršitelju izreče ukrep prepovedi približevanja že na samem kraju dogodka, ki ga mora kršitelj takoj zapustiti, policiji pa izročiti ključe prebivališča, v katerem živi skupaj z žrtvijo. Policija lahko izreče ukrep tudi naknadno, ob kasnejši seznanitvi z dogodkom. Ukrep, ki ga izreče policija, lahko traja največ osemindvajset ur. Odločitev policije pretehta preiskovalna sodnica ali sodnik, ki lahko ukrep potrdi, spremeni ali razveljavi. V primeru potrditve ukrepa prepovedi približevanja določeni osebi, kraju ali območju preiskovalna

sodnica ali sodnik ukrep običajno podaljša do deset dni, pri čemer se mora upoštevati začetek veljave ukrepa, ki ga je izrekla policija.

O izrečenem ukrepu policija takoj obvesti pristojni center za socialno delo. Če je kraj, ki se mu kršitelj ne sme približati, tudi vzgojno-izobraževalni zavod, ki ga obiskuje otrok, policija odgovorno osebo vzgojno-izobraževalnega zavoda seznaniti s trajanjem prepovedi približevanja oziroma z drugimi podatki iz odredbe, ki so pomembni za otrokovo zaščito. Šolo oziroma vrtec o izrečenem ukrepu lahko obvestite tudi sami in odgovorni osebi izročite kopijo odredbe o prepovedi približevanja.

Če kršitelj ne spoštuje izrečenega ukrepa in se vam vseeno približa ali vas drugače nadleguje, takoj pokličite policijo, ki ga bo odstranila z območja prepovedi približevanja. Če kršitelj kljub temu ne preneha s kršitvijo ukrepa, se mu izreče globa v višini od 300 do 800 evrov. To pa ni edina posledica kršitve ukrepa. Kršitev je pomemben dejavnik pri presojanju vaše ogroženosti ob morebitnem podaljšanju ukrepa prepovedi približevanja, upošteva pa se tudi v drugih postopkih, npr., v postopku zaradi nasilnih dejanj po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini, v kazenskem postopku kot obteževalna okoliščina itn.

Za zagotovitev dolgotrajnejše varnosti je za vas lahko pomembno, da vložite predlog za podaljšanje prepovedi približevanja, zlasti če predvidate, da vas bo povzročitelj še naprej ogrožal tudi po preteku desetih dni, za katere je bil izrečen ukrep prepovedi približevanja. V času, ko ukrep traja, si namreč lahko spočijete od nasilja, pridobite informacije, ki jih potrebujete za reševanje svoje situacije, v miru razmislite o nadaljnjih korakih ter morda že sprožite določene postopke. Podaljšanje ukrepa, ki traja do šestdeset dni, lahko predlagate najpozneje tri dni pred iztekom ukrepa, in sicer preiskovalni sodnici ali sodniku okrožnega

sodišča. Pri tem morate navesti dokaze o utemeljenih razlogih za sum, da vas bo kršitelj še naprej ogrožal. Ti so predvsem:

- neupoštevanje ukrepa prepovedi približevanja, še zlasti, če je to pri nadzoru ugotovila policija (zato je tudi pomembno, da jo o kršitvi takoj obvestite),
- izrečena globa zaradi neupoštevanja prepovedi približevanja,
- odrejeno pridržanje zaradi neupoštevanja prepovedi približevanja,
- ugotovljeno nadlegovanje po komunikacijskih sredstvih,
- vaš utemeljen strah zaradi preteklih groženj,
- grožnje kršitelja, namenjene vam, ki so posredovane tretjim osebam,
- nesodelovanje kršitelja s centrom za socialno delo.

Smiselno je, da vam predlog za podaljšanje prepovedi približevanja pomaga napisati strokovna delavka ali delavec na centru za socialno delo oziroma svetovalka ali svetovalc v nevladni organizaciji, ki ima s tem izkušnje. Če vam finančna sredstva omogočajo, vam lahko pomaga tudi odvetnica ali odvetnik.

V primerih nadlegovanja po komunikacijskih sredstvih je dobro, da shranite morebitno (elektronsko) pošto, ki vam jo kršitelj pošilja, kakor tudi sporočila po mobilnem telefonu ter izpiske klicev. Zato je pomembno, da klice sprejmete. Ni treba poslušati, kaj povzročitelj govori, pomembno pa je, da je zveza vzpostavljena pet sekund, preden jo prekinete. Tako bo klic zagotovo zabeležen pri operaterju. Izpisek operaterja o prejetih klicih oziroma sms-sporočilih, ki ga lahko pridobite, je pomemben dokaz pri dokazovanju kršitve. Kot kršitev prepovedi približevanja se upoštevajo tudi povzročiteljevi pritiski, ki

jih izvaja preko tretjih oseb (npr., povzročitelj nadleguje vaše sorodnice, sorodnike, prijateljice in/ali prijatelje, vam preko njih pošilja sporočila, jim razlaga, kaj vse vam bo naredil, ko se prepoved konča ipd.).

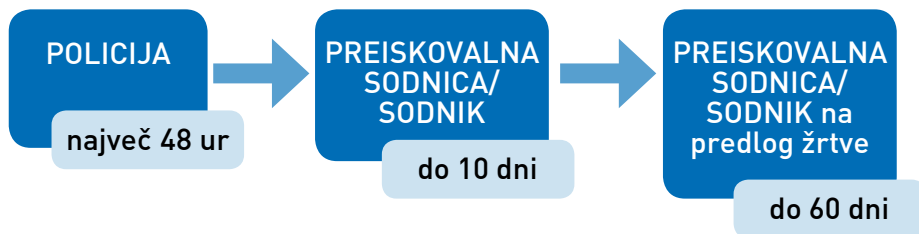

Diagram 2: Trajanje ukrepa prepovedi približevanja določeni osebi, kraju ali območju

3.2. PRIJAVA KAZNIVEGA DEJANJA

Pomemben korak za zagotovitev vaše varnosti je, da se kljub pomislekom in strahu odločite za prijavo nasilja⁸. To lahko storite na policijski postaji, ki je pristojna za kraj vašega bivanja, ali na policijski postaji v kraju, kjer se trenutno nahajate. Čeprav je policija dolžna sprejeti prijavo kaznivega dejanja ne glede na kraj dogodka, se lahko zgodi, da na policijski postaji v kraju, kjer se trenutno nahajate, prijave ne bodo želeli sprejeti s pojasnilom, da niso pristojni za vaš kraj bivanja. O vašem prihodu na policijsko postajo bodo želeli napraviti le uradni zaznamek. Včasih želi tudi policijska postaja, ki je pristojna za vaš primer, napraviti le uradni zaznamek. Pomembno je vedeti, da uradni zaznamek ne pomeni prijave kaznivega dejanja, zato vztrajajte, da policistka ali policist, ki se z vami pogovarja, napravi zapisnik o

⁸ Na podoben način lahko prijavite tudi druga kazniva dejanja.

sprejemu ustne kazenske ovadbe. Nato bo policistka ali policist vašo prijavo poslala oziroma poslal na pristojno policijsko postajo. Od policije zahtevajte izvod zapisnika o svoji neposredno vloženi prijavi kaznivega dejanja, saj vam lahko ta dokument koristi v poznejših postopkih. Pomembno je, da zapisnik in ostale dokumente shranite izven dosega povzročitelja, da jih ne bi uničil, z njimi manipuliral ali vas ogrožal. Dobro je, da imate zaradi varnosti in iz praktičnih razlogov kopije dokumentov, ki jih shranite na drugem mestu kot originale.

Prijavo lahko vložite tudi na državnem tožilstvu, ki prijavo največkrat odstopi policiji z zahtevo, da preveri navedbe v njej. Policija bo tako prijavo obravnavala šele, ko jo bo prejela od državnega tožilstva. Prijavo prav tako lahko pošljete priporočeno po pošti. V tem primeru bo policija z vami opravila pogovor.⁹ Nasilje lahko prijavite anonimno po telefonu ali preko spletne strani¹⁰, vendar policija svetuje, da do storite le izjemoma. Učinkovito ukrepanje na podlagi anonimne prijave namreč pogosto ni mogoče zaradi preskromnih informacij, ki jih ljudje posredujejo policiji, in nesodelovanja udeležениh.

Ob vložitvi prijave vas lahko spremlja zaupna oseba (spremljevalka ali spremljevalec žrtve) za oporo v postopkih z uradnimi ustanovami. To je lahko svetovalka ali svetovalec iz organizacije, ki nudi pomoč žrtvam. Če policistka ali policist navzočnost spremljevalke ali spremljevalca zavrne, zelo jasno povejte, da želite njeno oziroma njegovo navzočnost in pri tem vztrajajte, saj je to vaša pravica.

Da bi policija lahko učinkoviteje ukrepala in boljše poskrbela za vašo varnost, potrebuje čim več podatkov, te pa najlažje dobi prav od vas. Običajno policija ob prijavi potrebuje te podatke:

⁹ Povzeto po Ministrstvo za notranje zadeve, Policija: Prijava nasilja v družini, <http://www.policija.si/index.php/component/content/article/182-kriminaliteta/67747-prijava-nasilja-v-druini>, pridobljeno dne 30. 4. 2014.

¹⁰ Spletna stran za anonimno prijavo je: <http://www2.gov.si/e-uprava/prijavadn.nsf>.

- kratek splošen opis odnosa s povzročiteljem, ki vključuje opis, kako sta se s povzročiteljem spoznala in kakšen je bil odnos na začetku,
- kdaj so se začele pojavljati spremembe v odnosu,
- kdaj se je začelo v odnosu pojavljati nasilje (psihično, fizično, spolno, ekonomsko),
- kako je bilo, ko je bil povzročitelj prvič nasilen, pri čemer policija pričakuje kar se da natančen opis dogodka (kdaj, kaj, kako, kje, morebitne priče dogodka ...),
- opis tipičnega dogajanja, ko je povzročitelj nasilen,
- kateri so bili dogodki najhujšega nasilja ter opis (kdaj, kaj, kako, kje, morebitne priče dogodkov ...),
- vmesno dogajanje,
- informacija o nasilju nad otroki oziroma morebitna navzočnost otrok na dogodkih nasilja, opis doživljanja in odzivanja otrok na nasilje,
- opis zadnjega dogodka nasilja (kdaj, kaj, kako, kje, morebitne priče dogodka ...),
- informacija o posedovanju ali možnosti posedovanja orožja na strani povzročitelja,
- morebitni zdravniški izvidi in/ali mnenja, fotografije poškodb (če imate vidne poškodbe, lahko ob vašem soglasju posnetke naredi policija),
- razni zapisi o izrečenih grožnjah v pismih, e-pošti, sms-sporočilih,
- podatki o morebitnih preteklih posredovanjih policije, preteklih prijavah, obsodbah zaradi nasilja (tudi pogojne kazni) oziroma o morebitnih trenutno izrečenih ukrepih,
- morebitni vaši zapisi o dogodkih nasilja,
- opis vašega doživljanja nasilja, kako ste se ob povzročiteljevem nasilju počutili (npr., nemočni, prestrašeni, vznemirjeni, jezni ...).

3.3. KAZENSKA OVADBA

Policija po prejeti prijavi opravi razgovor z domnevnim storilcem kaznivega dejanja in morebitnimi pričami. Če je le mogoče, se s policijo dogovorite, kdaj naj opravijo pogovor s povzročiteljem nasilja, in jih prosite, naj vas o tem obvestijo. Tako boste lahko pravočasno poskrbeli za svojo varnost, ki bi bila lahko zaradi prijave nasilja ogrožena, npr., se umaknili v varno hišo. Na podlagi zbranih obvestil policija sestavi kazensko ovadbo, ki jo vloži na državno tožilstvo. Če policija na podlagi zbranih obvestil oceni, da ni podlage za kazensko ovadbo, o tem pošlje poročilo državnemu tožilstvu, ki nato odloči o nadaljnjem postopku.

3.4. PREKRŠEK

Uniformirana policija je usposobljena za obravnavanje primerov nasilja v družini. Kljub temu se zgodi, da policija v nekaterih primerih napačno oceni dejanje povzročitelja in ga obravnava kot prekršek nasilnega in drznega vedenja po Zakonu o varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1)¹¹. To pomeni, da povzročitelju izda plačilni nalog za plačilo globe.

Čeprav redkeje, se vseeno lahko zgodi, da so za prekršek kaznovane tudi žrtve nasilja, ki so zaradi nasilja ob prihodu policije pogosto razburjene in policistkam ali policistom ne uspejo pojasniti, kaj se je zgodilo. Po drugi strani so povzročitelji nasilja lahko umirjeni, s policijo sodelujejo in zato delujejo bolj verodostojno. Zoper plačilni nalog lahko na prekrškovni organ (v tem primeru policijo) vložite zahtevo za

¹¹ Zakon o varstvu javnega reda in miru, Ur.l. RS, št. 70/2006.

sodno varstvo, kar dejansko pomeni, da se na plačilni nalog pritožite. V zahtevi za sodno varstvo podrobno razložite dogajanje pred prihodom policije. Potrebne podatke (rok za pritožbo, naslov) najdete na plačilnem nalogu v pravnem pouku, o vaši zahtevi pa bo odločalo sodišče.

Po izkušnjah Društva za nenasilno komunikacijo je v primerih, ko žrtev lahko za svojo varnost poskrbi na drugačen način (se na primer umakne), bolje, da po dogodku nasilja sama čim prej obišče policijsko postajo in tam poda prijavo. Takrat ni tako razburjena in lahko policiji posreduje več podatkov, pove, da ne gre za enkratni dogodek ipd.

Z njo se bo pogovarjala kriminalistka ali kriminalist, ki je posebej usposobljena oziroma usposobljen za postopanje v primerih nasilja v družini, zadeva pa se bo obravnavala kot sum storitve kaznivega dejanja in ne prekrška.

**V PRIMERU, DA STE ZARADI NASILJA ŽIVLJENJSKO
OGROŽENI, JE ČIMPREJŠNJE POSREDOVANJE POLICIJE
NUJNO, SAJ VAS LAHKO LE TAKO UČINKOVITO ZAŠČITI!**

Kljub morebitnim zadržkom do sodelovanja s policijo, je nujno, da jo v primeru ogroženosti zaprosite za pomoč, saj vas lahko le tako učinkovito zaščitijo. Policistkam ali policistom, ki obravnavajo vaš primer, natančno opišite, kaj se je zgodilo, saj bodo le tako lahko pripravile oziroma pripravili kvalitetno ovadbo, na podlagi katere bo povzročitelj nasilja lahko kaznovan. Če pri prijavi nasilja v družini potrebujete pomoč, se lahko obrnete na nevladne organizacije, ki nudijo pomoč žrtvam nasilja v družini.

4. DELO CENTRA ZA SOCIALNO DELO

Če doživljate nasilje, se za pomoč lahko obrnete na center za socialno delo (v nadaljevanju CSD). Vsi CSD-ji izvajajo socialnovarstveno storitev prva socialna pomoč, za katero se ni treba predhodno naročiti, zanjo pa tudi ne velja krajevna pristojnost. To pomeni, da lahko prvo socialno pomoč dobite na kateremkoli CSD-ju ne glede na svoje stalno prebivališče. V okviru prve socialne pomoči, ki je prostovoljna, zaupna, in če želite, tudi anonimna, bosta s strokovno delavko ali delavcem raziskali oziroma raziskala težavo, zaradi katere ste prišli, seznanila oziroma seznanil vas bo z možnimi rešitvami in oblikami pomoči na CSD in v drugih organizacijah ter vas krepila oziroma krepil pri iskanju virov moči. Z vami bo naredila oziroma naredil hitro oceno ogroženosti zaradi nasilja. Skupaj bosta presodili oziroma presodila, ali so potrebni takojšnji ukrepi za vašo zaščito ali za zaščito vaših mladoletnih otrok. Strokovna delavka ali delavec vam bo pomagala oziroma pomagal pri iskanju in namestitvi v varno okolje. V okviru storitve bosta naredili oziroma naredila individualni varnostni načrt in sklenili oziroma sklenila dogovor o nadaljnjih korakih. CSD je dolžan po uradni dolžnosti podati prijavo na policijo, če pri svojem delu izve za nasilje v družini ali za ogroženost otrok.

O posredovanju zaradi nasilja v družini tudi policija z namenom zagotovitve ustrezne pomoči in zaščite žrtve obvesti pristojni center za socialno delo. Po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini smo organi

in organizacije ter nevladne organizacije o nasilju, o katerem izvemo pri svojem delu, dolžni takoj obvestiti CSD, razen v primeru, če žrtev temu izrecno nasprotuje in ne gre za sum storitve kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti¹². Kadar sumi, da je žrtev nasilja otrok, mora vsakdo, zlasti pa strokovne delavke ali delavci v zdravstvu ter osebe vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih zavodov takoj obvestiti CSD, policijo ali državno tožilstvo ne glede na določbe o varovanju poklicne skrivnosti.

CSD izvaja vrsto nalog¹³, katerih namen je zagotoviti varnost žrtvi nasilja, preprečiti nadaljnje izvajanje nasilja v družini, okrepiti moč žrtve, ji nuditi podporo pri urejanju statusnih in odnosnih zadev ter s povzročiteljem nasilja izvajati strokovno delo, usmerjeno v prepoznavanje in prenehanje povzročanja nasilja. Ko CSD prejme obvestilo o nasilju v družini, strokovna delavka ali delavec preuči okoliščine in pridobi informacije o dosednji obravnavi znotraj centra, informacije pa zbira tudi od drugih organov, ki morebiti obravnavajo žrtev ali njeno družino. V primeru, da je vaše življenje ali zdravje neposredno ogroženo, vam strokovna delavka ali delavec CSD nudi pomoč pri odhodu v krizni center, varno hišo ali drugo varno namestitev ter vas napoti v ustrezno zdravstveno oskrbo. Z vami opravi pogovor, v katerem vas seznanja z vašimi pravicami in možnostmi. Z vami razišče situacijo in opredeli problem, identificira, kdo so še (možne) žrtve nasilja v družini, oceni vaše psihofizično stanje, vašo podporno mrežo, izdelava začetno oceno ogroženosti ter opredeli načine ravnanja za zagotavljanje varnosti in krepitev vaše moči. Če so ogroženi tudi otroci, vam strokovna delavka ali delavec predstavi vlogo in pristojnosti centra

¹² Nasilje v družini je kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti. Kaj to pomeni in katere so druge oblike pregona, lahko preberete v Prilogi 1.

¹³ Povzeto po Skupnost centrov za socialno delo, Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo, <http://www.scsd.si/javna-pooblastila.html>, pridobljeno dne 6. 8. 2014, str. 133.

za njihovo zaščito. Na podlagi vseh informacij, ki jih strokovna delavka ali delavec pridobi, z vami izdelava individualni varnostni načrt. Strokovna delavka ali delavec opravi ločen pogovor tudi s povzročiteljem nasilja in pri tem oceni njegovo sposobnost prepoznavanja nasilnega vedenja, soočanja z odgovornostjo za nasilno vedenje in s posledicami nasilja. Seznanjena z možnostjo vključitve v različne programe za spreminjanje nasilnega vedenja. Če se povzročitelj nasilja odloči za vključitev v socialno varstvene storitve CSD ali druge programe, strokovna delavka ali delavec spremlja učinke in spremembe njegovega vedenja.

**VKLJUČITEV POVZROČITELJA NASILJA V PROGRAM
ZA DELO S POVZROČITELJI JE ŠELE ZAČETEK
SPREMEMBE VEDENJA IN NE ZAGOTAVLJA,
DA BOSTE ZATO VARNI PRED NASILJEM IN DA
SE BO VAŠA OGROŽENOST ZMANJŠALA.**

Na podlagi informacij o nasilnem vedenju povzročitelja, psihičnem in fizičnem stanju žrtve nasilja, dinamiki in posledicah nasilja ter (ne) podpori socialne mreže strokovna delavka ali delavec v pisni obliki izdelava oceno ogroženosti. Oceno ogroženosti potrebujete tudi za pridobitev brezplačne pravne pomoči za postopke po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini¹⁴, in sicer ne glede na določbe Zakona o brezplačni pravni pomoči (ZBPP)¹⁵, torej tudi, če presegate premoženjski cenzus. Strokovna delavka ali delavec lahko na lastno pobudo oziroma na pobudo drugih organov, organizacij in nevladnih organizacij skliče multidisciplinarni tim, če presodi, da je za sprejem ocene o potrebnosti

¹⁴ To so postopki za določitev ukrepov prepovedi zaradi nasilnih dejanj ter prepustitve stanovanja v skupni uporabi - več o tem v poglavju 8.

¹⁵ Zakon o brezplačni pravni pomoči, Uradni list RS, št. 48/01, 50/04, 23/08.

izdelave načrta pomoči žrtvi ali za njegovo oblikovanje in izvajanje potrebno sodelovanje drugih organov in organizacij. Pobudo za tim lahko podate tudi sami, zlasti če ocenite, da bi izmenjava informacij med posameznimi institucijami pripomogla k učinkovitejšemu načrtovanju pomoči in vaše varnosti. Multidisciplinarni tim je namenjen zagotavljanju vaše varnosti in varnosti vaših otrok. V njem lahko sodelujejo predstavnice ali predstavniki pristojnega CSD-ja, policije, tožilstva, vzgojno-izobraževalnih in zdravstvenih zavodov ter nevladnih organizacij, vodi pa ga strokovna delavka ali delavec CSD, nosilka oziroma nosilec primera. Vse udeleženske in udeleženci so zavezane oziroma zavezani k varovanju vaših osebnih podatkov. V tim ste običajno povabljeni tudi vi. Lahko pridete v spremstvu osebe, ki ji zaupate. Naloge, ki jih tim izvaja z namenom zagotavljanja dolgoročne varnosti žrtve, so:

- izmenjava informacij za razjasnitev okoliščin, potrebnih za zaščito in pomoč žrtvi,
- usklajevanje aktivnosti,
- seznanitev žrtve z vsemi oblikami pomoči, ki jih nudijo različni organi in organizacije,
- izdelava načrta pomoči žrtvi in spremljanje njegovega izvajanja, če je to glede na izdelano oceno ogroženosti žrtve potrebno,
- nudenje najustreznejše zaščite žrtvi,
- sprejemanje odločitev z namenom izvajanja pomoči.

Tim na podlagi ocene ogroženosti pripravi načrt pomoči, ki je usklajen z vašimi zmožnostmi in željami. Načrt pomoči je seznam aktivnosti in ukrepov, ki ga v sodelovanju z vami oblikujejo članice in člani tima. V sodelovanju z vami se lahko načrt pomoči tudi spremeni, če je to potrebno zaradi novih oziroma spremenjenih okoliščin. Tim spremlja uresničevanje svojih sklepov, ki so bili sprejeti v načrtu

pomoči, in pomaga pri usmerjanju nadaljnjega dela organov, organizacij in nevladnih organizacij. Delo tima pri določeni zadevi se zaključí, ko je načrt pomoči realiziran, oziroma ko je za žrtev nasilja v družini zagotovljena varnost.

Centri za socialno delo imajo še številne druge pristojnosti na področju socialnega varstva v povezavi z nasiljem v družini in ogroženostjo otrok. Med drugim odločajo o ukrepih zaradi varstva otrok, pomembno vlogo pa imajo tudi ob razvezi zakonske zveze. Več o tem piše v 9. poglavju. CSD-ji odločajo tudi o drugih pravicah iz javnih sredstev, ki vam lahko olajšajo možnosti za življenje brez nasilja.

Tabela 1: Pravice iz javnih sredstev, o katerih odločajo CSD

DENARNI PREJEMKI	SUBVENCIJE IN ZNIŽANA PLAČILA
otroški dodatek	subvencija vrtca
denarna socialna pomoč/izredna denarna socialna pomoč	subvencija malice za učenke, učence, dijakinje in dijake
varstveni dodatek	subvencija kosila za učenke in učence
državna štipendija	subvencija tržne in neprofitne najemnine
	plačilo prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje
	kritje razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev
	oprostitev plačil socialno-varstvenih storitev in prispevek k plačilu pravic do družinske pomočnice ali pomočnika

Če ste državljanka tuje države, vam prav tako pripadajo nekatere pravice na področju socialnega in zdravstvenega varstva. Katere so te, lahko izveste na spletni strani Informacije za tujce¹⁶, ki jo je pripravilo Ministrstvo za notranje zadeve. Na spletni strani boste našli še mnogo pomembnih informacij o vstopu, bivanju, šolanju in delu v Sloveniji, npr., o dovoljenju za začasno in stalno prebivanje, državljanstvu in delovnem dovoljenju. Informacije so na voljo v slovenskem, angleškem, francoskem, španskem, ruskem, bosanskem in albanskem jeziku.

Vloga centrov za socialno delo je v primerih nasilja v družini zelo pomembna. Center je institucija, s katero boste verjetno največ sodelovali. Nudi vam različne oblike pomoči, posreduje informacije, vas usmeri po pomoč na druge institucije, v različnih postopkih sodeluje z drugimi organi in organizacijami ter odloča o vaših pravicah. Če imate morda kdaj občutek, da CSD v vašem primeru ne stori dovolj ali vsega, kar bi lahko, se za pomoč lahko obrnete na nevladno organizacijo, ki nudi pomoč žrtvam nasilja v družini. Ta vam v okviru svojih možnosti pomaga pri vzpostavitvi boljšega sodelovanja in zagotavljanju vaših pravic na pristojnem centru.

¹⁶ To je <http://www.infotujci.si/>.

5. DELO TOŽILSTVA

Državna tožilka ali tožilec v imenu države preganja storilce¹⁷ kaznivih dejanj. To je zlasti pomembno v primerih nasilja v družini, ker je žrtev nasilja tako razbremenjena odgovornosti, da sama preganja povzročitelja nasilja. Z vidika tožilstva ste kot žrtev nasilja ključna priča, da se je kaznivo dejanje res zgodilo, zato je vaše sodelovanje zelo pomembno. Državna tožilka ali tožilec lahko v zvezi s pregonom kaznivega dejanja:

- ukrene, kar je potrebno za odkrivanje kaznivih dejanj in izsleditev storilcev ter za usmerjanje predkazenskega postopka,
- zahteva preiskavo,
- vloži in zastopa obtožnico oziroma obtožni predlog pred pristojnim sodiščem,
- vlaga pritožbe zoper nepravnomočne sodne odločbe in izredna pravna sredstva zoper pravnomočne sodne odločbe.

Na državno tožilstvo se lahko pisno, po elektronski pošti ali osebno obrnete v primerih, ko želite prejeti informacije o svoji kazenski zadevi, postopku, pojasnila o okoliščinah v postopku ter v primerih, ko želite predlagati zaslišanje prič, predložiti listinske dokaze, sporočiti o povečani ogroženosti, pospešiti postopek, zaprositi, naj državna tožilka ali

¹⁷ V nadaljevanju povzročitelja nasilja – storilca kaznivega dejanja nasilja v družini različno poimenujemo: osumljenec, obdolženec, obtoženec ali obsojenec. Ta poimenovanja se navezujejo na faze predkazenskega in kazenskega postopka, storilčev položaj in njegove pravice.

tožilec predlaga pripor ali prepoved približevanja in podobno. S pisno prošnjo lahko zaprosite tudi za vpogled v spis.¹⁸ Državna tožilka ali tožilec ne bo samodejno vzpostavila oziroma vzpostavil stika z vami. Največkrat se z njo oziroma njim prvič srečate šele na glavni obravnavi. Če glavna obravnava traja dlje, se običajno zgodi, da je na vsakem narku prisotna druga državna tožilka ali tožilec. Državna tožilka ali tožilec se lahko prav tako kot predstavnica ali predstavnik policije pridruži multidisciplinarnemu timu za obravnavo nasilja v družini.

Ko policija pošlje kazensko ovadbo državni tožilki ali tožilcu, ta lahko:

- na sodišče vloži neposredno obtožnico,
- zahteva preiskavo,
- vrne ovadbo v dopolnitev policiji,
- ovadbo odstopi v postopek poravnavanja,
- s soglasjem oškodovanke odloži pregon ali
- ovadbo zavrže.

Kadar državna tožilka ali tožilec oceni, da ima dovolj materiala za uspešno obtožbo, na sodišče vloži obtožni predlog oziroma obtožnico. Če meni, da je treba ovadbo dopolniti, ker sicer obtožba na sodišču ne bi bila uspešna, jo vrne policiji, da jo dopolni. Od sodišča lahko zahteva tudi preiskavo, če za obtožbo potrebuje več dokazov. Preiskavo opravlja preiskovalna sodnica ali sodnik, ki pa ni ista sodnica ali sodnik, ki bo pozneje sodila oziroma sodil na glavni obravnavi.

Državna tožilka ali tožilec sme ovadbo ali obtožni predlog za kaznivo dejanje, za katero je predpisana denarna kazen ali zapor do treh let¹⁹,

¹⁸ Povzeto po Žgajnar, B.: Vloga tožilca ali tožilke pri obravnavi kaznivih dejanj z elementi nasilja. V: Veselič, Š. (ur.): Na poti iz nasilja: prakse dela proti nasilju nad ženskami, Društvo SOS telefon, Ljubljana, 2007, str. 121.

¹⁹ Zapisano velja tudi za nekatera druga kazniva dejanja.

odstopiti v postopek poravnavanja. Ta se sme izvajati le s soglasjem osumljenca in oškodovanke. Če se s poravnavo ne strinjate, vam soglasja ni treba podati v nobenem primeru, četudi se vam zdi, da državna tožilka ali tožilec to od vas pričakuje. Postopek poravnavanja vodi poravnalka ali poravnalec, ki je pri svojem delu neodvisna oziroma neodvisen. Poravnalka ali poravnalec si mora prizadevati, da je vsebina sporazuma v sorazmerju s težo in posledicami kaznivega dejanja. Sporazum lahko vsebuje opravičilo storilca oškodovanki in/ali njenim bližnjim, odpravo škode, vrnitev ali nadomestitev predmetov, plačilo škode, delo v korist oškodovanke, splošno koristno delo ali druge oblike moralnega ali materialnega zadoščenja oškodovanke (npr., vključitev v programe dela s povzročitelji nasilja). Ko državna tožilka ali tožilec prejme obvestilo o izpolnitvi sporazuma, ovadbo zavrže.

Državna tožilka ali tožilec lahko odloži pregon kaznivega dejanja, če se oškodovanka s tem strinja in če gre za kaznivo dejanje, za katero sta predpisana denarna kazen ali zapor do treh let. Enako velja za nekatera izrecno omenjena kazniva dejanja, med njimi tudi za nasilje v družini ter zanemarjanje mladoletne osebe in surovo ravnanje. Osumljenec mora upoštevati navodila državne tožilke ali tožilca in izpolniti določene naloge. Če nalogo izpolni v postavljenem roku, se ovadba zavrže.

Nasilje v družini je specifično kaznivo dejanje, katerega psihične in fizične posledice se pogosto odražajo v nemoči žrtve pri uveljavljanju svojih pravic. Po mnenju Društva za nenasilno komunikacijo zato v teh primerih postopek poravnavanja in odložen pregon nista ustrezni izbiri. Sklenjena poravnava in odloženi pregon za povzročitelja nasilja namreč ne pomenita jasnega sporočila, da je za svoje vedenje odgovoren sam in da za nasilje ni opravičila. Ker povzročitelj nasilja tega sporočila ne dobi, je po našem mnenju verjetnost ponovitve nasilja večja. Po

izkušnjah Društva za nenasilno komunikacijo sta postopek poravnavanja in odloženi pregon smiselna le v primerih, ko je dogodek nasilja enkrat in ne povzroči hudih posledic, ko žrtve ni bilo strah za svojo varnost in ko povzročitelj prevzema odgovornost za svoje ravnanje.

Če se državna tožilka ali tožilec na podlagi zakonsko določenih razlogov odloči, da bo zavrgla oziroma zavrgel ovadbo²⁰, vas o tem obvesti v roku osmih dni.²¹

Čeprav je naloga državne tožilke ali tožilca pregon storilcev kaznivih dejanj in z njo oziroma njim večinoma nimate stikov izven glavne obravnave, ima pomembno vlogo pri zagotavljanju vaše varnosti. Nanjo oziroma nanj se lahko obrnete za informacije o postopku, jo oziroma ga obveščate o pomembnih okoliščinah, sodeluje pa tudi na multidisciplinarnih timih. Sodelovanje z državno tožilko ali tožilcem lahko poveča vaše možnosti za dolgoročnojšo zaščito vas in vaših otrok.

²⁰ Državna tožilka ali tožilec zavrne ovadbo, če naznanjeno dejanje ni kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti, če je pregon zastaran, če je dejanje obseženo z amnestijo ali pomilostitvijo, če so podane druge okoliščine, ki izključujejo pregon, če ni podan utemeljen sum, da je osumljenec storil naznanjeno kaznivo dejanje, če je podana nesorazmernost med majhnim pomenom kaznivega dejanja ter posledicami, ki bi jih povzročil kazenski pregon.

²¹ Žrtev nasilja lahko po 60. členu Zakona o kazenskem postopku (ZKP), Uradni list RS, št. 63/94, 70/94 - popr., 72/98, 6/99, 66/00, 111/01, 56/03, 43/04, 101/05, 14/07, 68/08, 77/09, 91/11, 47/13, sama začne pregon v osmih dneh, odkar je prejela obvestilo od državne tožilke ali tožilca. Če tega ne stori, se šteje, da je odstopila od pregona. Oškodovanka kot tožilka ima iste pravice kot državna tožilka ali tožilec, razen tistih, ki jih ima slednja oziroma slednji kot državni organ. V praksi to pomeni, da je oškodovanka kot tožilka pri svojem delovanju kot tožilka omejena, poleg tega pa nosi tudi tveganje za povrnitev stroškov kazenskega postopka, če se ta konča z oprostilno sodbo ter v nekaterih drugih primerih.

6. DELO SODIŠČA

Okrožna sodišča sodijo na prvi stopnji v rednem postopku o kaznivih dejanjih, za katera je v zakonu predpisana kazen zapora do treh let ali več²². V teh primerih sodijo v senatih, ki jih sestavljajo ena sodnica ali sodnik in dve sodnici porotnici ali sodnika porotnika. Tako je tudi v primeru kaznivega dejanja nasilja v družini.²³ Sodnice porotnice ali sodniki porotniki so navadne državljanke oziroma državljani, ki sodelujejo pri izvajanju sodne oblasti.

Okrajna sodišča sodijo na prvi stopnji v skrajšanem postopku o kaznivih dejanjih, za katera je v zakonu kot glavna kazen predpisana denarna kazen ali kazen zapora do treh let. Na okrajnih sodiščih sodijo sodnice posameznice ali sodniki posamezniki, torej brez sodnic porotnic ali sodnikov porotnikov.

6.1. PREISKOVALNI POSTOPEK

Če državna tožilka ali tožilec oceni, da za obtožbo potrebuje več dokazov, zahteva uvedbo preiskave. V preiskovalnem postopku ste zaslišani

²² Okrožna sodišča sodijo tudi o kaznivih dejanjih zoper čast in dobro ime, storjenih s tiskom, po radiu, televiziji ali z drugim sredstvom javnega obveščanja.

²³ O kaznivih dejanjih, za katera je v zakonu predpisana kazen zapora petnajstih ali več let, sodišča sodijo v senatih, ki jih sestavljajo dve sodnici ali sodnika in tri sodnice porotnice ali sodniki porotniki.

kot priča. Pri vašem zaslišanju so lahko navzoči državna tožilka ali tožilec, zagovornica ali zagovornik obdolženca, pa tudi obdolženec, vendar je navzočnost omenjenih v praksi redka. Če v navzočnosti obdolženca ne zmorete izpovedati, kaj se je zgodilo, ker vas je strah, če otrpnete ali pozabite, kaj ste želeli povedati, to slabše ubesedite, jočete, se bojite maščevanja in podobno, lahko preiskovalni sodnici ali sodniku to pojasnite in ji oziroma mu predlagate, da obdolženca odstrani z zaslišanja. Po vašem zaslišanju se obdolženec vrne, preiskovalna sodnica ali sodnik mu prebere, kar ste povedali, nato pa vam lahko postavlja vprašanja. Zaslišanje v preiskovalnem postopku se ponavadi opravi kar v pisarni preiskovalne sodnice ali sodnika (lahko tudi strokovne sodelavke ali sodelavca), kjer se lahko zgodi, da boste z obdolžencem zelo blizu, zato je pomembno, da uporabite pravice, ki vam jih daje zakon, in se tako zaščitite pred morebitnimi pritiski in napadi. Med zaslišanjem si lahko pomagata z vnaprej pripravljenimi zapiski. Če ne zmorete več, prosite za odmor ali kozarec vode.

Če ste z obdolžencem še vedno poročeni ali živite z njim v zunajzakonski skupnosti, imate v postopku status privilegirane priče.²⁴ To pomeni, da ste oproščeni dolžnosti pričanja, na kar vas bo preiskovalna sodnica ali sodnik opozorila oziroma opozoril neposredno pred zaslišanjem (enako velja za pričanje na glavni obravnavi), vendar pa bo tožilka ali tožilec v tem primeru težko zbrala oziroma zbral dokaze, ki bi potrjevali sum kaznivega

²⁴ Dolžnosti pričevanja so po Zakonu o kazenskem postopku oproščeni:

- obdolženčev zakonec oziroma oseba, s katero živi v zunajzakonski skupnosti;
- obdolženčeve krvne sorodnice ali sorodniki v ravni vrsti, sorodnice ali sorodniki v stranski vrsti do vštete tretjega kolena in sorodnice ali sorodniki po svaštvu do vštete drugega kolena;
- obdolženčeva posvojenska ali posvojenec in posvojiteljica ali posvojitelj;
- verska spovednica ali spovednik o tistem, o čemer se ji je spovedal obdolženec ali druga oseba;
- odvetnica ali odvetnik, zdravnica ali zdravnik, socialna delavka ali delavec, psihologinja ali psiholog ali kakšna druga oseba o dejstvih, za katera je izvedela pri opravljanju poklica, če velja dolžnost, da mora ohraniti kot tajnost tisto, kar je izvedela pri opravljanju svojega poklica, razen v primerih kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost, zanemarjanja mladoletne osebe in surovega ravnanja ter trgovine z ljudmi proti mladoletni osebi ali če so izpolnjeni pogoji, določeni v zakonu, pod katerimi so te osebe odvezane dolžnosti varovanja tajnosti oziroma so dolžne posredovati zaupne podatke pristojnim organom.

dejanja. Zaradi navedenega je dobro, da poveste vse o nasilju, navedete čimveč dogodkov nasilja in naštejete ljudi, ki ste jim povedali o nasilju.

Ko vas preiskovalna sodnica ali sodnik opozori na pravice in opomni, da ste dolžni govoriti resnico in da ne smete ničesar zamolčati ter da pomeni kriva izpovedba kaznivo dejanje, vzame vaše osebne podatke – ime in priimek, poklic, prebivališče, rojstni kraj, dan, mesec in leto rojstva in vaše razmerje do obdolženca. Če se bojite, da boste zaradi razkritja prebivališča v nevarnosti, to povejte sodnici ali sodniku in jo oziroma ga prosite, da naslov vašega prebivališča ostane skrit. Nato vas sodnica ali sodnik povabi k pričanju. Na začetku prosto opisujete, kaj se je dogajalo, nato vam najprej preiskovalna sodnica ali sodnik, nato pa še tožilka ali tožilec, zagovornica ali zagovornik obdolženega in obdolženi, če so navzoči, postavljajo vprašanja. Med zaslišanjem niste dolžni odgovarjati na posamezna vprašanja, če je verjetno, da bi s tem spravili sebe ali svojo bližnjo sorodnico ali sorodnika v hudo sramoto, znatno materialno škodo ali v kazenski pregon. Prav tako vas pri zasliševanju ni dovoljeno slepiti in tudi ne postavljati takšnih vprašanj, v katerih je že obseženo navodilo, kako naj odgovorite (npr.: »Kajne, da ste bili tega dne v službi?«). V takem primeru imate možnost, da na vprašanje ne odgovorite in prosite preiskovalno sodnico ali sodnika, naj oseba, ki je vprašanje postavila, preoblikuje vprašanje ali postavi novo. Kot oškodovanka lahko med preiskavo predlagate preiskovalni sodnici ali sodniku ter policiji, ki so ji prepuščena posamezna preiskovalna dejanja²⁵, naj se ta dejanja opravijo. Predlagate lahko tudi druge dokaze, da se zadeva v celoti razišče in osvetli ter razjasni morebitni premoženjskopравни zahtevek,

²⁵ Preiskovalna dejanja so hišna preiskava, osebna preiskava, zaseg predmetov, zaslišanje obdolženca, zasliševanje prič, ogled in sodna rekonstrukcija ter izvedenstvo.

s katerim lahko v kazenskem postopku zahtevate povrnitev škode, ki vam je nastala zaradi kaznivega dejanja.²⁶ Pri zaslišanju obdolženca v preiskavi ne morete biti navzoči, lahko pa ste navzoči pri ogledu kraja dejanja in zaslišanju izvedenk ali izvedencev. Pri zaslišanju prič ste lahko navzoči le, če je verjetno, da priča ne bo prišla na glavno obravnavo. Po svojem zaslišanju imate pravico pregledati sodni spis.

Kot žrtev nasilja imate pravico, da je v predkazenskem in kazenskem postopku, torej tudi preiskovalnem postopku, ob vas navzoča oseba, ki ji zaupate. To so lahko tako sorodnica ali sorodnik, prijateljica ali prijatelj kakor tudi strokovna delavka ali delavec. Bodite pozorni na to, da vaša spremljevalka ali spremljevalec ne bo oseba, ki bo v kazenskem postopku zaslišana kot priča, saj v tem primeru ne bo smela biti navzoča ob vašem zaslišanju (enako velja za glavno obravnavo). Pravica do spremstva je žrtvam nasilja v družini na sodiščih večkrat kršena, zato je pomembno, da to pravico jasno izrazite. Pri tem se oprite na 4. odstavek 65. člena Zakona o kazenskem postopku. Če vam preiskovalna sodnica ali sodnik pravico vseeno odreče, zahtevajte, da se to vpiše v zapisnik, saj boste tako lahko učinkovito postopali v primeru pritožbe nad njenim oziroma njegovim delom.

Po končani preiskavi pošlje preiskovalna sodnica ali sodnik spis državni tožilki ali tožilcu. Ta najpozneje v štirih mesecih²⁷ vloži obtožnico na sodišče, predlaga dopolnitev preiskave ali izjavi, da odstopa od pregona. Če med preiskavo pride do nepravilnosti ali zavlačevanja postopka, se kot oškodovanka lahko pritožite pri predsednici ali predsedniku sodišča. Ta vas mora obvestiti o ukrepih, ki jih je sprejela oziroma sprejel glede vaše pritožbe.

²⁶ Več o premoženjskoprnem zahtevku v podpoglavju 6.5. Premoženjskopravni zahtevki.

²⁷ Zakonsko določen rok je sicer krajši, a se ga tožilstva zaradi velikega števila zadev težko držijo.

6.2. OMEJEVALNI UKREPI

Omejevalni ukrepi so začasni prisilni ukrepi, ki jih sme sodišče uporabiti zoper domnevnega storilca kaznivega dejanja, da bi odpravilo nevarnost, ki jo domnevni storilec predstavlja za izvedbo kazenskega postopka ali za varnost ljudi.²⁸ Ukrepi se lahko uporabijo za zagotovitev obdolženčeve navzočnosti, za odpravo ponovitvene nevarnosti ter za uspešno izvedbo kazenskega postopka. Ukrepi so vabilo, priredba, obljuba obdolženca, da ne bo zapustil prebivališča, prepoved približanja določenemu kraju ali osebi, javljanje na policijski postaji, varščina, hišni pripor in pripor. Med temi ukrepi sta v primerih nasilja v družini najpogosteje izrečena prepoved približanja določenemu kraju ali osebi in pripor, ki se odredita, če je podan utemeljen sum, da je določena oseba storila kaznivo dejanje in:

- če je upravičena bojazen, da bo uničila sledove kaznivega dejanja, ali če posebne okoliščine kažejo, da bo ovirala potek kazenskega postopka s tem, da bo vplivala na priče, udeležence, udeleženke, prikrivalce ali prikrivalke,
- če teža, način storitve ali okoliščine, v katerih je bilo kaznivo dejanje storjeno, in njene osebne lastnosti, prejšnje življenje, okolje in razmere, v katerih živi, ali kakšne druge posebne okoliščine kažejo na nevarnost, da bo ponovila kaznivo dejanje, dokončala poskušeno kaznivo dejanje ali storila kaznivo dejanje, s katerim grozi.²⁹

²⁸ Dežman, Z.; Erbežnik, A.: Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana, 2003, str. 633, 634.

²⁹ Tretji razlog za odreditev pripora je begosumnost.

Pri prepovedi približevanja določenemu kraju ali osebi sodišče določi razdaljo – oddaljenost od kraja ali osebe, ki je obdolženec ne sme namerno prestopiti. Če to stori, mu lahko sodišče odredi pripor. Zaradi zagotavljanja vaše varnosti je pomembno, da o vsaki kršitvi prepovedi približevanja obvestite sodišče, ki je izreklo ukrep. Razdalje namerno ne smete kršiti tudi vi kot varovana oseba, saj vas lahko sodišče vsakokrat kaznuje z denarno kaznijo. Poudariti velja, da prepoved približevanja, izrečena v skladu z Zakonom o kazenskem postopku, ne predvideva prepovedi nadlegovanja oziroma komuniciranja po komunikacijskih sredstvih, kot jo vsebuje prepoved približevanja po Zakonu o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol)³⁰ in prepoved zaradi nasilnih dejanj po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini.

Ukrepa prepovedi približevanja določenemu kraju ali osebi in pripor pred vložitvijo obtožnice odredi preiskovalna sodnica ali sodnik na predlog državne tožilke ali tožilca. Po večinskem stališču pravnih strokovnjakinj in strokovnjakov lahko predlog vložite tudi sami, če ste od državne tožilke ali tožilca prevzeli pregon, ker je ona ali on sicer zavrgla oziroma zavrgel ovadbo. Ukrepa trajata največ mesec dni od dneva, ko sta začela veljati, lahko pa se podaljšata še za največ dva meseca. Če teče postopek za kaznivo dejanje, za katero je v zakonu predpisana kazen zapora nad pet let (npr., posilstvo), se ukrepa smeta podaljšati še za tri mesece. Sodišče lahko odredi ukrepa tudi po vložitvi obtožnice, v tem primeru največ za dve leti. Ukrepa prepovedi približevanja in pripor sta lahko na predlog tožilke ali tožilca odrejena (ali podaljšana, če je obdolženec že v priporu) tudi ob izreku sodbe, s katero sodišče obtoženca obsodi na kazen zapora, in sicer iz pripornega razloga ponovitvene nevarnosti. Zaporna kazen lahko postane

³⁰ Zakon o nalogah in pooblastilih policije, Uradni list RS, št. 15/13.

posebna okoliščina, ki kaže na nevarnost, da bo obtoženec storil ali ponovil kaznivo dejanje, s katerim grozi, zlasti če gre za kaznivo dejanje z elementi nasilja, vendar je uporaba tega ukrepa redka.³¹ V skrajšanem postopku lahko pred vložitvijo obtožnega predloga ukrepa trajata le toliko časa, kolikor je potrebno za opravilo preiskovalnih dejanj, vendar največ petnajst dni. Po vložitvi obtožnega predloga lahko prav tako trajata največ dve leti.

Tabela 2: Prepoved približevanja in pripor po Zakonu o kazenskem postopku

KDO PREDLAGA	državna tožilka ali tožilec oziroma oškodovanka kot tožilka			
POSTOPEK	REDNI		SKRAJŠANI	
KDAJ SE ODREDI	pred vloženo obtožnico	po vložitvi obtožnice	pred vloženim obtožnim predlogom	po vloženem obtožnem predlogu
KOLIKO ČASA TRAJA	1 mesec, podaljšanje še za 2 meseca (za kazniva dejanja z zagroženo kaznijo nad 5 let še podaljšanje za 3 mesece, skupaj torej 6 mesecev)	2 leti	15 dni	2 leti
KDO ODREDI	preiskovalna sodnica ali sodnik	sodišče, ki sodi v zadevi	sodnica posameznica ali sodnik posameznik	

³¹ Horvat, Š.: Zakon o kazenskem postopku (ZKP) s komentarjem, GV Založba, Ljubljana, 2004, str. 754.

6.3. PREDOBRAVNALNI NAROK

Ko je obtožnica vložena, sodišče razpiše predobravnalni narok, na katerem so navzoči le tožilka ali tožilec, obtoženec ter njegova zagovornica ali zagovornik. Na predobravnalnem naroku se obtoženec izjavi o krivdi. Od njegovega (ne)priznanja krivde je odvisen nadaljnji potek kazenskega postopka. Če obtoženec krivdo prizna in njegovo priznanje izpolnjuje zakonske pogoje, sodišče praviloma takoj izvede narok za izrek kazenske sankcije. Ta narok je javen, na njem ste lahko navzoči tudi vi. Sodišče nato izda sodbo, s katero se obtoženec spozna za krivega. Če obtoženec krivde na predobravnalnem naroku ne prizna ali se o krivdi noče izjaviti, se kazenski postopek nadaljuje z glavno obravnavo.

6.4. GLAVNA OBRAVNAVA

Glavna obravnava se običajno nadaljuje takoj po predobravnalnem naroku, ni pa nujno. Glede na obsežnost in zahtevnost zadeve, števila prič, izvedenk ali izvedencev in drugih dokazov lahko traja več narokov, ki so neke vrste sestanki med sodiščem in strankami. To pomeni, da se glavna obravnava ne bo zaključila v enem dnevu. Poteka v sodni dvorani. Ta je na vseh sodiščih bolj ali manj enaka. Miza, za katero sedijo sodni senat oziroma sodnica posameznica ali sodnik posameznik, je ponavadi na sprednjem delu sodne dvorane. Ob njej je prostor za sodno zapisničarko ali zapisnikarja. Na levi in desni strani sodne dvorane sta mizi za obdolženčevo obrambo ter tožilko ali tožilca (v civilnih postopkih za obe stranki). Pred sodnico ali sodnikom je govorniški oder, od koder obdolženec,

oškodovanka, priče in izvedenke ali izvedenci podajajo svojo izpovedbo. Za govorniškimi odrom so klopi, na katerih sedijo obdolženec ter morebitna javnost, tudi vaša spremljevalka ali spremljevalec.

Na glavno obravnavo sodišče povabi obtoženca in njegovo zagovornico ali zagovornika, državno tožilko ali tožilca, oškodovanko, pooblaščenko ali pooblaščenca oškodovanke, priče, po potrebi pa tudi zakonito zastopnico ali zastopnika, tolmačko ali tolmača in izvedenke ali izvedence. Glavna obravnava je praviloma javna, kar pomeni, da je na njej lahko navzoč kdorkoli, ki je polnoleten. Velikokrat se zgodi, da so na obravnavi prisotne študentke in študenti v okviru študija ali pripravnice in pripravniki na sodišču. Le v izjemnih primerih zakon dopušča možnost izključitve javnosti.³² Javnost izključi sodišče po uradni dolžnosti ali na predlog strank, torej obtoženca in državne tožilke ali tožilca. Na glavni obravnavi je lahko navzoča tudi vaša pooblaščenka ali pooblaščenec, če jo oziroma ga imate. To je običajno odvetnica ali odvetnik, ki v kazenskem postopku skrbi za vaše pravice in interese. Vaša pooblaščenka ali pooblaščenec sedi poleg tožilke ali tožilca. Sodišče za zapisnik narekuje bistveno vsebino vsega poteka glavne obravnave. Lahko tudi odredi, da se glavna obravnava snema z ustreznimi tehničnimi sredstvi za zvočno ali zvočno-slikovno snemanje.

Sodišče začne zasedanje in pove, katera zadeva se bo obravnavala. Nato ugotovi, ali so prišli vsi povabljeni. Če obdolženec ne pride na obravnavo, lahko sodišče glavno obravnavo preloži na drug datum³³, lahko

³² Sodišče lahko izključi javnost, če je to potrebno zaradi varovanja tajnosti, varstva javnega reda in morale, varstva osebnega ali družinskega življenja obtoženca ali oškodovanke ali koristi otroka ali če bi po mnenju sodišča javnost škodovala interesom pravičnosti.

³³ Glavna obravnava, ki je bila preložena, se mora začeti znova, če:

- so se zamenjali sodnica ali sodnik oziroma sodnici porotnici ali sodnika porotnika, ki sodijo v zadevi,
- je bila preložena za več kot tri mesece ali
- se opravlja pred drugo sodnico ali sodnikom.

V tem primeru se morajo vsi dokazi znova izvesti (npr., ponovno zaslišati priče in izvedenke ali izvedence, prebrati listinske dokaze in podobno), saj se mora sodišče neposredno seznaniti z njimi.

pa odloči, da se glavna obravnava opravi v nenavzočnosti obdolženca, če njegova navzočnost ni nujna, če je navzoča njegova zagovornica ali zagovornik in če je bil pred tem že zaslišan. Glavna obravnava se lahko začne tudi brez povabljenе priče, izvedenke ali izvedenca.

Sodišče najprej povabi obdolženca za govorniški oder, preveri njegovo istovetnost ter mu razloži njegove pravice. Ker boste v postopku zaslišani kot priča, vas bo sodišče skupaj z drugimi pričami napotilo ven iz sodne dvorane, kjer boste počakali na svoje pričanje. Tožilka ali tožilec nato predstavi obtožbo, obdolženec pa lahko nanjo odgovori. Če se želi zagovarjati, ga sodišče zasliši. Po izpovedbi se mu lahko postavljajo vprašanja. Ko je zaslišanje obdolženca končano, vas sodna zapisničarka ali zapisnikar pokliče v sodno dvorano. Sodišče vas najprej vpraša po osebnih podatkih. Enako kot v preiskovalnem postopku tudi na glavni obravnavi velja, da lahko sodnici ali sodniku razložite, da se bojite razkritja naslova svojega prebivališča, in jo oziroma ga prosite, da naslov ostane skrit. Sodnica ali sodnik vas nato seznanjajo z vašimi pravicami in vas opozori, da morate povedati vse, kar vam je o zadevi znano, pa tudi, da pomeni krivo pričanje kaznivo dejanje. To pomeni, da morate na vprašanja odgovarjati po resnici. Enako kot pri zaslišanju v preiskavi imate tudi na glavni obravnavi status privilegirane priče.³⁴ Če ne želite izpovedovati v navzočnosti obdolženca ali obstaja verjetnost, da v njegovi navzočnosti ne boste povedali vsega (npr., ker vas je strah), sme sodišče izjemoma skleniti, da mora obdolženec začasno zapustiti sodno dvorano. To lahko predlagate tudi vi. Ko se vrne, mu sodnica ali sodnik prebere, kar ste povedali, če pa se je vaše zaslišanje snemalo, se predvaja posnetek. Obdolženec vam lahko postavlja vprašanja, vendar pa ga sodišče ustavi, če postavlja vprašanja, ki niso dovoljena, ali niso

³⁴ Kdo je privilegirana priča in kaj to pomeni, je razloženo na strani 46.

povezana z zadevo. Tako kot v preiskavi velja tudi na glavni obravnavi, da si lahko pomagate z zapiski, lahko prosite za kozarec vode ali odmor. Če je z vami vaša pooblaščenka ali pooblaščenec, lahko zaprosite sodišče za posvetovanje z njo ali njim.

Včasih se lahko zgodi, da so sodnica ali sodnik, tožilka ali tožilec, predvsem pa zagovornica ali zagovornik obdolženca z vami neprijazne oziroma neprijazni ali se nekorektno vedejo. Njihov hladen odnos vas lahko užali ali prizadene. Čeprav vam je težko ali se neprijetno počutite, naj vas njihovo vedenje ne zmede. Pomembno je, da veste, da niste prispevali k temu, da je bil vaš partner nasilen do vas, čeprav bi lahko včasih iz vprašanj, ki vam jih postavljajo sodnica ali sodnik, tožilka ali tožilec, zagovornica ali zagovornik ali sam obdolženec, dobili drugačno sporočilo. Nadaljujte s svojim pričanjem, o neprimernem odnosu pa se lahko pozneje pogovorite s spremljevalko ali spremljevalcem oziroma svetovalko ali svetovalcem organizacije, pri kateri ste vključeni v programe pomoči.

Potem, ko ste bili na glavni obravnavi zaslišani kot priča, lahko obravnavo spremljate s klopi za javnost, lahko pa po pričanju tudi odidete. Kot priči vam pripada povračilo stroškov prihoda na sodišče, s čimer vas seznanijo sodnica ali sodnik in vam glede na kraj vašega prebivališča izda nalog za izplačilo. Denar lahko dvignete na blagajni sodišča takoj po obravnavi ali kadarkoli pozneje.

**NE GLEDE NA TO, KAJ PRAVIJO DRUGI,
JE ZA POVZROČANJE NASILJA ODGOVOREN
IZKLJUČNO POVZROČITELJ.**

V primerih kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost, kaznivega dejanja zanemarjanja mladoletne osebe in surovega ravnanja in kaznivega dejanja trgovine z ljudmi mora imeti mladoletna oškodovanka ves čas od uvedbe kazenskega postopka dalje pooblaščenko ali pooblaščenca, ki skrbi za njene pravice, še posebej v zvezi z zaščito njene integritete med zaslišanjem pred sodiščem in uveljavljanjem premoženjskopравnega zahtevka. Mladoletni oškodovanki, ki pooblaščenke ali pooblaščenca še nima, to oziroma tega izmed odvetnic in odvetnikov postavi sodišče po uradni dolžnosti. Neposredno zaslišanje oseb, mlajših od petnajst let, ki so bile žrtve naštetih kaznivih dejanj, na glavni obravnavi ni dopustno.

Če bi zaradi razkritja vaših osebnih podatkov nastala resna nevarnost za vaše življenje ali telo, ali življenje ali telo vaše bližnje sorodnice ali sorodnika, lahko sodišče tudi na vaš predlog odredi enega ali več zaščitnih ukrepov, kot so:

- izbris vseh ali posameznih podatkov iz kazenskega spisa,
- označitev vseh ali nekaterih podatkov za uradno tajnost,
- odredba navzočim, da morajo ohraniti v tajnosti posamezna dejstva ali podatke,
- določitev psevdonima priči in
- zaslišanje s pomočjo tehničnih sredstev (zaščitna stena, naprava za popačenje glasu, prenos zvoka iz posebnega prostora in podobna tehnična zaščitna sredstva).

Zakon sicer ne določa, da se priči lahko zagotovi anonimnost samo, če gre za pričanje zoper storilce hujših ali najhujših kaznivih dejanj, vendar se to predpostavlja, saj gre za zakonsko rešitev, ki naj bi s preprečevanjem zastraševanja prič in z zagotavljanjem njihove osebne varnosti pred morebitnim maščevanjem omogočala državi

učinkovitejši boj zoper organizirani kriminal.³⁵ To pomeni, da sodišča navedenih zaščitnih ukrepov praktično ne odrejajo v primerih nasilja v družini ali za žrtve kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost. Vendar bo država kmalu morala bolje poskrbeti za zaščito žrtev nasilja v družini in kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost, saj to od nje zahteva Direktiva o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj.³⁶ Ta izpostavlja, da ženske, ki so žrtve nasilja na temelju svojega spola, kamor sodita tako nasilje v družini kakor tudi spolno nasilje, in njihovi otroci pogosto potrebujejo posebno podporo in zaščito zaradi velike nevarnosti sekundarne in ponovne viktimizacije, ustrahovanja in maščevanja, povezanega s tovrstnim nasiljem.

Po končanem dokaznem postopku da sodišče besedo strankam, oškodovanki in zagovornici ali zagovorniku obdolženca. Najprej govori tožilka ali tožilec, za njo oziroma njim oškodovanka in zagovornica ali zagovornik, na koncu še obdolženec. Oškodovanka oziroma njena pooblaščenka ali pooblaščenec smeta v svoji besedi obrazložiti morebitni premoženjskopravni zahtevek in opozoriti na dokaze o kazenski odgovornosti obdolženca.

³⁵ Horvat, Š.: Zakon o kazenskem postopku (ZKP) s komentarjem, GV Založba, Ljubljana, 2004, str. 555.

³⁶ Direktiva 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ, Uradni list Evropske unije, L 315, 14. 11. 2012.

6.5. PREMOŽENJSKOPRAVNI ZAHTEVEK

S premoženjskopравnim zahtevkom lahko v kazenskem postopku zahtevate:

- povrnitev škode,
- vrnitev stvari ali
- razveljavitev določenega pravnega posla.

Predlog za uveljavitev premoženjskopравnega zahtevka lahko podate najkasneje do konca glavne obravnave pred sodiščem prve stopnje. Predlog lahko vložite tudi pri organu, pri katerem je bila vložena kazenska ovadba, torej na tožilstvu, a bo tudi v tem primeru o njem odločalo sodišče. Sodišče bo o zahtevku odločilo, če to ne bo zavleklo kazenskega postopka in če sta škoda in višina odškodnine jasni. Če bo obdolženca spoznalo za krivega, vam lahko sodišče:

- premoženjskopравni zahtevek prisodi v celoti,
- premoženjskopравni zahtevek prisodi le deloma, s presežkom pa vas napoti na pravdo (to pomeni, da morate vložiti odškodninsko tožbo na civilnem sodišču) ali
- vas napoti na pravdo s celotnim premoženjskopравnim zahtevkom, saj podatki kazenskega postopka niso zanesljiva podlaga niti za popolno niti za delno razsojo o premoženjskopравnem zahtevku.

Na pravdo vas sodišče napoti tudi, če sodišče:

- izda sodbo, s katero se obdolženca oprosti obtožbe,
- s sodbo obtožbo zavrne,
- s sklepom ustavi kazenski postopek ali
- s sklepom zavrže obtožnico.

V praksi sodišče najpogosteje napoti oškodovanke, naj premoženjskopravni zahtevek uveljavljajo v pravdi. Oškodovanka mora torej pred civilnim sodiščem s tožbo sprožiti nov postopek, v katerem zahteva povrnitev škode, vrnitev stvari ali razveljavitev določenega pravnega posla. Dokazovanje utemeljenosti zahtevka je lahko zelo zapleteno, denimo, v primerih povrnitve nematerialne škode, razveljavitve določenega pravnega posla), zato svetujemo pomoč odvetnice ali odvetnika.³⁷

6.6. SODBA

Po končanih izvajanjih strank sodišče naznani, da je glavna obravnava končana. Sodnica ali sodnik in sodnici porotnici ali sodnika porotnika se o svoji odločitvi posvetujejo, v tem času pa vsi, ki so bili navzoči v sodni dvorani, počakajo zunaj. Sodišče nato izreče sodbo, v kateri lahko obdolženca spozna za krivega, obtožbo zavrne ali ga oprosti obtožbe. Vrste kazni, ki jih sme sodišče po Kazenskem zakoniku (KZ-1)³⁸ izreči krivim storilcem, so zapor, denarna kazen in prepoved vožnje motornega vozila. Sodišče lahko storilcu kaznivega dejanja izreče pogojno obsodbo namesto kazni. S pogojno obsodbo določi sodišče storilcu kaznivega dejanja kazen, ki pa ne bo izrečena, če obsojenec v času preizkusne dobe ne bo storil novega (istovrstnega) kaznivega dejanja. Preizkusna doba lahko traja najmanj eno leto in največ pet let. Sodišče sme določiti tudi, da bo storilec, ki mu je bila izrečena pogojna obsodba, za določen čas med preizkusno dobo pod varstvenim nadzorstvom, ki vključuje strokovno delo z njim, nadzor ali varstvo. Ko izreče ukrep varstvenega

³⁷ Več o odškodninah v 12. poglavju.

³⁸ Kazenski zakonik, Uradni list RS, št. 55/08, 66/08 - popr., 39/09, 91/11.

nadzorstva, lahko sodišče odredi tudi eno ali več navodil, po katerih se mora ravnati obsojenec. Navodila vključujejo naslednje naloge:

- zdravljenje v ustreznem zdravstvenem zavodu, s soglasjem tudi zdravljenje odvisnosti od alkohola ali drog,
- obiskovanje ustrezne poklicne, psihološke ali druge posvetovalnice,
- usposabljanje za poklic ali sprejetje zaposlitve, ki ustreza obsojenčevemu zdravju, sposobnostim in nagnjenju,
- poraba dohodkov v skladu s preživninskimi dolžnostmi,
- prepoved druženja z določenimi osebami,
- prepoved približevanja žrtvi ali kakšni drugi osebi,
- prepoved dostopa na posamezne kraje.

Sodišču lahko tudi vi oziroma vaša pooblaščenka ali pooblaščenec neformalno predlagate, katero navodilo naj odredi obsojencu.

Nemalokrat so uporabnice Društva za nenasilno komunikacijo neprijetno presenečene, ko ugotovijo, da so povzročitelji, ki so bili obsojeni na zaporno kazen, še lep čas po obsodbi in izrečeni zaporni kazni na prostosti, zaradi česar so žrtve lahko ogrožene. Od obsodbe do dejanskega nastopa zaporne kazni lahko mine kar nekaj časa. Kot žrtev niste obveščeni, ali je povzročitelj nasilja že nastopil kazen ali bil izpuščen iz pripora oziroma zavora. Podatki o tem, ali se obdolženec oziroma obsojenec nahaja v priporu ali zaporu, so občutljivi osebni podatki, za posredovanje katerih so potrebne izrecna zakonska podlaga ali pisna privolitev ali zahteva posameznika, na katerega se podatki nanašajo. Že omenjena Direktiva o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj zahteva od držav članic EU ustrezno spremembo tudi na tem področju.

V skladu z Zakonom o kazenskem postopku lahko pri sodišču, ki vodi postopek, zahtevate vročitev pravnomočne sodbe, če vam ni bila

vročena že prej. Kot oškodovanka se lahko zoper sodbo, izdano na prvi stopnji, pritožite v roku petnajst dni od vročitve prepisa sodbe, a le glede odločbe sodišča o stroških kazenskega postopka.³⁹

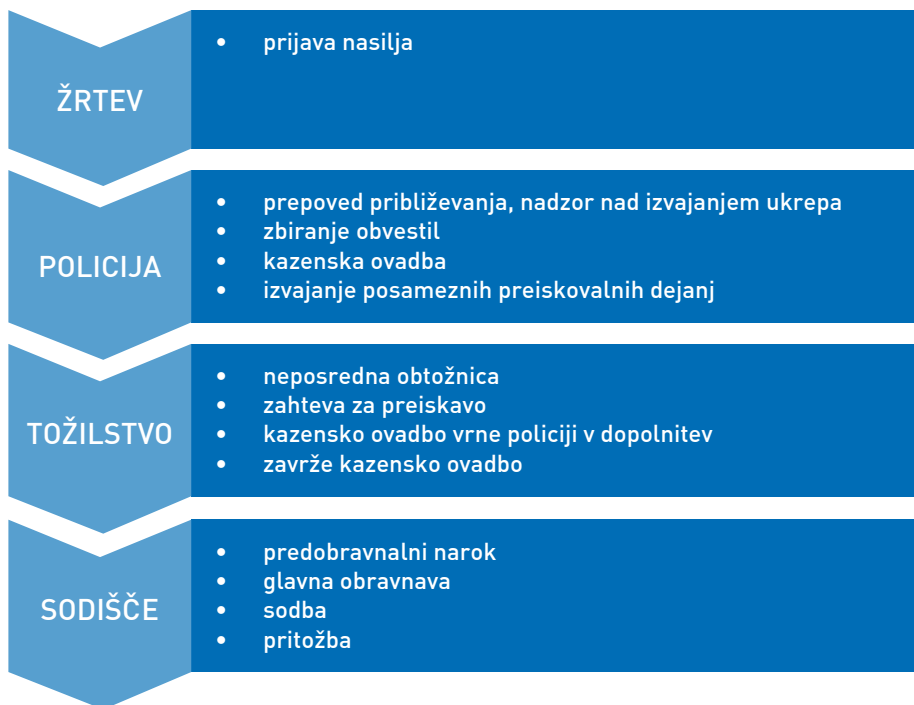

Diagram 3: Poenostavljen prikaz postopkov od prijave kaznivega dejanja nasilja v družini do odločitve sodišča

³⁹ Če je državna tožilka ali tožilec prevzela oziroma prevzel pregon od oškodovanke kot tožilke, se sme oškodovanka pritožiti iz vseh razlogov, iz katerih se sme izpodbijati sodba. Ti so:

- bistvena kršitev določb kazenskega postopka,
- kršitev kazenskega zakona,
- zmotna ali nepopolna ugotovitev dejanskega stanja ter
- zaradi odločbe o kazenskih sankcijah, o odvzemu premoženjske koristi, o stroških kazenskega postopka, o premoženjskopравnih zahtevkih in zaradi odločbe o objavi sodbe v tisku, po radiu ali po televiziji.

6.7. SKRAJŠANI POSTOPEK IN POSTOPEK ZA IZDAJO KAZNOVALNEGA NALOGA

O kaznivih dejanjih, za katera sta kot glavna kazen predpisani denarna kazen ali kazen zapora do treh let, sodijo okrajna sodišča v skrajšanem postopku (npr., kazniva dejanja lahke telesne poškodbe, grožnje, odvzema mladoletne osebe, če dejanje ni povzročilo poslabšanja duševnega ali telesnega zdravja mladoletne osebe ali ogrozilo njenega razvoja, nasilja v družini nad osebo, s katero je storilec živel v družinski ali drugi trajnejši skupnosti, ki je razpadla, zanemarjanja mladoletne osebe in surovega ravnanja po prvem odstavku, neplačevanja preživnine ...). V skrajšanem postopku, imenovanem tudi poenostavljeni postopek, veljajo ista temeljna načela in pravila kot v rednem postopku, nekatere zakonske rešitve pa so v skrajšanem postopku poenostavljene. Tudi nekateri roki so v skrajšanem postopku krajši kot v rednem.⁴⁰

Skrajšani postopek se uvede na podlagi:

- obtožnega predloga državne tožilke ali tožilca,
- obtožnega predloga oškodovanke kot tožilke ali
- zasebne tožbe.

V skrajšanem postopku sodi sodnica posameznica ali sodnik posameznik. Skrajšani postopek v primerjavi z rednim ne pozna preiskave, lahko se opravijo le posamezna preiskovalna dejanja. Zoper obtožni akt ni mogoče ugovarjati, procesni roki so krajši, pri sojenju v

⁴⁰ Horvat, Š.: Zakon o kazenskem postopku (ZKP) s komentarjem, GV Založba, Ljubljana, 2004, str. 927.

odsočnosti obdolženca ni potrebno, da je navzoča njegova zagovornica ali zagovornik. Pripor se lahko odredi tudi v skrajšanem postopku, a so možnosti za odreditev omejene. Pred vložitvijo obtožnega akta lahko pripor traja največ petnajst dni.

Za kazniva dejanja iz pristojnosti okrajnega sodišča sme državna tožilka ali tožilec ob vložitvi obtožnega predloga predlagati, da sodišče izda kaznovalni nalog⁴¹, s katerim obdolžencu izreče predlagano kazensko sankcijo ali ukrep, ne da bi opravilo glavno obravnavo. Če obdolženec kaznovalnemu nalogu ne ugovarja, je postopek pravomočno končan, če pa se obdolženec s kaznovalnim nalogom ne strinja, poda ugovor, na podlagi katerega se izvede glavna obravnavo v skladu z določbami o skrajšanem postopku. Cilj kaznovalnega naloga je hitrejša in racionalnejša obravnavanje lažjih kaznivih dejanj, ki z dejanskega in pravnega vidika niso problematična.⁴²

Kazenski postopek je za vas lahko zelo stresen in naporen. Svojo zgodbo boste morali večkrat povedati različnim organom (npr., policiji, preiskovalni sodnici ali sodniku, sodišču). Spraševali vas bodo stvari, ki bi jih vi najraje pozabili, nekateri bodo o vaših besedah dvomili (npr., zagovornica ali zagovornik obdolženca). Lahko se zgodi, da bo obdolženec o vas govoril stvari, ki ne držijo ali so žaljive, lagal o dogodkih in vas skušal prikazati kot slabega človeka. Pomembno je, da se na te možnosti pripravite, da se čustveno in psihično okrepite ter seznanite s potekom postopkov. Pri tem vam

⁴¹ Kaznovalni nalog se razlikuje od plačilnega naloga. Plačilni nalog izda prekrškovni organ v postopku o prekršku (npr., policija za prekršek zoper javni red in mir).

⁴² Horvat, Š.: Zakon o kazenskem postopku (ZKP) s komentarjem, GV Založba, Ljubljana, 2004, str. 958.

je lahko v pomoč priročnik, ki ga ravnokar berete. Dobro je tudi, da podporo in pomoč poiščete pri institucijah in nevladnih organizacijah, ki nudijo pomoč žrtvam nasilja v družini. Strokovne delavke in delavci so usposobljeni za nudenje tovrstne pomoči, s spremstvom in z zagovorništvom na institucijah pa vam olajšajo pot skozi kazenski postopek.

7. BREZPLAČNA PРАВNA POMOČ

V postopkih pred sodišči vas lahko zastopajo pooblaščenke ali pooblaščenki, to so ponavadi odvetnice ali odvetniki. Čeprav njihova pomoč ni nujna v vseh postopkih, pa je po izkušnjah Društva za nenasilno komunikacijo dobro, da z njimi sodelujete. Žrtve nasilja so v odnosu do povzročitelja nasilja v izrazito podrejenem položaju, zato je zelo pomembno, da imajo pravno pomoč v vseh postopkih, povezanih z nasiljem. Če te pomoči nimajo, lahko žrtve popustijo pritiskom povzročiteljev in pristanejo na takšno ureditev zadev, ki so jim na dolgi rok v škodo. Če vam finančno stanje ne omogoča plačila stroškov odvetnice ali odvetnika in stroškov sodnega postopka, lahko pri okrožnem sodišču zaprosite za brezplačno pravno pomoč, ki jo ureja Zakon o brezplačni pravni pomoči.

Upravičenke ali upravičenci⁴³ do brezplačne pravne pomoči so:

- državljanke ali državljani Republike Slovenije,
- tujke ali tujci z dovoljenjem za stalno ali začasno prebivanje v Republiki Sloveniji,
- osebe brez državljanstva, ki zakonito prebivajo v Republiki Sloveniji,
- druge tujke ali tujci pod pogojem vzajemnosti ali pod pogoji in v primerih, določenih z mednarodnimi pogodbami, ki obvezujejo Republiko Slovenijo,

⁴³ Upravičenke so tudi nevladne organizacije in združenja, ki delujejo neprofitno in v javnem interesu ter so vpisane v ustrezen register v skladu z veljavno zakonodajo, v sporih v zvezi z opravljanjem dejavnosti v javnem interesu oziroma z namenom, zaradi katerega so ustanovljene.

- druge osebe, za katere zakon ali mednarodna pogodba, ki obvezuje Republiko Slovenijo, določa, da so upravičenke do brezplačne pravne pomoči.

Zakon pozna več oblik brezplačne pravne pomoči.⁴⁴ Najbolj pogosti obliki sta redna in izredna brezplačna pravna pomoč. Pri prvi se ugotavlja vaš finančni položaj. Do brezplačne pravne pomoči ste upravičeni, če mesečni dohodek na članico ali člana vaše družine ne presega dvakratnika osnovnega zneska minimalnega dohodka, kar trenutno (oktober 2014) znaša 538,40 evrov⁴⁵. Izredno brezplačno pravno pomoč dobite, če prejimate denarno socialno pomoč. Če bi zaradi odločanja o prošnji za brezplačno pravno pomoč zamudili rok za kakšno pravno dejanje in bi zaradi tega izgubili pravico opraviti to dejanje (npr., nekdo je proti vam vložil tožbo, vi pa imate le trideset dni časa, da odgovorite na tožbo), lahko zaprosite za nujno brezplačno pravno pomoč. Ta je odobrena le za tisto dejanje, ki je nujno potrebno, da se izognete posledicam.

Po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini ste upravičeni do brezplačne pravne pomoči, ne glede na pogoje iz Zakona o brezplačni pravni pomoči, če je pristojni center za socialno delo za vas podal oceno ogroženosti (to ni potrdilo o vključenosti v obravnavo pri centru za socialno delo). Ta brezplačna pravna pomoč se odobri le za postopke, ki tečejo na predlog žrtve zaradi prepovedi zaradi nasilnih dejanj in prepustitve stanovanja v skupni uporabi (19. in 21. člen Zakona o preprečevanju nasilja v družini).

Prošnjo za brezplačno pravno pomoč oddate na obrazcu Prošnja za dodelitev brezplačne pravne pomoči, ki je dostopen na spletnih

⁴⁴ Opisi posameznih oblik brezplačne pravne pomoči so v Prilogi 2.

⁴⁵ Če je družina, npr., tričlanska, je cenaz za pridobitev brezplačne pravne pomoči 538,40 x 3, torej 1.615,20 evrov.

straneh Sodstva Republike Slovenije – www.sodisce.si/sodni_postopki/obrazci/2009021217292200/. Pomembno je, da je obrazec pravilno izpolnjen, saj zaradi navajanja netočnih podatkov o svojem premoženjskem stanju ali premoženjskem stanju svoje družine, pa čeprav nenamerne, nadaljnjih šest mesecev ne morete ponovno zaprositi za brezplačno pravno pomoč. V praksi se pogosto zgodi, da prosilke za brezplačno pravno pomoč pozabijo navesti prihranke ali ne navedejo varčevalnih računov, ker so zneski na njih nizki (npr., 40 evrov). Dobro je, da poiščete pomoč pri izpolnjevanju obrazca. Dobite jo pri pristojnem organu za brezplačno pravno pomoč (to je Služba za brezplačno pravno pomoč pri okrožnih sodiščih), na centru za socialno delo ali pri nevladnih organizacijah, ki nudijo pomoč ženskam z izkušnjo nasilja. Poseben obrazec Podatki o družinskih članicah ali članih morate izpolniti tudi za vsako družinsko članico in člana posebej. V prošnjo za brezplačno pravno pomoč poleg podatkov o svojem premoženjskem stanju ter premoženjskem stanju svojih družinskih članic in članov navedite tudi podatke o zadevi, za katero zaprošate brezplačno pravno pomoč (npr., razveza zakonske zveze, odločitev o varstvu, vzgoji in preživljanju otrok ter stikih), ter želeno vrsto, obliko in obseg brezplačne pravne pomoči. V to rubriko običajno vpišete, da zaprošate za brezplačno pravno pomoč za pravno svetovanje in zastopanje v postopku pred sodišči na prvi in drugi stopnji ter kot oprostitve plačila stroškov sodnega postopka⁴⁶. V obrazec lahko vpišete tudi

⁴⁶ Brezplačna pravna pomoč se v isti zadevi lahko dodeli še za:

- pravno svetovanje, ki presega prvi pravni nasvet,
- sestavo, overitev in potrditev listin o pravnih razmerjih, dejstvih in izjavah,
- pravno svetovanje in zastopanje za sklenitev izvensodne poravnave,
- pravno svetovanje in zastopanje v zvezi z izrednimi pravnimi sredstvi,
- pravno svetovanje in zastopanje v zvezi z ustavno pritožbo,
- pravno svetovanje in zastopanje pred mednarodnimi sodišči ter
- pravno svetovanje in zastopanje pri vložitvi pobude za oceno ustavnosti.

morebitno izbrano odvetnico ali odvetnika, če je na seznamu odvetnic in odvetnikov, ki nudijo brezplačno pravno pomoč.⁴⁷ Za primere nasilja v družini je pomembno, da se odvetnica ali odvetnik spozna na problematiko nasilja, saj vas bo tako učinkoviteje zastopala oziroma zastopal. Organizacije, ki vam bodo nudile pomoč pri izpolnjevanju obrazca, vam lahko predlagajo tudi imena odvetnic ali odvetnikov, s katerimi sodelujejo oziroma za katere vedo, da so v primerih nasilja v družini delale oziroma delali dobro. Če v obrazec ne vpišete morebitne izbrane odvetnice ali odvetnika, sodišče po uradni dolžnosti določi eno ali enega po abecednem redu s seznama.

Na nekaterih večjih sodiščih lahko traja tudi dva meseca ali več do odločitve o vaši prošnji, vi pa ste morda v situaciji, ki zahteva hiter odziv. V tem primeru sodišče pisno zaprosite za prednostno obravnavanje prošnje zaradi nasilja v družini.

Kot prosilka za brezplačno pravno pomoč ste dolžni dati soglasje za mediacijo, če da soglasje tudi nasprotna stranka. Mediacija je postopek reševanja sporov, pri katerem sprti strani ob pomoči tretje nevtralne osebe poskušata doseči sporazum o spornih vprašanjih. V postopku mediacije ste dolžni sodelovati, ne pa se tudi dogovoriti, če dogovor z nasprotno stranko ni mogoč. Če sodelovanje v mediaciji odklonite, vam preneha pravica do brezplačne pravne pomoči oziroma se šteje, da je prejeta brezplačna pravna pomoč neupravičena, kolikor so stroški že nastali.

Ko vam je izdana odločba o dodelitvi brezplačne pravne pomoči, s katero je sodišče ugodilo vaši prošnji, niste v nobenem primeru dolžni odvetnici ali odvetniku plačati odvetniških storitev od dneva vložitve

⁴⁷ Seznime po območjih najdete na spletni strani Odvetniške zbornice Slovenije v zavihku Zbori (<http://www.odv-zb.si/zbori/obmocni-zbori>).

prošnje naprej. Odvetnica ali odvetnik bo plačana oziroma plačan iz proračuna Republike Slovenije. Če vam kljub temu izstavi račun za opravljene odvetniške storitve ali zahteva od vas plačilo, računa ne plačajte in odvetnico ali odvetnika prijavite pristojnemu organu za brezplačno pravno pomoč. Če s postavljeno odvetnico ali odvetnikom niste zadovoljni, ker slabo opravlja svoje dolžnosti, lahko pristojnemu organu za brezplačno pravno pomoč predlagate njeno ali njegovo razrešitev. Ta na njeno ali njegovo mesto postavi drugo oziroma drugega, kar sicer časovno podaljša postopek. Prav tako lahko postavljena odvetnica ali odvetnik zahteva svojo razrešitev, če ne more v redu opravljati svoje dolžnosti zaradi razlogov, ki so na vaši strani. Namesto razrešene odvetnice ali odvetnika pristojni organ za brezplačno pravno pomoč postavi drugo ali drugega. Posebej pozorni bodite na tole: če pristojni organ za brezplačno pravno pomoč razreši tudi na novo postavljeno odvetnico ali odvetnika zaradi razlogov na vaši strani, se šteje, da vam brezplačna pravna pomoč ni bila odobrena in jo morate vrniti po pravilih o neupravičeno prejeti brezplačni pravni pomoči.

Dodeljena brezplačna pravna pomoč zajema tiste stroške sodnega postopka, ki so nastali po dnevu vložitve prošnje za dodelitev brezplačne pravne pomoči. Dodeljena brezplačna pravna pomoč ne pokriva plačila stroškov postopka in dejanskih izdatkov ter nagrade pooblaščenke ali pooblaščenca nasprotne stranke. Pogoje za pridobitev brezplačne pravne pomoči morate izpolnjevati ves čas, za katerega vam je sodišče odobrilo brezplačno pravno pomoč. O spremembah svojega finančnega stanja, ki vplivajo oziroma bi lahko vplivale na pravico do brezplačne pravne pomoči (npr., dobite novo ali boljšo zaposlitev, dediščino ...), morate sodišče redno obveščati vse do dneva dokončnega obračuna stroškov. Morebitno neupravičeno prejeta brezplačno pravno pomoč

boste morali vrniti. Sredstva iz naslova brezplačne pravne pomoči boste morali vrniti tudi, ko boste delno ali v celoti uspeli v postopkih, v katerih boste pridobili premoženje (npr., dobili odškodnino), nasprotna stranka pa ne bo izpolnila svojih obveznosti iz naslova stroškov postopka. To pomeni, da lahko ostanete popolnoma brez denarja, ki vam ga je dosodilo sodišče. Če si s tožbo obetate nizek znesek premoženja, je vredno premisliti o smotrnosti postopka. Tudi če v postopku niste uspeli, ali pa država od nasprotne stranke ni uspela izterjati sredstev za brezplačno pravno pomoč, ste dolžni povrniti ta sredstva, če se vaše premoženjsko stanje po štirih letih od pravnomočnosti odločbe, s katero vam je bila dodeljena brezplačna pravna pomoč, toliko izboljša, da ne bi bili več upravičeni do nje. Izjema je, če ste vi ali vaši otroci dobili preživnino ali odškodnino za izgubljeno preživljanje zaradi smrti tistega, ki je bil dolžan dajati preživljanje. V tem primeru niste dolžni povrniti stroškov postopka. Sodišče pa v nobenem primeru od vas ne more terjati več, kot ste v postopku dejansko dobili.

Če ne izpolnjujete pogojev za brezplačno pravno pomoč, stroški pa so za vas vseeno previsoki, se lahko o višini in načinu plačila poskusite dogovoriti s posamezno odvetnico ali odvetnikom. Nekatere ali nekateri so pripravljene oziroma pripravljene pristati na obročno odplačevanje ali celo kakšno stvar naredijo *pro bono*, torej brezplačno. V vsakem primeru je dobro, da se o višini in načinu plačila s svojo odvetnico ali odvetnikom natančno pogovorite in spremljate delo, ki ga opravlja. Lahko namreč pride do neprijetnih presenečenj, ko stroški dela odvetnice ali odvetnika močno narastejo, vi pa ne veste zakaj, niti ne veste, kateri postopki v vaši zadevi tečejo. Zavedati se morate, da ste vi sami stranka v postopkih, da boste vi nosili stroške postopkov, ne nazadnje pa tudi posledice končnih odločitev organov, ki odločajo. Obrnete se

lahko tudi na nekatere nevladne organizacije, ki izvajamo programe, v katerih nudimo pravno pomoč ženskam z izkušnjo nasilja.

Brezplačna pravna pomoč ne velja za sodne takse. Sodišče je treba posebej zaprositi za oprostitev plačila sodnih taks. To naredite na posebnem obrazcu Izjava o premoženjskem stanju, ki ga skupaj s tožbo oziroma predlogom vložite na sodišče. Izjava o premoženjskem stanju je dostopna na spletni strani Uradnega lista RS www.uradni-list.si/files/RS_-2008-093-03943-OB~P001-0000.PDF.

Osebam, ki same finančno ne zmorejo pokriti stroškov odvetnice ali odvetnika in zato oklevajo s sprožitvijo sodnih postopkov, brezplačna pravna pomoč omogoča, da imajo pri zaščiti svojih pravic strokovno pomoč v sodnih postopkih. Če izpolnujete pogoje, je pomembno, da vlogo za brezplačno pravno pomoč vložite, še preden nastanejo v postopku stroški, saj odobrena brezplačna pomoč zajema le stroške od vložitve vloge naprej. Za pomoč pri vložitvi vloge se lahko obrnete na center za socialno delo ali katero od nevladnih organizacij, vse potrebne informacije pa dobite tudi na sodišču, ki odloča o brezplačni pravni pomoči.

Diagram 4: Trajanje ukrepov po Zakonu
o preprečevanju nasilja v družini

8. UKREPI PO ZAKONU O PREPREČEVANJU NASILJA V DRUŽINI

Leta 2008 je začel veljati Zakon o preprečevanju nasilja v družini, katerega glavni namen je določiti vlogo in naloge organov in organizacij pri obravnavi nasilja v družini ter določiti ukrepe za zaščito žrtev nasilja. Med ukrepe sodijo tudi prepovedi zaradi nasilnih dejanj ter prepustitev stanovanja v skupni uporabi.

8.1. PREPOVEDI ZARADI NASILNIH DEJANJ

Žrtev, ki jo je povzročitelj nasilja:

- telesno poškodoval,
- ali ji je prizadejal škodo na zdravju,
- ali je drugače posegel v njeno dostojanstvo ali druge osebne pravice,
- ali ji s tem grozil,
- ali če je protipravno vstopil v stanovanje, v katerem živi žrtev ali drugače motil njeno mirno posest,
- ali jo proti njeni izrecni volji protipravno nadleguje, npr., tako, da jo zasleduje ali uporablja sredstva za komuniciranje na daljavo, ali da uporablja oziroma objavlja vse osebne podatke žrtve, sodne

spise in osebne zapise na svetovnem medmrežju, lahko sodišču predlaga določitev ukrepov za odvrnitev nadaljnje škode. Ti so predvsem:

- prepoved vstopa v stanovanje, v katerem žrtev živi,
- prepoved zadrževanja v določeni bližini tega stanovanja,
- prepoved zadrževanja in približevanja krajem, kjer se žrtev redno nahaja (delovno mesto, šola, vrtec ...),
- prepoved navezovanja stikov z žrtvijo na kakršenkoli način, vključno s sredstvi za komuniciranje na daljavo,
- prepoved vzpostavljanja vsakršnega srečanja z žrtvijo.

Za odločanje o predlogu je pristojno okrožno sodišče, ki odloča v nepravdnem postopku. Sodišče zadevo obravnava prednostno. Postopek je nujen, kar med drugim pomeni, da teče tudi v času sodnih počitnic. Javnost je z glavne obravnave izključena, izjema je le oseba, ki vas spremlja. Sodišče omeji trajanje ukrepa prepovedi zaradi nasilnih dejanj na največ šest mesecev, ki se lahko na predlog žrtve podaljša še za največ šest mesecev. Predlog za podaljšanje ukrepa vložite pri tistem sodišču, ki je ukrep izreklo. Zakon sicer ne določa, kdaj je treba predlog za podaljšanje vložiti na sodišče, vendar je to smiselno storiti vsaj en mesec pred iztekom ukrepa. Tako se izognete vmesnemu obdobju med iztekom ukrepa in njegovim podaljšanjem, v katerem ukrep ne velja in se vam povzročitelj nasilja lahko brez ovir približa, vas nadleguje ali je do vas ponovno nasilen.

Na tem mestu je pomembno poudariti, da zakon v 7. členu določa, da imate kot žrtev nasilja pravico, da si izberete osebo, ki vas lahko spremlja v vseh postopkih, povezanih z nasiljem. Sodišče mora na vašo željo spremljevalki ali spremljevalcu dovoliti navzočnost v

postopku. Spremljevalka ali spremljevalec je lahko vsaka polnoletna oseba, ki v postopku ni obravnavana kot povzročiteljica nasilja. Pomaga vam pri zaščiti vaše integritete v postopkih pred organi in organizacijami, pri iskanju rešitev in vam je v psihično oporo. To pomeni, da spremljevalka ali spremljevalec na naroku ne more aktivno sodelovati v smislu zastopanja, npr., podajati predlogov ali odgovarjati na vprašanja sodišča namesto vas (to je naloga pooblaščenke oziroma pooblaščenca), temveč vam lahko s svojo navzočnostjo le stoji ob strani.

8.2. PREPUSTITEV STANOVANJA V SKUPNI UPORABI

Zaradi nasilja v družini lahko sodišču predlagate tudi prepustitev stanovanja, ki ga uporabljate skupaj s povzročiteljem nasilja, v svojo izključno uporabo. To lahko storite v roku treh mesecev, odkar ste utrpeli telesno poškodbo ali škodo na zdravju ali pa je povzročitelj drugače posegel v vaše dostojanstvo ali druge osebne pravice. Ker tudi ukrep prepustitve stanovanja v skupni uporabi posega v pravico povzročitelja (do zasebne lastnine), sodišče trajanje ukrepa časovno omeji. Zakon pri tem razlikuje med dvema situacijama. Prva je, ko je povzročitelj nasilja sam ali s tretjo osebo (npr., svojimi starši):

- lastnik, solastnik ali skupni lastnik stanovanja v skupni uporabi
- ali če ima na zemljišču, na katerem je stanovanje, sam ali s tretjo osebo stavbno pravico, pravico užitka ali rabe,
- ali če ga je najel sam ali s tretjo osebo.

Zakon predvideva omejitev trajanja ukrepa na največ šest mesecev, sodišče pa lahko na predlog žrtve podaljša ukrep še za največ šest mesecev, če si žrtev kljub prizadevanjem ne more najti ustreznega prostora za bivanje in to ne bi povzročilo nesorazmerno težkega bremena za tretjo osebo. V času, ko ima žrtev stanovanje v izključni uporabi, sama krije stroške rednega upravljanja stanovanja, če pa to narekuje načelo pravičnosti, lahko povzročitelj nasilja od nje zahteva primerno nadomestilo za izključno uporabo stanovanja. Odločitev o tem je prepuščena sodišču, mnenje nevladnih organizacij s področja nasilja pa je, da v primerih nasilja v družini določitev nadomestila za izključno uporabo stanovanja ni primerna.

Druga situacija pri ukrepu prepustitve stanovanja v skupni uporabi je, ko sta žrtev in povzročitelj nasilja:

- solastnika ali skupna lastnika stanovanja v skupni uporabi,
- če imata na zemljišču, na katerem je stanovanje v skupni uporabi, stavbno pravico, pravico užitka ali rabe,
- ali če sta ga skupaj najela.

V tem primeru zakon ne pove, v kakšnem razponu lahko sodišče omeji trajanje ukrepa. Sodišče se bo pri odločanju o tem vprašanju oprlo na vzpostavljeno sodno prakso, upoštevalo pa bo tudi dejstvo, da gre pri ukrepu za poseg v ustavno varovano lastninsko pravico. Sodna praksa je zgornjo mejo trajanja ukrepa prepustitve stanovanja v skupni uporabi, ko sta žrtev in povzročitelj solastnika, skupna lastnika oziroma imata na njem nekatere podobne pravice, določila za eno leto, a bo sodišče pri odločanju upoštevalo okoliščine posameznega primera.

Tudi o prepustitvi stanovanja v skupni rabi sodišče odloča v nepravdnem postopku, ki je nujen in na katerem je javnost izključena,

na željo žrtve pa je lahko navzoča oziroma navzoč spremljevalka ali spremljevalec žrtve.

Ukrepi po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini so v slovenskem pravnem sistemu še vedno razmeroma novi, a so že postali ustaljena praksa sodišč in drugih institucij, npr., centrov za socialno delo. Kljub nekaterim pomanjkljivostim so omenjeni ukrepi koristni za zagotavljanje vaše varnosti. Če to zahteva situacija, v kateri ste, je smiselno čimprej sprožiti ustrezen postopek, saj sodišča za odločitev potrebujejo nekaj časa. Pomembno je še enkrat poudariti, da lahko predlog za prepustitev stanovanja v skupni uporabi vložite tudi, če je povzročitelj nasilja lastnik stanovanja, v katerem bivate, ali je solastnik skupaj z njim povezanimi osebami.

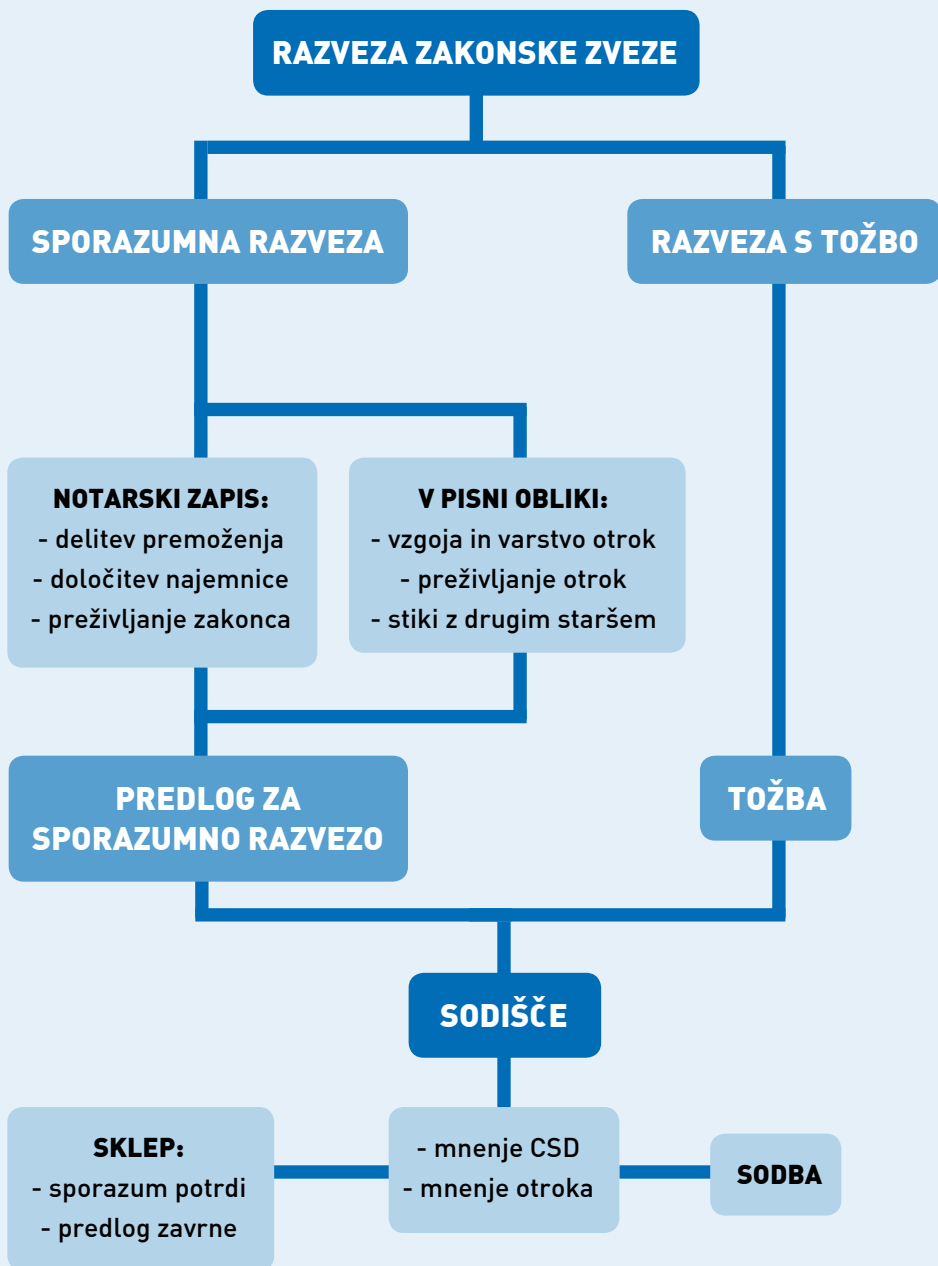

Diagram 5: Razveza zakonske zveze

9. RAZVEZA ZAKONSKE ZVEZE, ODLOČITEV O VARSTVU IN VZGOJI OTROK TER DOLOČITEV STIKOV IN PREŽIVNINE

Zakonsko zvezo razvežete s tožbo ali sporazumno. Vlogo, to je, tožbo za razvezo ali predlog za sporazumno razvezo, lahko osebno vložite na sodišču ali pošljete priporočeno po pošti. Za sojenje v zakonskih sporih ter v sporih iz razmerij med starši in otroki so pristojna okrožna sodišča.⁴⁸

9.1. RAZVEZA ZAKONSKE ZVEZE S TOŽBO

Če je zakonska zveza postala nevzdržna in ni možna sporazumno razveza, lahko vsak od zakoncev zahteva razvezo zakonske zveze s tožbo. Oseba, ki tožbo vloži, se imenuje tožnica oziroma tožnik,

⁴⁸ Če gre za družinska razmerja z mednarodnim elementom, npr., zakonca sta državljana različnih držav, se glede pravil o določanju prava, ki ga je treba uporabiti, uporabljajo drugi predpisi. Če je v vašem razmerju mednarodni element, je dobro, da vam pomaga strokovnjakinja ali strokovnjak s tovrstnimi izkušnjami.

oseba, proti kateri je tožba vložena, pa je toženec oziroma toženka. Nevzdržnost zakonske zveze dokažete tako, da pred sodiščem na kratko izpoveste o razlogih, zakaj je zakonska zveza za vas nevzdržna. Sodišče razveže zakonsko zvezo, četudi je nevzdržna samo za enega od zakoncev, prav tako pa, če drugi od zakoncev razvezi nasprotuje.

Med postopkom lahko pravdni stranki skleneta sodno poravnavo. Sodna poravnava, pa tudi mediacija, v primerih nasilja v družini ni primerna oblika reševanja situacije. Tako kot sporazumna razveza tudi sodna poravnava zahteva dve enakovredni stranki, ki lahko svobodno, po svoji volji in brez strahu pred pritiski izrazita svoje potrebe in želje. Pri nasilju v družini ni tako, saj je žrtev vedno v podrejenem položaju nasproti povzročitelju nasilja. Žrtev zaradi strahu pred povzročiteljem težje izrazi svoja stališča, hitreje popusti in lahko pristane na takšno ureditev zadeve, ki ustreza izključno povzročitelju nasilja.

V postopku razveze zakonske zveze in zaupanja mladoletnih otrok v varstvo in vzgojo mora sodišče o koristih otrok pridobiti mnenje centra za socialno delo, upoštevati pa mora tudi mnenje otrok, če so sposobni razumeti njegov pomen in posledice. CSD bo z vami in vašim bivšim partnerjem opravil svetovalni pogovor. Če se zaradi nasilja počutite ogroženo ali vas je strah povzročitelja nasilja, se lahko s strokovno delavko ali delavcem centra za socialno delo dogovorite, da se svetovalni pogovor z vama opravi ločeno ali da se o situaciji izrečete pisno. Če center za socialno delo obvesti sodišče, da zakonec, ki je vložil tožbo za razvezo zakonske zveze, oziroma oba zakonca, ki sta vložila predlog za sporazumno razvezo, ni prišel oziroma nista prišla na svetovalni pogovor, se šteje, da sta tožba oziroma predlog umaknjena. V nasprotnem primeru sodišče nadaljuje postopek, ko dobi poročilo centra za socialno delo o svetovalnem

pogovoru, in sicer pošlje tožbo nasprotni stranki, ki nanjo lahko pisno odgovori. V odgovoru na tožbo nasprotna stranka običajno navede, katerim trditvam v tožbi pritrjuje, s katerimi se ne strinja, kako sama vidi celotno zadevo in kakšne so njene zahteve. Ker v sporih iz razmerij med starši in otroki sodišče upošteva v prvi vrsti pravice in interese otrok, ni vezano na zahtevke, ki jih postavitva starša, v nekaterih primerih pa lahko odloči celo brez postavljenih zahtevkov. Povzročitelj nasilja lahko sodni postopek izrabi za pritiske na vas in v odgovoru na tožbo navaja neresnice z namenom, da bi vas očrnil pred sodiščem. Vsaka stranka mora svoje trditve podkrepiti z dokazi, zato je pomembno, da zmorete dobro predstaviti dogajanje in svoj pogled nanj ter da hranite vse morebitne zapisnike in druge dokumente iz drugih postopkov (npr., zapisnik o prijavi kaznivega dejanja, odredbo o prepovedi približevanja, sklepe sodišča o podaljšanju prepovedi približevanja, pa tudi zapisnike o obravnavi na centru za socialno delo in podobno). Tako kakor vi bo moral tudi povzročitelj nasilja svoje trditve o vas dokazati.

V zakonskih sporih ter v sporih iz razmerij med starši in otroki je na glavni obravnavi javnost izključena. Zakon o pravnem postopku (ZPP)⁴⁹ v 3. odstavku 295. člena daje možnost, da sodišče na zahtevo stranke dovoli, da sta na obravnavi navzoči največ dve osebi, ki ju določi stranka. Odločitev o tem je prepuščena sodišču. Ker gre za pravico, ki vam jo daje zakon, v primeru, da želite, da je navzoča vaša spremljevalka ali spremljevalec, pri tem vztrajajte in se sklicujte na navedeni člen, še posebej, če povzročitelj nasilja še vedno izvaja pritiske ali celo nasilje nad vami in se ga zato bojite, kot tudi, če slabo razumete postopke na sodišču.

⁴⁹ Zakon o pravnem postopku, Uradni list RS, št. 26/99, 96/02, 2/04, 52/07, 45/08.

Razporeditev v sodni dvorani je podobna kot v kazenskih zadevah, na glavni obravnavi pa so prisotni sodnica ali sodnik, zapisničarka ali zapisnikar, stranki v postopku, torej vi in vaš bivši partner, vajini morebitni pooblaščenki ali pooblaščenca ter osebe, katerim je sodišče dovolilo navzočnost. Če kdo od navzočih žali sodišče oziroma druge udeleženke ali udeležence v postopku, ovira delo ali ne upošteva navodil sodnice ali sodnika za vzdrževanje reda, ga sme sodnica ali sodnik odstraniti iz sodne dvorane in/ali kaznovati z denarno kaznijo. V primeru, da so žaljivke ali grožnje namenjene vam, je smiselno, da od sodišča zahtevate, naj se izrečeno natančno zapiše v zapisnik ter naj se osebo, ki vas žali, kaznuje. To je koristno tudi v nadaljnjem postopku, zlasti kot gradivo za izvedensko mnenje. V primeru, da so vam s strani sodnice ali sodnika izrečene opazke, ki jih ocenjujete kot neprimerne, zahtevajte, da se tudi te zapišejo v zapisnik ter se v zvezi s tem posvetujte s svojo pooblaščenko ali pooblaščencom oziroma spremljevalko ali spremljevalcem. Ljudje zaradi strahospoštovanja pred sodiščem včasih pristanejo na vse, kar sodišče reče, četudi se ob tem počutimo viktimizirani. Včasih se moramo za svoje pravice postaviti tudi nasproti institucijam.

Sodišče se v postopku za razvezo zakonske zveze, odločitev o varstvu, vzgoji in preživljanju otrok ter določitev stikov in preživnine pogosto izogiba pogovoru o nasilju, ki ga je povzročitelj nasilja izvajal nad žrtvijo, s pojasnitvijo, da to ni predmet tega postopka. Vendar pa je dejstvo, da je ena stranka izvajala nasilje nad drugo ali celo nad otroki, zelo pomembno za ugotavljanje koristi otrok pri vprašanjih, komu od staršev naj bodo otroci zaupani v varstvo in vzgojo ter kako naj potekajo stiki z drugim staršem. Nasilje negativno vpliva na otrokovo življenje, otrok pa lahko posledice čuti vse življenje. Sodišče se pri ugotavljanju koristi otrok lahko opre na izpovedbo in predloge staršev ter mnenje

CSD, pa tudi na mnenje izvedenke ali izvedenca. Ta ocenjuje, kateri od staršev bolje prepoznava potrebe otrok in se nanje ustrezneje odziva, s katerim od staršev ima otrok močnejšo čustveno vez, kakšna so vzgojna ravnanja enega in drugega starša in katera so primernejša ter druge okoliščine kot npr., razdalja do kraja izvajanja stikov, otrokov urnik, urnik staršev, dosednji obseg stikov in podobno.

Po izvedenem dokaznem postopku sodišče izda sodbo, s katero razveže zakonsko zvezo ter odloči o varstvu in vzgoji otrok, njihovih stikih z drugim od staršev ter njihovem preživljanju. Sodišče lahko odloči, da so vsi otroci v varstvu in vzgoji pri enem od njiju ali da so nekateri otroci pri enem, drugi pri drugem. Sodišče lahko po uradni dolžnosti tudi odloči, da so vsi ali nekateri otroci zaupani v varstvo in vzgojo tretji osebi. Ena od možnosti je lahko t. i. skupno skrbništvo (tudi deljeno skrbništvo), kar pomeni, da so otroci dodeljeni v varstvo in vzgojo obema staršema, ki sta enakovredno vključena v skrb, varstvo in vzgojo otrok. Kljub nekaterim pomislekom stroke⁵⁰ je izvajanje skupnega skrbništva možno, vendar le, če v družini ni bilo nasilja, če sta starša pripravljena na prilagajanje in če se lahko o zadevah, ki se tičejo otrok, dogovarjata brez večjih težav. Kadar je navzoče nasilje, ta oblika skrbništva še dodatno obremenjuje otroke in žrtev, saj omogoča, da povzročitelj na žrtev še naprej pritiska, jo nadzoruje, si jo podreja ali je do nje nasilen, zaradi česar je po mnenju Društva za nenasilno komunikacijo neprimerna. Poleg tega je skupno skrbništvo lahko način za izogibanje plačevanju preživnine in tako tudi oblika ekonomskega nasilja, saj naj bi otroci pri vsakem od staršev preživeli enako količino časa in bi torej oba za otroke prispevala v enakem

⁵⁰ Npr. Post, D.: Arguments against Joint Custody, *Berkeley Journal of Gender, Law & Justice*, Vol. 4, Issue 2, September 2013, <http://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1033&context=bglj>, pridobljeno dne 10. 8. 2014.

deležu. Lahko se zgodi, da kljub skupnemu skrbništvu otroci večji del časa preživijo pri enem od staršev, ki je zanje primoran prevzeti večji del finančne odgovornosti.

9.2. SPORAZUMNA RAZVEZA

Pri sporazumni razvezi se morate z bivšim partnerjem poleg samega dogovora o razvezi vajine zveze dogovoriti tudi o vprašanjih, ki urejajo medsebojna razmerja in razmerja z otroki. Na medsebojna razmerja, o katerih morata zakonca pri notarki ali notarju skleniti sporazum v obliki izvršljivega notarskega zapisa, se nanašajo vprašanja o:

- delitvi skupnega premoženja,
- določitvi najemnice oziroma najemnika stanovanja, če živita skupaj v najetem stanovanju ter
- preživljanju zakonca, ki nima sredstev za življenje in brez svoje krivde ni zaposlen.

Vprašanja o razmerjih z otroki se nanašajo na:

- vzgojo in varstvo skupnih otrok,
- njihovo preživljanje
- ter na stike otrok z drugim od staršev.

Starši se lahko sporazumejo, da oba od njiju imata oziroma obdržita pravico do varstva in vzgoje otrok⁵¹ ali da so vsi otroci v varstvu in vzgoji pri enem od njiju ali da so nekateri otroci pri enem, drugi pa pri drugem od njiju, ter o tem na sodišče podata pisni predlog, ki pa

⁵¹ V tem primeru se starši dogovorijo tudi o tem, kje imajo otroci prijavljeno stalno prebivališče in kateremu od staršev se bodo vročale pošiljke za otroke.

za sodišče ni zavezujoč. Sodišče namreč podani predlog rešitve razmerij, ki se tičejo otrok, preizkusi s stališča varstva otrokovih koristi in v primeru, če ocenjuje, da dogovor ni sklenjen v skladu z otrokovimi koristmi, predlog za razvezo zakonske zveze zavrne. Ni potrebno, da so vprašanja o razmerjih z otroki v obliki izvršljivega notarskega zapisa, saj sodišče lahko o njih odloči drugače, če meni, da starši niso upoštevali koristi otrok, morajo pa biti sklenjena v pisni obliki, npr., v predlogu za sporazumno razvezo.

Za sporazumno razvezo morata zakonca torej:

- v obliki izvršljivega notarskega zapisa skleniti sporazum o vprašanjih, ki urejajo medsebojna razmerja,
- v pisni obliki skleniti sporazum o vprašanjih, ki urejajo razmerja z otroki (lahko kar v predlogu za sporazumno razvezo),
- predlog za sporazumno razvezo, podpisan z obeh strani, predložiti v potrditev sodišču.

Ko sodišče prejme predlog za sporazumno razvezo, ga pošlje pristojnemu centru za socialno delo. Strokovna delavka ali delavec z zakoncema opravi svetovalni pogovor ter o ugotovitvah in morebitnih dogovorih sodišču pošlje poročilo. Svetovalni pogovor se ne opravi, če:

- je eden od zakoncev duševno bolan ali nesposoben za razsojanje,
- živi en zakonec ali če živita oba zakonca v tujini,
- se zahteva razveza zakonske zveze zato, ker je en zakonec pogrešan,
- zakonca v družinski skupnosti nimata skupnih otrok, do katerih imata roditeljsko pravico.

Zakonca se svetovalnega pogovora udeležita osebno brez pooblaščenk ali pooblaščenecv. S strokovno delavko ali delavcem se pogovarjata

o spremembah, ki jih prinese razveza, mogočih dobrih rešitvah, predvidenih ovirah in načrtih za reševanje.⁵²

Ko sodišče prejme poročilo CSD, razpiše obravnavo, na kateri ugotovi, ali je s sporazumom poskrbljeno za koristi otrok. Za mnenje o tem lahko sodišče vpraša tudi otroke, če presodi, da so sposobni razumeti njegov pomen in posledice. Če je za koristi otrok poskrbljeno, sodišče razveže zakonsko zvezo v skladu s podanim predlogom. Če sodišče ugotovi, da sporazum ni v korist otrok, sporazum zavrne oziroma pred tem običajno staršem na naroku predlaga, naj sklenejo nov sporazum, ki bo upošteval otrokove koristi.

V primerih nasilja v družini je sporazumna razveza sicer možna, a manj pogosta. Sporazumna razveza namreč predvideva, da sta obe strani enakovredni in sta se pripravljene dogovoriti o vseh pomembnih vprašanjih. Pomembno je, da v sporazumno razvezo niste prisiljeni zaradi strahu pred posledicami tožbe. V primerih, ko se povzročitelj in žrtev nasilja sporazumeta o razvezi, se lahko zgodi, da se bivša partnerja ob sklenitvi sporazuma pri notarki ali notarju dogovorita, da bo povzročitelj predložil sporazum na sodišče, a tega potem ne stori. Povzročitelj na tak način zavlačuje končno odločitev ter ponovno pritiska na žrtev in jo nadzoruje. Zaradi navedenega je bolje, da v primeru, ko s partnerjem dosežete dogovor o sporazumni razvezi, dogovor sami predložite na sodišče.

⁵² Skupnost centrov za socialno delo, Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo, <http://www.scsd.si/javna-pooblastila.html>, pridobljeno dne 6. 8. 2014, str. 15.

9.3. STIKI

Pogosto se zgodi, da je v sodbi določeno, naj se stiki izvajajo po dogovoru staršev. Po izkušnjah Društva za nenasilno komunikacijo taka določitev stikov v primerih nasilja v družini ni ustrezna, saj povzročitelji ohlapno določene stike pogosto izrabljajo tako, da si dogovor razlagajo izključno v svojo korist. Omogoča jim tudi, da še naprej povzročajo nasilje. Uporabnicam zato svetujemo, naj v tožbi čim jasneje opredelijo zahtevek za stike med otroki in drugim staršem. Pri tem naj natančno določijo čas in kraj prevzema otrok, stike med poletnimi in drugimi počitnicami, prazniki ter v času bolezni otrok. Pomembno je, da se določi, da redni stiki s staršem odpadejo v času dopusta z drugim staršem. Lahko se namreč zgodi, da ste zaradi pogostih stikov med očetom in otroki omejeni pri preživljanju svojega dopusta z otroki.

Otroci nimajo pravice le do stika s staršem, ki mu niso bili zaupani v vzgojo in varstvo, temveč tudi z drugimi osebami, s katerimi so družinsko povezani in nanje osebno navezani, razen če je to v nasprotju z njihovo koristjo. To so otrokovi stari starši, bratje in sestre, polbratje in polsestre, nekdanje rejnice ali rejniki, prejšnji ali sedanji zakonec oziroma zunajzakonski partner ali partnerica enega ali drugega od otrokovih staršev. Te osebe morajo same na sodišču vložiti zahtevek za stike z otrokom. Izkušnje kažejo, da lahko pri nasilju v družini stari starši izkoriščajo pravico do stikov, z namenom omogočiti stike povzročitelju, ki tako še naprej pritiska na žrtev in je do nje nasilen.

Tisti od staršev, ki mu je otrok zaupan v vzgojo in varstvo, mora otroke pripraviti na stik. To pomeni, da si mora prizadevati za ustrezen odnos otrok do stikov z drugim od staršev ter mora opustiti vse,

kar otežuje ali onemogoča otrokove stike z drugim od staršev. To pa ne pomeni, da mora otroke siliti v stik. V primeru, ko vaši otroci nočejo imeti stikov z drugim od staršev, je dobro, da za to poiščete nasvet na CSD oziroma podate predlog za spremembo že določenih stikov. Upoštevanje otrokove volje glede stikov narašča sorazmerno z njegovo starostjo, vendar pa je spremembo pravnomočne odločbe, s katero so stiki določeni, treba doseči v novem postopku. Če tisti od staršev, pri katerem otroci živijo, onemogoča stike otrok z drugim od staršev in stikov ni mogoče izvrševati niti ob strokovni pomoči CSD, lahko sodišče na zahtevo drugega od staršev odloči, naj se tistemu, ki onemogoča stike, odvzame varstvo in vzgoja in se otroke zaupa drugemu od staršev, če meni, da bo ta omogočal stike in če je le tako mogoče varovati koristi otrok. Tudi tisti od staršev, ki izvršuje stike, mora opustiti vse, kar otežuje varstvo in vzgojo otrok, npr., otroke mora pripeljati s stika ob dogovorjenem času, brez dogovora jih ne sme prevzemati takrat, ko stiki niso določeni, in ne sme jih samovoljno odpeljati iz vrtca oziroma šole. Opisana ravnanja obeh staršev bi lahko pomenila kaznivo dejanje odvzema mladoletne osebe. To kaznivo dejanje stori, kdor protipravno odvzame mladoletno osebo roditeljici ali roditelju, posvojiteljici ali posvojitelju, skrbnici ali skrbniku, zavodu ali osebi, ki ji je zaupana, ali jo zadržuje in preprečuje, da bi bila pri tistem, ki ima pravico do nje, ali kdor zlonamerno onemogoča, da bi se uresničila izvršljiva odločba glede mladoletne osebe. Če se to zgodi, podajte prijavo na policiji in o zadevi predložite vsa dokazila in podatke, s katerimi razpolagate, predvsem:

- veljavni izvršilni naslov,⁵³

⁵³ Izvršilni naslovi so izvršljiva sodna odločba, sodna poravnava, izvršljiv notarski zapis ter druga izvršljiva odločba ali listina, za katero zakon, ratificirana in objavljena mednarodna pogodba ali pravni akt Evropske unije, ki se v Republiki Sloveniji uporablja neposredno, določajo, da je izvršilni naslov.

- splošen opis odnosa s povzročiteljem in njegovega odnosa do otrok,
- natančen opis okoliščin o dogodku (kdaj, kaj, kako, kje, morebitne priče dogodka ...),
- morebitna dokazila o posredovanju CSD,
- razne zapise o izrečenih grožnjah v pismih, e-pošti, sms-sporočilih,
- podatke o morebitnih prejšnjih posredovanjih policije, prejšnjih prijavah, prejšnjih obsodbah zaradi nasilja (tudi pogojne kazni) oziroma o morebitnih trenutno izrečenih ukrepih,
- morebitne lastne zapise dogodkov.

Če je to potrebno zaradi varovanja otrokove koristi, lahko sodišče pravico do stikov kadarkoli odvzame ali omeji. Sodišče lahko tudi odloči, da stiki potekajo pod nadzorom tretje osebe (ponavadi je to strokovna delavka ali delavec CSD) ali da niso v obliki osebnih srečanj in druženja, ampak potekajo drugače (npr., preko telefona, *skypa*, pismem). Šteje se, da stiki niso v otrokovo korist, če pomenijo za otroka psihično obremenitev ali če sicer ogrožajo njegov telesni ali duševni razvoj. Odvzem stikov, omejitev stikov oziroma določitev stikov pod nadzorom močno posegajo v pravico otroka do stikov s staršem in pravico starša do stikov z otrokom, zato morajo biti ti ukrepi časovno omejeni. Zakon časovne omejitve ne določa.

Če pride do spremenjenih okoliščin, lahko sodišču v novem postopku predlagate drugačno ureditev stikov, kot je določeno v veljavni sodni odločbi.

9.4. PREŽIVNINA

Starši so dolžni preživljati svoje otroke do polnoletnosti, tako da v skladu s svojimi sposobnostmi in zmožnostmi zagotavljajo življenjske razmere, potrebne za otrokov razvoj. Če se otrok redno šola, in tudi če se redno šola tako, da je vpisan na izredni študij, so ga starši dolžni preživljati tudi po polnoletnosti, vendar največ do dopolnjenega šestindvajsetega leta starosti.⁵⁴ Starši so dolžni preživljati svoje otroke, četudi ne živijo več z njimi, prav tako pa, če z otroki nimajo stikov in celo, če jim je odvzeta roditeljska pravica. Odpoved pravici do preživnine, o kateri včasih razmišljajo žrtve, da bi se izognile konfliktom in ponovnemu nasilju, nima pravnega učinka. Preživnina je otrokova pravica in je namenjena pokrivanju njegovih življenjskih stroškov, torej stroškov bivanja (najemnina, elektrika, voda, ogrevanje, odvoz smeti, telefon, internet, ...), prehrane, obleke, obutve, higijene, vrtca oziroma šole (kamor sodijo tudi mesečna vozovnica, bencin, varstvo ...), prostega časa (treningi, tečaji, počitnice, izleti, oprema za prosti čas, časopisi, revije, knjige, igrače, kino, gledališče, koncerti ...) ter drugih stroškov (npr., frizerskih storitev, zdravstvenih storitev, zdravil, zdravstvenih pripomočkov ...).⁵⁵ Za namene dokazovanja višine stroškov je dobro, da shranjujete račune otrokovih stroškov. Pri odmeri preživnine za otroka mora sodišče upoštevati otrokovo korist, tako da je preživnina primerna za zagotavljanje uspešnega telesnega in duševnega razvoja otroka, torej ne zgolj življenjskega minimuma. Pri plačevanju preživnine lahko pride do zapleta, če se starši dogovorijo, da se preživnino plačuje na roke. Vsa plačila naj bodo nakazana na bančni račun, saj bo tako morebitno

⁵⁴ Otrok, ki je polnoleten, mora sam vložiti vlogo, s katero od enega ali obeh staršev zahteva preživnino.

⁵⁵ Razpredelnico stroškov za preživljanje otroka najdete v Prilogi 3.

dokazovanje o neporavnanih obveznostih lažje. Če se spremenijo potrebe otrok ali zmožnosti zavezanca, sodišče lahko na predlog enega od staršev preživnino zviša ali zniža.

Preživnina za zakonca, ki nima sredstev za življenje

Preživnino lahko s tožbo zahteva tudi zakonec, ki nima sredstev za življenje in brez svoje krivde ni zaposlen (denimo, skrb za dom in družino, delo na kmetiji, prepoved zaposlitve s strani povzročitelja, bolezen ...). To lahko stori v postopku za razvezo zakonske zveze, lahko pa tudi s posebno tožbo, ki jo mora vložiti v enem letu, odkar je bila zakonska zveza pravnomočno razvezana. Slednje lahko stori le, če so pogoji za preživljanje obstajali že v času razveze in obstajajo tudi, ko zakonec zahteva preživnino. Pravica do preživnine preneha, če razvezani zakonec, ki jo je prejemal, pridobi premoženje ali svoje dohodke, s katerimi se lahko preživlja, če sklene novo zakonsko zvezo ali če živi v zunajzakonski skupnosti.

9.5. ZAČASNA ODREDBA

Postopek razveze zakonske zveze, odločanja o varstvu, vzgoji in preživljanju otrok ter stikih lahko traja kar nekaj časa, še posebej, če je zadeva zapletena ali sodišče za mnenje zaprosi izvedenke ali izvedence različnih strok.⁵⁶ V sporih iz razmerij med starši in otroki, v katerih je navzoče nasilje, je zelo pomembno, da se razmerja hitro uredijo

⁵⁶ Izvedenke ali izvedenci imajo le 60 dni časa za izdelavo izvedenskega mnenja, a lahko zaprosijo za podaljšanje, kar izdelavo mnenja lahko zavleče tudi do pol leta.

vsaj za določen čas. Sodišču lahko predlagate izdajo začasne odredbe o varstvu in preživljanju skupnih otrok, o odvzemu ali omejitvi pravice do stikov oziroma o načinu izvrševanja stikov. To lahko storite pred vložitvijo tožbe zaradi varstva, vzgoje in preživljanja otrok, hkrati z vložitvijo tožbe, prav tako pa naknadno, ko je tožba že vložena. Začasne odredbe lahko izda sodišče tudi po uradni dolžnosti. V zakonskem sporu sodišče na predlog žrtve nasilja izda začasno odredbo o preživljanju zakonca in o izselitvi drugega zakonca iz skupnega stanovanja, če je to potrebno za preprečitev nasilja.

Temeljna naloga začasne odredbe je, da v času, dokler se postopek ne konča s pravnomočno odločbo, omogoča hitro vmesno odločitev⁵⁷, da se prepreči uporabo sile ali nastanek težko nadomestljive škode. Pri nasilju v družini se tako najpogosteje prepreči, da bi povzročitelj odpeljal otroka, samovoljno odločal, kje bo otrok živel, ga izpostavljal nevarnim situacijam ali manipuliral z njim z namenom, da bi tako pritiskal na bivšo partnerko. V teh primerih lahko policija ukrepa samo na podlagi izdane začasne odredbe. Zelo pomembno je, da navedete vse okoliščine, zaradi katerih menite, da je vaš otrok ogrožen oziroma da bi zanj nastala težko nadomestljiva škoda, če sodišče o spornih razmerjih glede otroka ne bi odločilo že z začasno odredbo, ter da

⁵⁷ Ministrstvo za pravosodje, Kamenšek Krajnc, T.: Začasne in predhodne odredbe, http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/2005/PDF/CIP/10_06_10_gradivo_Tatjana_KAMENSEK_KRAJNC.pdf, pridobljeno julija 2010.

V skladu z določbami Zakona o izvršbi in zavarovanju (ZIZ), Uradni list RS, št. 51/98, 89/99, 75/02, 16/04, 17/06, 69/06, 115/06, 93/07, 28/09, 51/10, 26/11, 53/14, sodišče izda začasno odredbo v zavarovanje nedelarne terjatve, če izkaže upnica ali upnik za verjetno, da terjatev obstoji ali da ji bo terjatev zoper dolžnika nastala. Verjetno mora izkazati tudi nevarnost, da bo uveljavitev terjatve onemogočena ali precej otežena, da je odredba potrebna, da se prepreči uporaba sile ali nastanek težko nadomestljive škode ter da dolžnik z izdajo začasne odredbe, če bi se tekom postopka izkazala za neutemeljeno, ne bi utrpel hujših neugodnih posledic od tistih, ki bi brez izdaje začasne odredbe nastale upnici ali upniku. Uveljavljena sodna praksa šteje, da je pri izdaji začasne odredbe v sporih iz razmerij med starši in otroki treba upoštevati izključno otrokove koristi, ki naj se z izdajo začasne odredbe zavarujejo. Začasna odredba je lahko le nujen ukrep, ki ga je treba izreči takrat, ko koristi otroka terjajo nujno ukrepanje že med postopkom, torej takrat, ko se ugotovi, da bi otroku lahko nastala nepopravljiva ali nesorazmerno težko popravljiva škoda, ali pa je prišlo do nasilja. Ker je otrok zaradi navedenega ogrožen, je nujno, da se sporna razmerja začasno uredijo.

za svoje navedbe predlagate tudi dokaze, npr., odločitve policije ali sodišča o prepovedi približevanja otroku, mnenja centra za socialno delo, vrtca, šole, zapisnike o sprejemu ustne prijave, zdravniška potrdila, zaslišanje prič in podobno.

Kot rečeno, lahko izdajo začasne odredbe sodišču predlagate, še preden ste vložili tožbo. Sodišče vam v sklepu, s katerim izda začasno odredbo, določi rok, v katerem morate vložiti tožbo, s katero boste začasno odredbo opravičili (npr., tožbo za razvezo zakonske zveze, odločitev o varstvu, vzgoji in preživljanju otrok ter določitev stikov in preživnine). V sklepu, s katerim izda začasno odredbo, sodišče odloči, koliko časa naj odredba traja, lahko pa predlagate njeno podaljšanje.

9.6. STROŠKI

Ob odločitvi za razvezo zakonske zveze je pogosto tudi vprašanje stroškov. Enotnega odgovora ni, saj so stroški tako sporazumne razveze kot razveze s tožbo različni od primera do primera. Pri sporazumni razvezi, kjer se morata zakonca med drugim dogovoriti o delitvi skupnega premoženja, lahko velik del stroškov, povezanih z notarskim sporazumom, odpade prav na dogovor o delitvi skupnega premoženja. Stroški notarskega sporazuma so odvisni od vrednosti skupnega premoženja in se obračunajo po notarski tarifi. Večja ko je vrednost skupnega premoženja, višji so stroški sestave sporazuma v notarskem zapisu. Poleg tega je treba upoštevati tudi stroške sodnega postopka.

Minimalni stroški razveze zakonske zveze s tožbo naj bi znašali od 300 do 400 evrov. Ti stroški veljajo za nezapletene postopke, v katerih med zakoncema ni spora glede varstva in vzgoje otrok, preživnine,

stikov in podobno, ter vključujejo eno obravnavo, eno vlogo, DDV in sodno takso za razvezo.⁵⁸ Več ko je nesoglasij med zakoncema, bolj zapleten je postopek, višji so stroški postopka, med katere lahko sodijo tudi stroški izdelave izvedenskega mnenja⁵⁹. S tožbo za razvezo zakonske zveze, odločitev o varstvu in vzgoji otrok ter določitev stikov in preživnine se ne rešujejo premoženjska vprašanja med zakoncema in morata za delitev skupnega premoženja sprožiti drug postopek (več o tem v 11. poglavju).

Razveza zakonske zveze sama po sebi ni zahteven in dolgotrajen postopek, saj jo sodišče razveže na željo enega od zakoncev. Drugače je v primerih nasilja v družini, še posebej, kadar imata zakonca skupne mladoletne otroke in je treba rešiti vprašanja zaupanja otrok v vzgojo in varstvo, stikov z drugim od staršev ter preživnine. Postopek je v tem primeru lahko dolgotrajen ter čustveno, psihično in finančno naporen. Povzročitelj nasilja ve, da lahko preko otrok pritiska na žrtev in jo nadzoruje, četudi nista več v partnerski zvezi in ne živita več skupaj. Da se čimbolj izognete situacijam, v katerih bi lahko prišlo do nasilja, je potrebno vprašanja glede otrok čim natančneje rešiti. V veliko psihično oporo in pomoč pri informiranju o postopkih so vam lahko različne institucije in nevladne organizacije, ki nudijo pomoč žrtvam nasilja v družini.

⁵⁸ 24 ur, Naj vas ločitev ne spravi na bobeni!, http://cekin.si/clanek/za_dom_in_druzino/sporazumna-locitev-ali-locitev-s-tozbo.html, pridobljeno julija 2010.

⁵⁹ Predujem za delo izvedenke ali izvedenca v letu 2014 znaša približno 1.200 evrov.

10. PREDLOG ZA IZVRŠBO IN ZA ZAVAROVANJE S PREDHODNO ODREDBO

Predlog za izvršbo in za zavarovanje s predhodno odredbo⁶⁰ se vložijo, kadar je z izvršilnim naslovom določena preživnina, a je preživninski zavezanec ne plačuje. Predlog se na pristojnem okrajnem sodišču poda na obrazcu, ki se ga da kupiti v knjigarni.⁶¹ Ker je obrazec zapleten, je dobro, da pri izpolnjevanju poiščete pomoč. Za vložitev predloga ne plačate sodne takse. Če je upnica ali upnik za preživnino vaš otrok, predlog vložite v imenu otroka vi kot njegova zakonita zastopnica. Če je preživnina določena vam (kot bivši partnerici), ste upnica vi. Kot dokazilo o upravičenosti do preživnine k predlogu priložite izvršilni naslov (sodna odločba, sodna poravnava, izvršljiv notarski zapis), s katerim je bila preživnina določena, in obvestilo centra za socialno delo o

⁶⁰ Predhodno odredbo izda sodišče na podlagi odločbe domačega sodišča ali drugega organa, ki se glasi na denarno terjatev, in ki še ni izvršljiva, če upnica ali upnik izkaže za verjetno nevarnost, da bo sicer uveljavitev terjatve onemogočena ali precej otežena. Primer: sodišče odloči, da je dolžnik (Peter) dolžan plačati upnici (Renati) 1.000 evrov, in sicer do 1. 1. 2015. Dne 15. 10. 2014 tega denarja Renata še ne more zahtevati, saj lahko Peter svoj dolg poplača do 1. 1. 2015. Renata meni, da Peter svojega dolga ne bo poplačal, ker bo prej pobegnil v tujino, zato sodišču predlaga zavarovanje svoje terjatve (1.000 evrov) s predhodno odredbo, da bo poplačana, četudi Peter pobegne.

⁶¹ Nekatera sodišča so pripravila svoje obrazce, npr., Okrajno sodišče v Mariboru.

letni uskladitvi višine preživnine⁶². Hkrati lahko sodišču predlagate tudi zavarovanje s predhodno odredbo bodočih, še nezapadlih⁶³ zneskov preživnine za eno leto naprej. Na podlagi sklepa sodišča o zavarovanju bodočih zneskov preživnin mora dolžnikova dolžnica ali dolžnik (npr., banka, delodajalka ali delodajalec) zarubiti denarna sredstva dolžnika v višini celotnega zneska vseh bodočih preživnin, za katere je dovoljeno zavarovanje, torej za eno leto naprej. Banka oziroma delodajalka ali delodajalec dolžnika posameznih zneskov preživnine do njihove zapadlosti ne sme izplačati upnici ali upniku.

Primer: s sodbo sodišča je odločeno, da je Peter kot oče mladoletnih otrok dolžan za vsakega od njiju plačati mesečno preživnino v višini 150 evrov, skupaj torej 300 evrov. Preživnino mora do petnajstega dne vsak mesec nakazati na Renatin račun, in sicer od meseca marca 2014 naprej. Danes je 20. oktober in Peter ni plačal še niti enega zneska preživnine. To pomeni, da lahko Renata kot zakonita zastopnica mladoletnih otrok (ki sta upnika za preživnino) vloži predlog za izvršbo za mesečne zneske preživnine od meseca marca 2014 do vključno meseca oktobra 2014, kar znese 2.400 evrov (8 mesecev x 300 evrov preživnine za oba otroka). Ker obstaja nevarnost, da Peter tudi prihodnjih zneskov preživnin ne bo plačal (npr., za november, december itd.), lahko Renata sodišču predlaga, da zavaruje bodoče zneske preživnin za eno leto naprej, torej od novembra 2014 do vključno oktobra 2015, kar znese 3.600 evrov (12 mesecev x 300 evrov preživnine za oba otroka). Sodišče Renatinemu predlogu ponavadi ugotovi in Petrovi banki naloži,

⁶² Teh dokumentov po določbah Zakona o izvršbi in zavarovanju sicer ni potrebno predložiti k predlogu za izvršbo, je pa zelo koristno.

⁶³ Primer: sodišče določi, da mora dolžnik preživnino plačati do 15. dne v mesecu za tekoči mesec. To pomeni, da je terjatev (znesek preživnine) pred tem datumom še nezapadla in je dolžnik še ni dolžan plačati. Po tem datumu je terjatev zapadla in jo dolžnik mora plačati.

naj Renati takoj izplača 2.400 evrov (zneske preživnin od marca 2014 do vključno oktobra 2014, ki so že zapadli), znesek 3.600 evrov (bodoče preživnine za eno leto) pa je blokiran na Petrovem bančnem računu in Peter do njega ne more. Banka nato vsak mesec od novembra 2014 do oktobra 2015 Renati nakaže znesek mesečne preživnine za oba otroka, to je 300 evrov.

Če je bila po treh mesecih, odkar ste vložili predlog za izvršbo, izvršba neuspešna (npr., ker dolžnik nima sredstev na računu, ni zaposlen oziroma nima premičnin) ali če postopek še ni končan iz kakšnega drugega razloga, lahko na Preživninski sklad, ki deluje v korist otrok, ki jim pripada določena preživnina in je preživninski zavezanec ne plačujejo, vložite zahtevo za uveljavitev pravice do nadomestila preživnine, če otroci izpolnjujejo tudi druge pogoje iz Zakona o Javnem jamstvenem, preživninskem in invalidskem skladu Republike Slovenije⁶⁴. Ti so:

- s pravnomočno sodbo ali začasno odredbo sodišča oziroma z dogovorom pri centru za socialno delo določena preživnina, ki je zavezanec ne plačuje,
- državljanstvo Republike Slovenije in stalno prebivališče v Republiki Sloveniji,
- če je otrok tujec, a ima stalno bivališče v Republiki Sloveniji, če je tako določeno z meddržavnim sporazumom ali ob pogoju vzajemnosti,
- otrok še ni star 18 let.

⁶⁴ Zakon o Javnem jamstvenem, preživninskem in invalidskem skladu Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 25/97, 10/98, 41/99, 53/99119/02, 61/06, 106/12.

Šteje se, da preživninski zavezanec ne plačuje preživnine, če preživnina ni plačana zaporedoma tri mesece ali če jo plačuje neredno. Neredno plačevanje preživnine pomeni, da preživninski zavezanec dolguje skupaj vsaj znesek treh povprečnih mesečnih preživnin v zadnjih dvanajstih mesecih pred vložitvijo zahtevka. Višina nadomestila preživnine je določena z zakonom in se letno usklajuje s količnikom uskladitve, ki ga objavi ministrica ali minister, pristojna oziroma pristojen za delo, družino in socialne zadeve. Višino lahko preverite na spletni strani Preživninskega sklada⁶⁵, kjer boste našli tudi obrazec zahteve. Znesek nadomestila preživnine bo nato od preživninskega zavezanca terjala država.

Neplačevanje preživnine je kaznivo dejanje, ki ga stori, kdor ne daje preživnine za osebo, ki jo po zakonu mora preživljati in za katero je višina njegove preživninske obveznosti določena z izvršilnim naslovom, čeprav bi to zmožel. Znaki kaznivega dejanja neplačevanja preživnine so izpolnjeni tudi, če zavezanec ne izpolnjuje preživninske obveznosti na način, ki je določen s pravnomočno in zavezujočo sodbo sodišča, ampak na drug način (npr., namesto da bi na bančni račun zakonite zastopnice otroka, torej matere, nakazoval določen znesek preživnine, kot to določa sodba sodišča, za otroka odpre poseben bančni račun, na katerega nakazuje preživnino).⁶⁶ Kaznivo dejanje lahko prijavite na policiji, ob tem pa predložite vsa dokazila in podatke, s katerimi razpolagate, zlasti pa:

- veljavni izvršilni naslov in obvestila CSD o uskladitvah preživnine,
- podatke o tem, kdaj je bila preživnina zadnjič plačana in koliko znaša dolg preživninskega zavezanca,

⁶⁵ To je www.jpi-sklad.si/skladi/prezivninski-sklad/.

⁶⁶ Sodba Vrhovnega sodišča, opr. št. I Ips 44324/2010-89, z dne 6. 6. 2013.

- okoliščine⁶⁷, ki kažejo na to, da je preživninski zavezanec sposoben plačati preživnino, določeno v veljavnem izvršilnem naslovu,
- morebitne dodatne okoliščine, ki kažejo na to, da se preživninski zavezanec izmika plačilu preživnine, kot npr., skrivanje premoženja, prepisovanje lastništva premoženja na druge osebe ipd.,
- okoliščine na strani preživninske upravičenke ali upravičenca, ki kažejo na to, da je zaradi neplačanih preživnin dejansko ogrožen njen oziroma njegov socialni položaj, npr., nezaposlenost starša, pri katerem otrok prebiva, bolezen otroka, življenje v pomanjkanju ter druge socialne in ekonomske razmere v družini.⁶⁸

Diagram 7: Postopki zaradi neplačevanja preživnine

Polnoletni otrok je po zakonu dolžan po svojih zmožnostih preživljati svoje starše, če ti nimajo dovolj sredstev za življenje in si jih ne morejo pridobiti, ni pa dolžan preživljati tistega od staršev, ki iz neopravičenih razlogov ni izpolnjeval preživninskih obveznosti do otroka. V praksi se polnoletni otroci s to določbo najpogosteje srečajo pri

⁶⁷ Te okoliščine so premoženje preživninskega zavezanca (nepremičnine, premičnine večje vrednosti, avto, vrednostni papirji, lastništvo podjetja ...), prihodki preživninskega zavezanca (plača, občasni honorarji ...) in drugo (dediščine, odškodnine, materialne poravnave ...).

⁶⁸ Povzeto po: Javni jamstveni, preživninski in invalidski sklad RS, Informacija o naznanitvi kaznivega dejanja neplačevanja preživnine po 194. členu Kazenskega zakonika, <http://www.jpi-sklad.si/skladi/prezivninski-sklad/obrazci-in-vloge/>, pridobljeno dne 28. 7. 2014.

plačilu socialnovarstvenih storitev, še posebej doma za starejše. Če preživninski zavezanec kasneje v življenju sam ne zmore plačati socialnovarstvenih storitev, so razliko dolžni plačati njegovi polnoletni otroci, razen če dokažejo, da preživninski zavezanec ni plačeval preživnine za njih. Zaradi navedenega je zelo pomembno, da hranite vse dokaze, iz katerih je razvidno, da preživninski zavezanec preživnine ne plačuje, saj zna to kasneje vaše otroke razbremeniti dolžnosti preživljanja ostarelega očeta. To so lahko, npr., bančni izpiski, sklepi sodišča o izvršbi, odločbe Sklada o nadomestilu preživnine, morebitne kazenske ovadbe in obsodbe zaradi kaznivega dejanja neplačevanja preživnine.

Ker se višina preživnine upošteva pri določanju višine socialnih transferjev (npr., denarne socialne pomoči, otroškega dodatka), četudi je dejansko ne prejimate, je smiselno vložiti predlog za izvršbo in pozneje zahtevo za nadomestilo preživnine, kadar oče otrok preživnine ne plačuje. Ni odveč poudariti, da je preživnina namenjena preživljanju otrok, ki so zaradi neplačevanja najbolj prikrajšani. Hkrati ste finančno obremenjeni tudi vi, saj morate pokrivati vse stroške za otroka, kar obema znižuje življenjski standard.

11. PREMOŽENJSKA IN STANOVANJSKA VPRAŠANJA

V letih skupnega življenja si zakonca ali izvenzakonska partnerja ustvarita premoženje, ki ga morata ob razvezi oziroma razhodu (lahko pa tudi že prej) razdeliti. Ob razhodu prav tako lahko nastanejo druga vprašanja o stanovanjski problematiki. Dokler premoženjska in stanovanjska vprašanja niso rešena, so lahko vir napetosti in nezadovoljstva med bivšima zakoncema, v primerih nasilja v družini pa tudi izgovor povzročiteljev za ponovne pritiske, nadzorovanje in povzročanje nasilja. Dobro je, da se ta vprašanja kar najhitreje rešijo.

11.1. DELITEV SKUPNEGA PREMOŽENJA

Skupno premoženje je premoženje zakoncev, ki ga pridobita z delom v času trajanja zakonske zveze. Sem sodijo tako dohodki iz delovnega razmerja (plača), kot avtorski honorarji, pokojnina, dohodki na podlagi podjetne pogodbe ali podjetja v lasti enega ali obeh zakoncev, plodovi od skupnega premoženja (npr., obresti od glavnice), stvari, kupljene z denarjem iz skupnega premoženja, sredstva, pridobljena

s kreditom in podobno. Zakonca s tem premoženjem upravljata in z njim razpolagata skupno in sporazumno, razen če se dogovorita, da z njim ali z njegovim delom upravlja ali razpolaga le eden od njiju, pri čemer mora upoštevati koristi drugega zakonca. Nihče od zakoncev ne more razpolagati s svojim deležem na skupnem premoženju, če skupno premoženje ni razdeljeno. To pomeni, da ga ne more odsvojiti (npr., prodati, podariti) ali obremeniti (npr., s hipoteko), lahko pa z njim oporočno razpolaga, torej ga določeni osebi zapusti z oporoko.

Vsak od zakoncev ima lahko posebno premoženje. To je premoženje, ki ga je imel zakonec ob sklenitvi zakonske zveze, ali ga je kadarkoli pridobil z dedovanjem, darovanjem. To premoženje je njegova last in z njim razpolaga samostojno. Posebno premoženje so tudi pravice, ki so vezane na osebo zakonca, npr., osebne služnosti, preživnine, invalidnine, nezgodne rente, zavarovalnine, odškodnine za nepremoženjsko škodo. Darila, izročena obema zakoncema, se štejejo za posebno premoženje enega ali drugega zakonca po enakih delih, ne za skupno premoženje (npr., za darilo sta prejela umetniško sliko; vsak od njiju je solastnik te slike do 50 odstotkov).

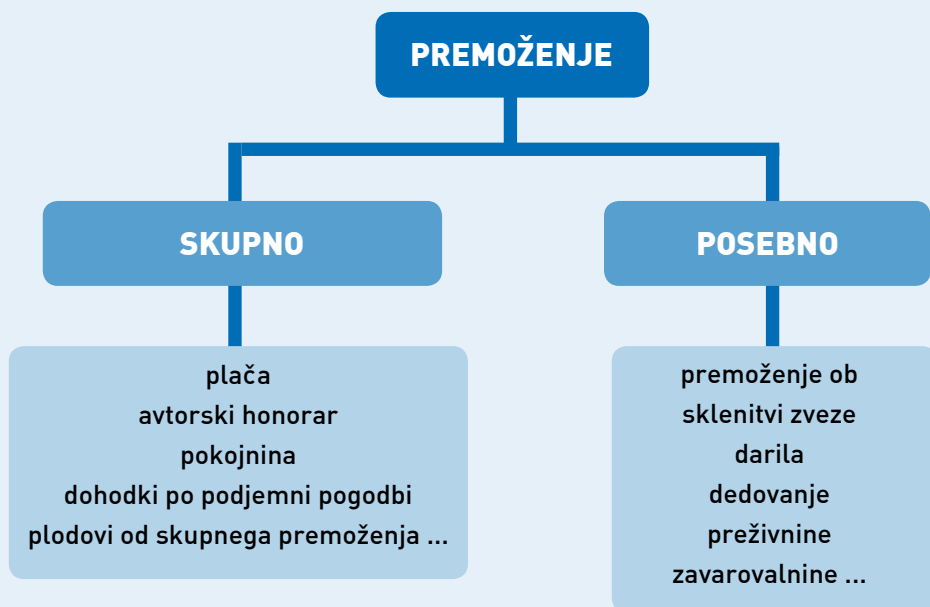

Diagram 8: Premoženje zakoncev

Pravice na nepremičninah, ki so skupno premoženje zakoncev, se vpišejo v zemljiško knjigo na imena obeh zakoncev kot njuno skupno premoženje po nedoločenih deležih. A tudi če je kot lastnik vpisan le en od zakoncev (kar je še vedno pogosto, ponavadi pa je kot lastnik vpisan mož), se lahko dokazuje, da nepremičnina sodi v skupno premoženje, če je bila pridobljena z delom v času trajanja zakonske zveze. V praksi je pogosta situacija, ko zakonca živita v stanovanju, ki je posebno premoženje enega od njiju, drugi zakonec pa je v času trajanja zakonske zveze prispeval k ohranjanju ali izboljšavi stanovanja. Zakonec, ki je vlagal v stanovanje, lahko ta vložek v denarju zahteva nazaj. Zakonca se lahko dogovorita, da na nepremičnini nastane solastnina. Če je vložek sredstev v nepremičnino, ki je last enega od

zakoncev, tolikšna, da se vrednost nepremičnine bistveno spremeni, se nepremičnina lahko šteje za novo stvar. Povedano velja tudi v primeru, ko zakonca živita v hiši, katere lastnika sta starša enega od zakoncev. Z dedovanjem bo hiša sicer prešla v posebno premoženje tega zakonca, a drugi lahko svoj vložek zahteva nazaj.

Za obveznosti (npr., dolgove), ki si jih zakonec naloži pred sklenitvijo zakonske zveze, in tiste, ki jih sam prevzame po sklenitvi zakonske zveze, odgovarja s svojim posebnim premoženjem in s svojim deležem na skupnem premoženju. Če obveznosti po splošnih predpisih bremenijo oba zakonca, ali so nastale v zvezi s skupnim premoženjem, ali jih je prevzel eden od zakoncev za družinske tekoče potrebe, za njih odgovarjata oba zakonca skupaj tako s skupnim kot s svojim posebnim premoženjem. Za ugotavljanje deležev na skupnem premoženju je pomemben čas, v katerem se je to premoženje pridobivalo. Če sta zakonca kupila, npr., nepremičnino s krediti, pridobljenimi v času trajanja zakonske zveze, sodi ta nepremičnina v njuno skupno premoženje. Pri tem ni pomembno, ali sta kredite najela skupaj, vsak posebej, samo eden od njiju ali kateri od njiju jih je odplačeval. Dolgove morata zakonca poravnati v sorazmerju s svojima deležema.

Delitev skupnega premoženja se lahko opravi že v času trajanja zakonske zveze na podlagi sporazuma ali na zahtevo enega od zakoncev. Deleža zakoncev sta praviloma enaka, a vsak od njiju lahko dokazuje, da je k skupnemu premoženju prispeval več kot polovico. Pomembno je vedeti, da sodišče pri delitvi premoženja ne upošteva le dohodkov zakoncev, temveč tudi druge oblike dela, ki jih povzročitelji nasilja pogosto ne upoštevajo (npr., pomoč enega zakonca drugemu, varstvo in vzgoja otrok, gospodinjska dela, skrb za ohranitev premoženja ter vsaka druga oblika dela in sodelovanja pri upravi, ohranitvi

in povečanju skupnega premoženja). Če je predmet delitve zaščitena kmetija, je treba upoštevati posebne določbe Zakona o dedovanju kmetijskih gospodarstev⁶⁹.

Kot že rečeno, se lahko ob razvezi zakonca sama sporazumeta o delitvi skupnega premoženja v obliki izvršljivega notarskega zapisa. Če se ne sporazumeta, lahko vsak od njiju predlaga delitev skupnega premoženja v nepravdnem postopku. V tem primeru o delitvi odloči sodišče. Če obstaja med zakoncema spor o predmetu delitve in/ali o velikosti njunih deležev, ju sodišče napoti na pravdo, torej morata na sodišče vložiti tožbo.

11.2. MOTENJE POSESTI

Do motenja posesti, na primer, pride, ko eden od partnerjev zamenja ključavnico na vhodnih vratih skupnega stanovanja, ne da bi drugemu partnerju izročil nov ključ, oziroma mu kako drugače prepreči vstop v nepremičnino ali njeno dosedanje uporabo. Namen pravde zaradi motenja posesti je preprečiti samovoljno in nasilno ravnanje posameznih oseb. Če med zakoncema pride do spora o lastništvu stanovanja, pravni red od njiju zahteva, da spor rešita na sodišču, ne pa da eden od njiju vzame pravico v svoje roke in drugemu z zamenjavo ključavnice onemogoči vstop v stanovanje.

Žrtve nasilja v družini so včasih udeležene v postopkih zaradi motenja posesti, bodisi kot tožnice bodisi kot toženke. Tožnice so, kadar povzročitelji nasilja zamenjajo ključavnico in tako žrtvam onemogočijo vstop v stanovanje. Če se vam to zgodi in se želite vrniti v stanovanje,

⁶⁹ Zakon o dedovanju kmetijskih gospodarstev, Uradni list RS, št. 70/95, 30/13.

je zelo pomembno, da dosledno izražate željo po vrnitvi v stanovanje, saj ga še vedno štejete za svoj dom, in zatrjujete, da ga niste zapustili, da se poskusite vanj vračati ter imate za ta namen ves čas pri sebi stare ključe od stanovanja. Rok za vložitev tožbe zaradi motenja posesti je kratek – le trideset dni od dneva, ko ste izvedeli za motenje in storilca, najpozneje pa lahko tožbo vložite v enem letu od dneva, ko je motenje nastalo. Povedano velja tudi v primeru, ko se žrtev z zamenjavo ključavnice želi zavarovati pred povzročiteljem nasilja. Tožbo zaradi motenja posesti, ki bi jo povzročitelj sprožil, bi žrtev izgubila. To pomeni, da bi mu morala izročiti nove ključe stanovanja ter pustiti, da se v stanovanje vrne, nosila pa bi tudi vse stroške postopka.

Kaj vam preostane? V primeru ogroženosti je najhitrejši zaščitni ukrep prepoved približevanja določeni osebi, kraju ali območju po Zakonu o nalogah in pooblastilih policije. Za dolgoročnejše zagotavljanje svoje varnosti morate na sodišču sprožiti druge postopke, v katerih se bo odločalo o pravici povzročitelja do bivanja v stanovanju oziroma o začasni omejitvi te pravice, kot so, npr., postopek prepustitve stanovanja v skupni uporabi po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini, tožba za izselitev, predlog za določitev, kdo bo ostal najemnica oziroma najemnik stanovanja.

Drugače je, če se povzročitelj odseli, saj to pomeni, da je opustil posest in vi lahko zamenjate ključavnico. Koliko časa mora preteči, da se šteje, da je nekdo opustil posest, ni zakonsko določeno in je odvisno od primera do primera. Če gre povzročitelj, npr., na službeno pot za šest mesecev, je jasno, da posesti stanovanja ni opustil. Enako posesti stanovanja ni opustil, če se je odselil, ker mu je bil izrečen ukrep prepovedi približevanja. Če pove, da se je odselil ali da se ne ve, kje je, se lahko šteje, da je posest opustil (se prostovoljno odselil). Če si je povzročitelj

poiskal drugo stanovanje, daje slutiti, da je opustil posest stanovanja, v katerem sta skupaj živela. Pogosto se zgodi, da se povzročitelji odselijo iz stanovanja (prostovoljno opustijo posest), a se tja vračajo z namenom povzročanja nasilja. Če povzročitelj pokliče policijo, ker ga ne spustite v stanovanje, morate policiji povedati, da je vaš bivši partner opustil posest in ne živi več na tem naslovu. Policija vas ne more prisiliti, da povzročitelja spustite v stanovanje. Svojo pravico bo moral iskati na sodišču. V primerih, ko se povzročitelj odseli in ima v stanovanju svoje stvari, jih spakirajte in shranite, denimo, v klet, povzročitelju pa (pisno) sporočite, kje in kdaj lahko stvari prevzame. Dogaja se, da povzročitelji nasilja uporabijo podobne argumente, ko se žrtve umaknejo v varno hišo. Trdijo, da so se odselile in zato na stanovanju nimajo več posesti. Ta argument je povsem napačen, saj žrtve nasilja v družini zapustijo stanovanje, ker so v to prisiljene zaradi zagotavljanja lastne varnosti.

11.3. PREDLOG ZA DOLOČITEV NAJEMNICE ALI NAJEMNIKA STANOVANJA

Če s povzročiteljem nasilja živite v najemniškem stanovanju⁷⁰ in po razvezi zakonske zveze ali razpadu izvenzakonske skupnosti ni možen dogovor, kdo od vaju bo ostal oziroma postal najemnica ali najemnik tega stanovanja, o tem odloči sodišče v nepravdnem postopku. Na pristojno okrajno sodišče vložite predlog za določitev najemnice ali najemnika stanovanja. Predlog naj vsebuje:

⁷⁰ V nadaljevanju povedano ne velja, če je najemna pogodba sklenjena za službeno stanovanje.

- naslov pristojnega sodišča,
- vaše ime in priimek ter naslov (predlagateljica),
- ime in priimek ter naslov nasprotnega udeleženca (povzročitelj),
- navedbo številke najemnega stanovanja ter večstanovanjske stavbe,
- navedbo, kdo je sklenil najemno pogodbo,
- navedbo, kdaj je zakonska ali izvenzakonska zveza s partnerjem prenehala oz. kdaj ste vložili tožbo za razvezo zakonske zveze,
- sodno odločbo kot dokaz (kot dokaz lahko predlagate tudi zaslišanje strank),
- datum in podpis.

Na koncu sodišču predlagajte, da po izvedenem postopku odloči o sporu glede tega, kdo bo ostal oziroma postal najemnica ali najemnik stanovanja. Sodišče bo pri odločanju upoštevalo stanovanjske potrebe vas in vašega nekdanjega partnerja, vajinih otrok in drugih oseb, ki skupaj z vama stanujejo, ter druge okoliščine primera. Smiselno je, da v postopku izpostavite partnerjevo nasilje nad vami.

11.4. TOŽBA ZA IZSELITEV

Nekateri povzročitelji nasilja po prekinitvi odnosa nočejo zapustiti bivališča, v katerem so bivali skupaj s partnerkami v času trajanja odnosa in je lastnina partnerk – žrtev nasilja in/ali njihovih sorodnic ali sorodnikov. Najpogosteje na tak način nadaljujejo z izvajanjem nasilja. Zaščitite se lahko tako, da na sodišče vložite tožbo za izselitev oziroma to naredijo lastnice ali lastniki nepremičnine. Postopki v tovrstnih zadevah lahko trajajo tudi do pet let, lastnice ali lastniki pa

v tem času nimajo druge izbire, kot počakati na pravnomočno odločitev sodišča. Ker je postopek dolgotrajen, je učinkoviteje, če hkrati vložite tudi predlog za prepustitev stanovanja po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini.

11.5. POSTOPEK UGOTAVLJANJA DEJANSKEGA PREBIVALIŠČA

Težava lahko nastane tudi, ko se povzročitelj nasilja izseli iz stanovanja, na naslovu katerega ima prijavljeno stalno prebivališče, a naslova stalnega prebivališča ne spremeni. Če žrtev pokliče policijo, ker povzročitelj prihaja v stanovanje, razgraja ali odnaša stvari, ji policija dostikrat reče, da ne morejo storiti nič, ker da ima povzročitelj pravico bivati na tem naslovu⁷¹. Na njegov stalni naslov prihajajo poštnе pošiljke, če si ne uredi drugega naslova za vročanje, zaradi česar povzročitelj pošte, tudi uradne, ne prevzema, s tem pa se zavlačujejo postopki. Če se proti povzročitelju vodi izvršilni postopek, se lahko na naslovu, kjer ima prijavljeno stalno prebivališče, oglasijo izvršiteljice ali izvršitelji in rubijo stvari, za katere menijo, da so dolžnikove. Da se izognete tem obremenjujočim situacijam, lahko sprožite postopek ugotavljanja dejanskega stalnega prebivališča povzročitelja. To storite tako, da upravno enoto, na območju katere je stanovanje, kjer ima povzročitelj prijavljeno stalno prebivališče, obvestite, da povzročitelj na tem naslovu ne prebiva. Pristojna upravna enota na podlagi dokončne odločbe, s katero ugotovi dejansko stalno prebivališče povzročitelja,

⁷¹ Podobne informacije lahko dobite tudi na centrih za socialno delo in drugje.

vpiše novo stalno prebivališče v register stalnega prebivalstva oziroma odjavi stalno prebivališče v primeru stalne odselitve z območja Republike Slovenije. Če upravna enota v postopku ne more ugotoviti, kje povzročitelj dejansko prebiva, in ne more prijaviti njegovega stalnega prebivališča na drugi podlagi, ga z dokončno odločbo izbriše iz registra stalnega prebivalstva.

Povzročitelj nasilja lahko postopek ugotavljanja dejanskega prebivališča sproži proti vam. Iz upravne enote boste v tem primeru prejeli vabilo na pogovor. Na pogovoru pojasnite, da ne želite spremembe stalnega prebivališča, da ste se iz prebivališča umaknili zaradi nasilja ter se nameravate vrniti tja, ko bo za vas varno.

Nerešena premoženjska in stanovanjska vprašanja so lahko vir različnih pritiskov, pa tudi izgovor povzročitelja za nadaljevanje in stopnjevanje nasilja. Da se zaščitite in živite svobodno, je pomembno ta vprašanja čimprej rešiti. Lastninska pravica ne zastara, kar pomeni, da ste s povzročiteljem nasilja preko premoženja povezani dlje, kot bi si želeli. Dlje ko odlašate z ureditvijo teh vprašanj, večja je verjetnost, da bo povzročitelj nasilja zmanjšal vrednost premoženja ali ga celo odtujil ter vas tako še bolj oškodoval. Ker so postopki dolgotrajni, obremenjujoči in dragi, je dobro imeti podporo socialne mreže in strokovnih služb, ki vam pomagajo pri skrbi zase, uveljavljanju vaših pravic in soočanju z realnimi možnostmi.

12. ODŠKODNINA ZA NASILJE V DRUŽINI

Odškodnina je nadomestilo za škodo, ki se lahko pojavi kot:

- zmanjšanje premoženja (navadna škoda),
- preprečitev povečanja premoženja (izgubljeni dobiček)
- ali povzročitev telesnih ali duševnih bolečin ali strahu drugi osebi ter okrnitev ugleda pravne osebe (nepremoženjska škoda).

Vrste pravno priznane nepremoženjske škode so:

- pretrpljene telesne bolečine,
- pretrpljene duševne bolečine zaradi zmanjšanja življenjske aktivnosti,
- skaženost,
- razžalitev dobrega imena in časti,
- okrnitev svobode ali osebnostnih pravic,
- smrt bližnjega
- in strah.

Odškodninska odgovornost je podana, če so skupno podani vsi elementi odškodninskega delikta. Ti so:

- nedopustno ravnanje, iz katerega izvira škoda,

- škoda je dejansko nastala,
- škoda je posledica tega nedopustnega ravnanja (vzročna zveza med nedopustnim ravnanjem in škodo)
- in odgovornost povzročitelja.

Odškodninska obveznost zapade takoj, ko škoda nastane, zato bodite pozorni na zastaralne roke. Odškodninska terjatev za povzročeno škodo zastara v treh letih, odkar je oškodovanka izvedela za škodo in za tistega, ki jo je povzročil, v vsakem primeru pa ta terjatev zastara v petih letih, odkar je škoda nastala. V nekaterih primerih je zastaralni rok lahko tudi daljši oziroma se podaljša. Tako, npr., odškodninska terjatev za škodo, povzročeno z dejanjem spolne zlorabe mladoletne osebe, zastara v petnajstih letih po polnoletnosti oškodovanke, odškodninska terjatev za škodo, povzročeno s kaznivim dejanjem pa zastara, ko se izteče čas, določen za zastaranje kazenskega pregona.

12.1. ODŠKODNINSKA TOŽBA

Odškodnino lahko od povzročitelja nasilja zahtevate s tožbo v pravdi – odškodninsko tožbo. Kot je omenjeno v poglavju o premoženjskopравnem zahtevku, s katerim v kazenskem postopku zahtevate povrnitev škode, povzročene s kaznivim dejanjem, vas tudi kazensko sodišče najpogosteje napoti na pravdo. Pri tem civilno sodišče pri odločanju o odškodnini ni vezano na zavrnilno ali oprostilno sodbo kazenskega sodišča, mora pa upoštevati obsodilno sodbo, po kateri je storilec kaznivega dejanja spoznan za krivega. O višini odškodnine,

zlasti nepremoženjske, je težko govoriti, saj mora biti pravična in je odvisna od vrste dejavnikov. Ti so, npr.:

- način poškodovanja,
- vrsta poškodbe,
- trajanje in način zdravljenja,
- obseg trajnih posledic po poškodbi in podobno (objektivne okoliščine)
- ter doživljanje in psihični odnos oškodovanke (subjektivni okoliščini).

Višina odškodnine je odvisna tudi od pomena prizadete dobrine in namena te odškodnine, ne sme pa podpirati teženj, ki niso združljive z njeno naravo in namenom (npr., da bi se z odškodnino kaznovalo povzročitelja). To v praksi pomeni, da so dosojene odškodnine razmeroma nizke. Dobro je, da vam pri uveljavljanju odškodnine pomaga strokovnjakinja ali strokovnjak z izkušnjami na odškodninskem področju, sicer bi lahko zaradi nepoznavanja področja prejeli nižjo odškodnino, kot vam pripada ali pa je sploh ne bi dobili.

12.2. ODŠKODNINA PO ZAKONU O ODŠKODNINI ŽRTVAM KAZNIVIH DEJANJ (ZOŽKD)⁷²

Kot žrtev nasilja v družini lahko zahtevate odškodnino tudi od države. To vam omogoča Zakon o odškodnini žrtvam kaznivih dejanj. Zahtevek lahko vložite v roku šest mesecev⁷³ od dneva storitve dejanja, če izpolnujete naslednje pogoje:

- ste državljanka Republike Slovenije ali druge države članice Evropske unije,
- da obstaja utemeljen sum, da je bilo proti vam storjeno nasilno naklepno dejanje⁷⁴,
- da je bilo dejanje storjeno na ozemlju Republike Slovenije, na slovenski ladji ali slovenskem zrakoplovu ne glede na to, kje je v času storitve dejanja,
- da je bilo dejanje zaznano ali pristojnemu organu naznanjeno in obravnavano kot kaznivo dejanje,
- da na vaši strani ne obstajajo okoliščine, zaradi katerih po Obligacijskem zakoniku⁷⁵ ni mogoče zahtevati povrnitve škode,
- da ste zaradi dejanja utrpeli telesno poškodbo, okvaro zdravja ali duševne bolečine,

⁷² Zakon o odškodnini žrtvam kaznivih dejanj, Uradni list RS, št. 101/05, 86/10.

⁷³ Če upravičenka zaradi telesnih poškodb ni sposobna vložiti zahteve v roku šestih mesecev od dneva storitve dejanja, mora zahtevo vložiti najpozneje v treh mesecih od dneva, ko so prenehali obstajati razlogi, zaradi katerih ni mogla vložiti zahteve, najpozneje pa v petih letih od dneva storitve dejanja. Zahteva na podlagi drugega odstavka 7. a člena Zakona o odškodnini žrtvam kaznivih dejanj mora biti vložena v treh mesecih od prejema odločbe ali obvestila, da izvršba ni bila uspešna, če izvršba ni bila predlagana, pa v treh mesecih od prejema podatkov, iz katerih izhaja, da izvršba ni možna.

⁷⁴ Zakon o odškodnini žrtvam kaznivih dejanj šteje, da je nasilno naklepno dejanje tisto, ki je storjeno z neposrednim napadom na življenje in telo, z uporabo sile ali s kršitvijo spolne nedotakljivosti in za katero se sme po kazenskem zakoniku izreči kazen enega ali več let zapor.

⁷⁵ Obligacijski zakonik, Uradni list RS, št. 83/01, 40/07.

- da vam je bila z dejanjem storjena škoda, priznana z Zakonom o odškodnini žrtvam kaznivih dejanj,
- in če je verjetno, da storilec dejanja ne bo mogel izplačati odškodnine za škodo iz prejšnje alineje.

Pravico do odškodnine imate ne glede na to, ali je storilec kaznivega dejanja znan, ali je bil kazenski postopek uveden, in ne glede na to, če kot oškodovanka v kazenskem postopku niste uveljavljali premoženjskoprnega zahtevka.⁷⁶ To pomeni, da vam kot žrtvi nasilja v družini predhodno ni treba vlagati premoženjskoprnega zahtevka oziroma odškodninske tožbe, da bi bili upravičeni do odškodnine po Zakonu o odškodnini žrtvam kaznivih dejanj. V tem primeru govorimo o domnevi neplačevitosti (šteje se, da storilec odškodnine ne bo mogel plačati).

Odškodnina, ki je sicer nizka, se prizna za:

- telesne bolečine ali okvaro zdravja,
- duševne bolečine,
- izgubljeno preživljanje (npr., ko zaradi kaznivega dejanja umre nekdo, ki je dolžan dajati preživnino),
- stroške v zvezi z zdravljenjem,
- pogrebne stroške,
- škodo za uničene medicinske pripomočke
- ter stroške zaradi uveljavljanja odškodnine.

⁷⁶ En od pogojev za priznanje odškodnine je, da upravičenka zoper storilca uveljavlja premoženjskoprnega zahtevka v skladu z zakonom, ki ureja kazenski postopek, ali vložiti odškodninsko tožbo, razen če storilec ostane neznan v treh mesecih od zaznave ali naznanitve dejanja in se ga do odločanja komisije ne odkrije, če storilca ni mogoče preganjati, če je upravičenka otrok, invalidka ali žrtev nasilja v družini ali če gre za domač čezmejni primer.

Za strah se odškodnina po Zakonu o odškodnini žrtvam kaznivih dejanj ne prizna. Odškodnino zahtevate na obrazcu Zahteva za uveljavljanje odškodnine, ki je dostopen na spletni strani Ministrstva za pravosodje -

http://www.mp.gov.si/si/obrazci_evidence_mnenja_storitve/potrdila_in_obrazci/. Neodvisno od postopka priznavanja odškodnine po tem zakonu lahko odškodnino uveljavljate tudi v sodnem postopku.

Odškodnina ne more nadomestiti preživetega trpljenja ter zagotoviti čustvenega in psihičnega olajšanja. Lahko vam pomaga pri vzpostavljanju finančne stabilnosti. Stroški različnih postopkov, morebitnega najema novega stanovanja, povečani stroški za otroke in podobno vas lahko finančno zelo obremenijo, zato je smiselno uveljavljati pravice, ki vam pripadajo. Za tožbo je priporočljivo imeti strokovno pomoč odvetnic ali odvetnikov, zahtevo za uveljavljanje odškodnine po Zakonu o odškodnini žrtvam kaznivih dejanj pa lahko vložite sami ali s pomočjo organizacij, ki nudimo pomoč ženskam z izkušnjo nasilja.

13. KRŠITVE VARSTVA OSEBNIH PODATKOV

Ženske z izkušnjo nasilja se včasih soočajo s tem, da (nekdanji) partnerji na različne naslove pošiljajo pisma z intimno vsebino, fotografije, sodne spise in podobno z namenom, da bi žrtve nasilja očrnili. Povzročitelji gradiva včasih pošljejo sorodnicam, sorodnikom, prijateljicam, prijateljem, verskim organizacijam, ki jim žrtve pripadajo, različnim institucijam⁷⁷. Gradiva lahko vsebujejo osebne podatke žrtev in drugih oseb ter podrobnosti iz zasebnega življenja, za katere ženske z izkušnjo nasilja morda ne želijo, da bi jih drugi izvedeli. Gre za obliko jemanja moči žrtvam in nadzora nad njimi, saj se lahko počutijo ponižane, osramočene, odnosi z zanje pomembnimi osebami se lahko poslabšajo, nekaterim lahko posledično grozi celo izguba zaposlitve.

Če se tudi vam dogaja kaj podobnega, imate na voljo več možnosti. Ena od njih je civilna tožba, s katero od sodišča zahtevate, da prepove nadaljnje pošiljanje tovrstnega pisanja. Uspeh je vprašljiv, saj lahko partner preda informacije, denimo, svojemu prijatelju, ki nadaljuje s pošiljanjem oziroma lahko sodno odločbo izigra kako drugače.

Druga možnost je postopek o prekršku zaradi kršitve varstva osebnih podatkov. Prijavo zaradi zlorabe osebnih podatkov podate pri Informacijskem pooblaščenca⁷⁸. O zadevi bo najprej uveden inšpekcijski

⁷⁷ Pošiljanje dokumentov in pisem za potrebe postopkov je dovoljeno.

⁷⁸ Obrazec najdete na spletni strani Informacijskega pooblaščenca: <https://www.ip-rs.si/obrazci/varstvo-osebni-podatkov/>.

postopek, v katerem se bo ugotavljalo, ali je do kršitve prišlo. Če bo nadzornica ali nadzornik ugotovila oziroma ugotovil, da obstaja sum storitve prekrška, bo uvedla oziroma uvedel postopek o prekršku. Ko bo ugotovljeno, da je do prekrška res prišlo, bo kršitelj kaznovan z globo. Izrečena globa seveda ni zagotovilo, da kršitev ne bo več, vendar po izkušnjah Društva za nenasilno komunikacijo obstaja verjetnost, da bo kršitelj pod bremenom visokih zneskov glob s tovrstnim početjem prenehal.

Zloraba osebnih podatkov je tudi kaznivo dejanje. To kaznivo dejanje med drugim stori tisti, ki brez podlage v zakonu ali brez vaše privolitve vaše osebne podatke javno objavi oziroma jih posreduje v javno objavo, ali pa na svetovnem spletu ali kako drugače objavi ali drugemu omogoči objavo osebnih podatkov, ki so v spisih sodnih postopkov, iz katerih je bila javnost izključena (npr., storilec na svetovnem spletu objavi sodbo, v kateri so osebni podatki o mladoletni žrtvi kaznivega dejanja spolnega napada na osebo, mlajšo od petnajst let). Poudarek pri kaznivem dejanju je, da se vaši osebni podatki javno objavijo, zato za kazenski pregon ne zadostuje, da povzročitelj vaše osebne podatke pošilja sorodnicam, sorodnikom, prijateljicam ali prijateljem.

Diagram 9: Možnosti ob kršitvi varstva osebnih podatkov

Vprašanje kršitve varstva osebnih podatkov oziroma kršitve zasebnosti (povzročitelja) prav tako lahko nastane na strani žrtve nasilja v družini. To se zgodi, ko žrtev na skrivaj zvočno in/ali slikovno snema dogodek nasilja, nato pa posnetek uporabi v različnih postopkih. Pravica do zasebnosti je ustavno varovana pravica, neupravičeno slikovno in zvočno snemanje pa je lahko v nekaterih primerih celo kaznivo dejanje. Kljub temu sta Ustavno sodišče RS in Vrhovno sodišče RS v več odločbah⁷⁹ ugotovila, da se lahko v pravico do glasu, ki je del pravice do zasebnosti, poseže tudi brez dovoljenja, kadar gre za izvrševanje neke pravice druge osebe in bi imela ta pravica, ob upoštevanju načela sorazmernosti, prednost. Vrhovno sodišče je v sodbi I Ips 150/2007 z dne 25. 4. 2007 navedlo, da »... je glede na dejansko podlago, ugotovljeno do te faze postopka, vsekakor mogoče sklepati, da ima pravica oškodovanke, zoper katero naj bi bili storjeni kaznivi dejanji

⁷⁹ Npr. v odločbah Ustavnega sodišča z dne 13. 4. 1995, opr. št. Up 32/94, in z dne 7. 10. 2004, opr. št. Up-472/02 ter sodbi Vrhovnega sodišča, opr. št. I Ips 186/2003, z dne 7. 4. 2005.

(kaznivo dejanje protipravnega odvzema prostosti in posilstva, op. a.) in izrečene grožnje, prednost pred obdolženčevo pravico do glasu«. Vrhovno sodišče je v omenjeni sodbi tudi zapisalo, da »sodišče oceno o utemeljenem sumu lahko opre na digitalne zapise obdolženčevih groženj, čeprav je bilo snemanje opravljeno brez obdolženčeve vednosti in so bili zapisi narejeni brez njegovega soglasja, ko ima pravica oškodovanke prednost pred obdolženčevo pravico do glasu«. Sodišče mora morebitno kršitev presoјati v vsakem posameznem primeru posebej, glede na navedene odločbe sodišč pa lahko rečemo, da se mora pravica do zasebnosti (oz. do glasu) povzročitelja umakniti pravici žrtve nasilja v družini do življenja, varnosti in nedotakljivosti.

V času modernih tehnologij in množične uporabe socialnih omrežij povzročitelj nasilja laže in hitreje dostopa in zlorablja vaše osebne podatke ter informacije o vašem življenju. Povzročitelj nasilja lahko vaše osebne podatke zlorabi, kot je opisano zgoraj, lahko pa informacije, kot npr., kdaj in kam se odpravljate na dopust, ali ste v novi partnerski zvezi in podobno uporabi za nadaljnje povzročanje nasilja. Svojo pravico do zasebnosti imate možnost uveljavljati s civilno tožbo, postopkom pri Informacijskem pooblaščenцу ali s prijavo na policiji. Čeprav se na prvi pogled zdi, da področje varstva osebnih podatkov ni pomembno, vseeno lahko prispeva k povečevanju in zagotavljanju vaše varnosti.

14. OSEBNI STEČAJ

Ena od oblik nasilja v družini, ki ga žrtve pogosto doživljajo, je ekonomsko nasilje. Pogosto se v odnosih, v katerih je nasilje, dogaja, da povzročitelji nasilja sami razpolagajo in upravljajo s skupnim premoženjem in premoženjem žrtev. Žrtve ne morejo same razpolagati in/ali upravljati s skupnim in svojim premoženjem. Ne vedo niti, kakšne posle sklepajo povzročitelji nasilja in kakšne obveznosti prevzemajo. Zadeve lahko poslabšajo še različna podjetja in organizacije, ki s povzročitelji sklepajo posle v imenu žrtev brez njihove vednosti in soglasja. Ko odnos razpade, obveznosti in dolgovi ostanejo žrtvam, ki se pogosto šele takrat zavedo razsežnosti problema. Ženske z izkušnjo nasilja se lahko tudi same znajdejo v situaciji, ko ne zmorejo več poravnati vseh svojih obveznosti. Takrat je ena od možnosti osebni stečaj.

Postopek osebnega stečaja je sodni postopek, ki vam omogoča, da iz svojega premoženja v okviru svojih možnosti poplačate vse svoje dolgove. V postopku osebnega stečaja lahko predlagate sodišču, da vas oprosti obveznosti plačila dolgov, ki niso bili poplačani iz obstoječega premoženja v stečaju⁸⁰. Osebni stečaj lahko predlagate, če ste prezadolženi ali nelikvidni. Prezadolženost pomeni, da je vrednost

⁸⁰ Povzeto po PravoZaTelebane, Podjed, L.: Osebni stečaj – osnovne informacije, http://www.pravozatelebane.com/index.php?option=com_content&task=view&id=87&Itemid=135, pridobljeno dne 29. 7. 2014.

vašega premoženja manjša od vsote vaših obveznosti. Nelikvidni ste, če⁸¹:

- za več kot dva meseca zamujate z izpolnitvijo ene ali več obveznosti v skupnem znesku, ki presega trikratnik vaše plače, nadomestil ali drugih prejemkov, ki jih prejimate redno v obdobjih, ki niso daljša od dveh mesecev
- ali ste nezaposleni in ne prejimate nobenih drugih rednih prejemkov ter za več kot dva meseca zamujate z izpolnitvijo obveznosti, ki presegajo 1.000 evrov.

Postopek osebnega stečaja začnete tako, da na pristojno okrožno sodišče vložite predlog za začetek osebnega stečaja ter poročilo o stanju premoženja. Poročilo mora vsebovati:

- popis vsega vašega premoženja⁸²,
- podatke o vaših transakcijskih računih, ki morajo za vsak transakcijski račun vključevati podatke o njegovi številki in banki, ki ga vodi,
- podatke o skupnem mesečnem znesku plače, pokojnine ali drugih rednih prejemkov ter o njihovih izplačevalkah ali izplačevalcih,
- vašo izjavo, da je v poročilu navedeno vse vaše premoženje, za katero veste, in vsi transakcijski računi.

Z začetkom postopka osebnega stečaja se vaša poslovna sposobnost omeji tako, da:

⁸¹ Za podjetnice in zasebnice velja, da nelikvidnost nastopi, ko dolžnica več kot dva meseca zamuja z izpolnitvijo ene ali več obveznosti v skupnem znesku, ki presega 20 odstotkov zneska njenih obveznosti, izkazanih v letnem poročilu za zadnje poslovno leto pred zapadlostjo teh obveznosti.

⁸² Če je dolžnica podjetnica ali zasebnica, mora poročilo vsebovati popis vsega njenega premoženja, pri čemer mora biti ločeno navedeno tisto premoženje, ki se izkazuje v njenih poslovnih knjigah.

- ne morete sklepati pogodb in opravljati drugih poslov ali dejanj, katerih predmet je razpolaganje z vašim premoženjem, ki spada v stečajno maso,
- brez soglasja sodišča ne morete:
 - najeti posojila ali dati poročstva,
 - odpreti novega transakcijskega ali drugega računa
 - ter se odpovedati dediščini ali drugim premoženjskim pravicam.

V postopku osebnega stečaja vas zastopa stečajna upraviteljica ali upravitelj, ki vodi tudi vaše posle. Med postopkom osebnega stečaja morate:

- upraviteljici ali upravitelju nemudoma sporočiti vsako spremembo podatkov ali vsako spremembo naslova prebivališča
- in na zahtevo upraviteljice, upravitelja ali sodišča dati vsa pojasnila in dokumente o svojem premoženju in poslih, ki ste jih izvedli v zadnjih treh letih pred uvedbo postopka osebnega stečaja.

Upraviteljica ali upravitelj za vas odpre poseben denarni račun, ki se imenuje fiduciarni denarni račun upraviteljice ali upravitelja. Na ta posebni račun se stekajo vsa sredstva iz unovčenja stečajne mase (to pomeni iz prodaje vašega premoženja) ter se opravljajo vsa izplačila za stroške postopka osebnega stečaja in poplačilo dolgov. Stečajna masa je vaše premoženje, ki se v stečajnem postopku unovči za kritje stroškov postopka in plačilo dolgov. V stečajno maso sodijo:

- vaše premoženje ob začetku postopka,
- premoženje, doseženo z unovčenjem in upravljanjem stečajne mase ter izpodbijanjem vaših pravnih dejanj,

- plača in drugi prejemki, ki jih pridobite med postopkom osebnega stečaja, razen prejemkov, ki so izvzeti iz stečajne mase⁸³ ali spadajo v stečajno maso v omejenem znesku⁸⁴,
- premoženje, ki ga pridobite na podlagi dedovanja ali na drugi podlagi med postopkom osebnega stečaja (npr., darilo).

Upnice ali upniki morajo svoje terjatve prijaviti v postopku osebnega stečaja, torej sodišče obvestiti, da imajo terjatev do vas. Terjatve se poskušajo v enakovrednih deležih poplačati iz stečajne mase. Upraviteljica ali upravitelj mora v enem mesecu po opravljeni končni razdelitvi sredstev iz stečajne mase upnicam ali upnikom predložiti sodišču svoje končno poročilo. Na podlagi končnega poročila upraviteljice ali upravitelja sodišče izda sklep o končanju stečajnega postopka, v katerem:

- odloči, da se stečajni postopek konča,
- razreši upraviteljico ali upravitelja,
- odloči, katere terjatve upnic ali upnikov, ki so bile prijavljene v postopku osebnega stečaja, so priznane in o znesku teh terjatev, ki v postopku osebnega stečaja ni bil plačan
- ter vam naloži, da plačate neplačani del dolgov.

⁸³ Npr., obleke, obutev in drugi predmeti za osebno rabo ter posteljina, posoda, pohištvo, štedilnik, hladilnik, pralni stroj in druge za gospodinjstvo potrebne stvari, kolikor je vse to nujno potrebno dolžnici in članicam ali članom njenega gospodinjstva, hrana, kurjava ter prejemki iz naslova zakonite preživnine, odškodnine zaradi telesne poškodbe po predpisih o invalidskem zavarovanju, denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka, štipendije, nadomestilo za invalidnost in podobno.

⁸⁴ Prejemki na podlagi plače, nadomestila plače, odškodnine zaradi izgube ali zmanjšanja delovne sposobnosti, zaradičasne brezposelnosti ter plačila za delo obsojencev v kazenskih zavodih sodijo v stečajno maso razen zneska, ki je enak:

- višini minimalne plače, zmanjšane za plačilo davkov in obveznih prispevkov za socialno varnost,
- in če stečajna dolžnica preživlja družinsko članico, člana ali drugo osebo, ki jo mora preživljati po zakonu, tudi: višini prejemka, določenega za osebo, ki jo preživlja dolžnica, po merilih, ki jih določa zakon, ki ureja socialno varstvo, za dodelitev denarne socialne pomoči.

Če premoženje v stečajni masi ne zadostuje za poplačilo vseh dolgov, niste prosti teh obveznosti. Upnice ali upniki lahko te obveznosti uveljavljajo tudi po koncu stečajnega postopka, saj je pravno močni sklep o končanju postopka osebnega stečaja izvršilni naslov za izterjavo neplačanih priznanih terjatev. Če v stečajnem postopku ne odplačate vseh obveznosti, morate na sodišče do konca postopka osebnega stečaja vložiti predlog za odpust dolgov. Najbolje je, da predlog za odpust dolgov vložite hkrati s predlogom za začetek osebnega stečaja. Predlogu za odpust dolgov morate priložiti izjavo, da ni ovir za odpust vaših dolgov.⁸⁵ S sklepom o začetku postopka odpusta dolgov sodišče določi preizkusno obdobje, ki ne sme biti krajše od dveh let in ne daljše od petih let od začetka postopka odpusta dolgov. Med preizkusnim obdobjem morate pod nadzorom stečajne upraviteljice ali upravitelja izpolnjevati tudi naslednja navodila:

- če ste zaposleni:
 - izpolnjevati svoje obveznosti do delodajalke ali delodajalca po pogodbi o zaposlitvi in druge obveznosti iz delovnega razmerja,
- če niste zaposleni in ste sposobni za delo:
 - si morate prizadevati, da najdete zaposlitev,
 - ne smete odkloniti nobene ponujene redne ali občasne

⁸⁵ Ovire za odpust dolgov so:

- da je bila stečajna dolžnica pravno močno obsojena za kaznivo dejanje proti premoženju ali gospodarstvu, ki še ni izbrisano,
- da je stečajna dolžnica v zadnjih treh letih pred uvedbo postopka osebnega stečaja dala neresnične, nepravilne ali nepopolne podatke, ki jih davčni organ potrebuje za pobiranje davkov, zaradi česar ji je pristojni davčni organ dodatno ali naknadno odmeril davek v znesku najmanj 4.000 evrov,
- da so bile stečajni dolžnici njene obveznosti že odpuščene in od pravnomočnosti sklepa o odpustu teh obveznosti še ni preteklo deset let,
- da je stečajna dolžnica v zadnjih treh letih pred uvedbo postopka osebnega stečaja prevzemala obveznosti, ki so nesorazmerne z njenim premoženjskim položajem, ali če je razpolagala s svojim premoženjem neodplačno ali za neznatno plačilo ali če lahko glede na svoj premoženjski položaj v celoti izpolni svoje obveznosti.

- zaposlitve ali drugega dela, razen če ponujene zaposlitve ali dela niste sposobni opravljati,

Po poteku preizkusnega obdobja sodišče izda sklep, da se vam odpustijo dolgovi, če upnice ali upniki niso ugovarjale oziroma ugovarjali in ste redno izpolnjevali navodila. S pravnomočnostjo sklepa o odpustu dolgov preneha pravica upnic ali upnikov sodno uveljavljati plačilo terjatve, na katero učinkuje odpust dolgov. Če torej sodišče odpust odobri, ste prosti tudi dolgov, ki jih v postopku osebnega stečaja niste uspeli poplačati. Če kljub temu poplačate katero ali vse upnice ali upnike, tega ne morete zahtevati nazaj. Odpustijo se dolgovi, ki so nastali do začetka postopka osebnega stečaja, ne glede na to, ali so upnice ali upniki svoje terjatve prijavile oziroma prijavili v stečajno maso ali ne. Izjema so prednostne terjatve in preživnine, denarne kazni, globe in odvzem premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem ali prekrškom ter odvzem premoženja nezakonitega izvora. Te obveznosti se ne odpustijo, četudi so nastale do začetka postopka osebnega stečaja in jih morate poplačati.

Če postopek osebnega tečaja predlagate sami, vam ob vložitvi predloga za začetek postopka osebnega stečaja ni treba založiti predujma za kritje začetnih stroškov postopka in plačati sodnih taks.

PREDLOG ZA ZAČETEK OSEBNEGA STEČAJA

+ poročilo o stanju premoženja

PREDLOG ZA ODPUST OBVEZNOSTI (DOLGOV)

+ izjava o morebitnih ovirah za odpust

**SKLEP O ZAČETKU POSTOPKA,
UNOVČENJE STEČAJNE MASE -**

sredstva se stekajo na fiduciarni
denarni račun upraviteljice - in

**POPILAČILO TERJATEV UPNIC ALI UPNIKOV
IN STROŠKOV POSTOPKA**

**KONČNO POROČILO STEČAJNE
UPRAVITELJICE, UPRAVITELJA**

o unovčenju stečajne mase in poplačilu terjatev,
na podlagi katerega sodišče izda

**SKLEP O KONČANJU POSTOPKA
OSEBNEGA STEČAJA -**

dolžnica ni prosta dolgov, ki niso
bili poplačani iz stečajne mase

**PREISKUSNO OBDOBJE GLEDE PREDLOGA
ZA ODPUST OBVEZNOSTI**

(2-5 let od začetka postopka za odpust obveznosti) -
dolžnica mora v tem obdobju izpolnjevati navodila

sodišče izda **SKLEP O ODPUSTU OBVEZNOSTI -**

dolžnica je prosta tudi dolgov, ki jih v postopku
osebnega stečaja ni uspela poplačati (razen izjem)

Diagram 10: Poenostavljen prikaz postopka osebnega stečaja

Če ste se znašli v finančni stiski in svojih dolgov ne morete poplačati, premislite o možnosti osebnega stečaja. Postopek osebnega stečaja ni enostaven, saj ste zelo omejeni pri sklepanju pogodb in razpolaganju s svojim premoženjem. Pomembno je, da sodelujete s stečajno upraviteljico ali upraviteljem in sodiščem ter tako pokažete pripravljenost za poplačilo obveznosti. Stečajna upraviteljica ali upravitelj bo o vaših prizadevanjih redno obveščala oziroma obveščal sodišče, ki se bo tudi na podlagi teh poročil odločilo o odpustu obveznosti. Kljub vsem neprijetnostim, ki jih postopek pomeni za dolžnice, pa lahko prinese tudi olajšanje in nov začetek brez dolgov.

15. SPODBUDA

Vsak začetek je težak ...

... je pregovor, ki še kako drži. Ljudje težko spremenimo svoje navade, zamenjamo okolje, začnemo znova, saj ne vemo, kaj nam bodo te spremembe prinesle. V stari situaciji, naj bo še tako neugodna, se počutimo domače, vemo, kaj lahko pričakujemo. Nove razmere nas plašijo, ker jih ne poznamo, in ne vemo, kako se bomo v njih znašli. Povedano velja za vse ljudi, še posebej pa je odločitev za spremembo težka za ženske z izkušnjo nasilja. V odnosu, v katerem doživljajo nasilje, so v podrejenem položaju, povzročitelji nasilja jih prepričujejo, da so ničvredne, da brez njih ne morejo preživeti, da drugega partnerja ne bodo dobile. Čeprav se sprva upirajo takim razlagam, začnejo žrtve nasilja v družini postopoma verjeti, da same res ne bi zmogle. Njihov dvom in strah, da imajo povzročitelji prav, se še okrepi, če se soočajo s težko finančno situacijo in/ali morajo poskrbeti za otroke. Povzročitelji nasilja lahko načrtno delujejo v smeri podrejanja žrtev in jim preprečujejo, da bi hodile v službo, imele lastne dohodke in lastnino ter imele svojo socialno mrežo. Vse to otežuje odločitev za odhod, poleg tega pa se morajo ženske z izkušnjo nasilja že takoj na začetku soočiti z različnimi institucijami in s pravnimi postopki, ki jih ne poznajo in so jim tuji, zato se jih še bolj ustrašijo.

Ko se soočate z občutki strahu in negotovosti, je pomembno, da si poiščete pomoč oseb, ki vas bodo podpirale in spodbujale, pa naj

bodo to vaše sorodnice, sorodniki, prijateljice, prijatelji, sodelavke ali sodelavci. Nudili vam bodo čustveno oporo. Pomoč vam lahko nudimo tudi svetovalke in svetovalci različnih organizacij, npr., centrov za socialno delo in nevladnih organizacij. Zato da bi se vaša moč povečala, moč povzročitelja nasilja pa zmanjšala, organizacije in institucije medsebojno sodelujemo, nudimo pa vam tudi pomoč pri izpolnjevanju obrazcev in pisanju prijave, pri komunikaciji z drugimi institucijami, vam svetujemo, nudimo psihosocialno pomoč ter informacije o pravnih možnostih, ki so vam na voljo.

Naj vas množica različnih postopkov in njihovo trajanje ne zaustavita pri prizadevanju za uresničitev vaših pravic. Zmorete več, kot si mislite, ali kot so vam morda dopovedovali, saj ste preživeli dolgotrajno nasilje. S tem, ko ste se odločili končati odnos, v katerem ste trpeli nasilje, ste se odločili za življenje, v katerem boste vi in vaši otroci varni ter deležni spoštovanja, ki si ga zaslužite. Čeprav bodo naporni, vam opisani postopki pomagajo na poti do cilja – varnega in dostojnega življenja. Pri tem vam želimo obilo sreče.

LITERATURA IN VIRI

1. **DEŽMAN, Z.; ERBEŽNIK, A.:** Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana, 2003;
2. **FIŠER, Z.:** Uvodni komentar k Zakonu o kazenskem postopku, Uradni list RS, Ljubljana, 2002;
3. **HORVAT, Š.:** Zakon o kazenskem postopku (ZKP) s komentarjem, GV Založba, Ljubljana, 2004;
4. **LESKOŠEK, V., UREK, M., ZAVIRŠEK, D.:** Nacionalna raziskava o nasilju v zasebni sferi in partnerskih odnosih, Končno poročilo 1. faze raziskovalnega projekta, Inštitut za kriminologijo, 2010, <http://www.arhiv.uem.gov.si/fileadmin/uem.gov.si/pageuploads/NasiljeRaziskava2010.pdf>,
5. **POST, D.:** Arguments against Joint Custody, Berkley Journal of Gender, Law & Justice, Vol. 4, Issue 2, September 2013, <http://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1033&context=bglj>;
6. **ŽGAJNAR, B.:** Vloga tožilca ali tožilke pri obravnavi kaznivih dejanj z elementi nasilja. V: Veselič, Š. (ur.): Na poti iz nasilja: prakse dela proti nasilju nad ženskami, Društvo SOS telefon, Ljubljana, 2007;
7. **DIREKTIVA 2012/29/EU** Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ, Uradni list Evropske unije, L 315, 14. 11. 2012;
8. **KAZENSKI ZAKONIK**, Uradni list RS, št. 55/08, 66/08 - popr., 39/09, 91/11;
9. **OBLIGACIJSKI ZAKONIK**, Uradni list RS, št. 83/01, 40/07;
10. **PRAVILNIK O PORAVNAVANJU V KAZENSKIH ZADEVAH**, Uradni list RS, št. 114/04;

11. **PRAVILNIK O PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA DOLOČENI OSEBI, KRAJU ALI OBMOČJU**, Uradni list RS, št. 49/14;
12. **PRAVILNIK O SODELOVANJU ORGANOV TER O DELOVANJU CENTROV ZA SOCIALNO DELO, MULTIDISCIPLINARNIH TIMOV IN REGIJSKIH SLUŽB PRI OBRAVNAVI NASILJA V DRUŽINI**, Uradni list RS, št. 31/09;
13. **PRAVILNIK O SODELOVANJU POLICIJE Z DRUGIMI ORGANI IN ORGANIZACIJAMI PRI ODKRIVANJU IN PREPREČEVANJU NASILJA V DRUŽINI**, Uradni list RS, št. 25/10;
14. **PRAVILNIK O STANDARDIH IN NORMATIVIH SOCIALNOVARSTVENIH STORITEV**, Uradni list RS, št. 45/10, 28/11, 104/11, 111/13;
15. **STANOVANJSKI ZAKON**, Uradni list RS, št. 69/03, 57/08, 87/11;
16. **ZAKON O BREZPLAČNI PRAVNI POMOČI**, Uradni list RS, št. 48/01, 50/04, 23/08;
17. **ZAKON O DEDOVANJU KMETIJSKIH GOSPODARSTEV**, Uradni list RS, št. 70/95, 30/13;
18. **ZAKON O FINANČNEM POSLOVANJU, POSTOPKIH ZARADI INSOLVENTNOSTI IN PRISILNEM PRENEHANJU**, Uradni list RS, št. 126/07, 40/09, 59/09, 52/10, 26/11, 47/13, 100/13;
19. **ZAKON O IZVRŠBI IN ZAVAROVANJU**, Uradni list RS, št. 51/98, 89/99, 75/02, 16/04, 17/06, 69/06, 115/06, 93/07, 28/09, 51/10, 26/11, 53/14;
20. **ZAKON O JAVNEM JAMSTVENEM, PREŽIVNINSKEM IN INVALIDSKEM SKLADU REPUBLIKE SLOVENIJE**, Uradni list RS, št. 25/97, 10/98, 41/99, 53/99, 119/02, 61/06, 106/12;
21. **ZAKON O KAZENSKEM POSTOPKU**, Uradni list RS, št. 63/94, 70/94 - popr., 72/98, 6/99, 66/00, 111/01, 56/03, 43/04, 101/05, 14/07, 68/08, 77/09, 91/11, 47/13;
22. **ZAKON O MEDNARODNEM ZASEBNEM PRAVU IN POSTOPKU**, Uradni list RS, št. 56/99;
23. **ZAKON O NALOGAH IN POOBLASTILIH POLICIJE**, Uradni list RS, št. 15/13;
24. **ZAKON O ODŠKODNINI ŽRTVAM KAZNIVIH DEJANJ**, Uradni list RS, št. 101/05, 86/10;
25. **ZAKON O PRAVDNEM POSTOPKU**, Uradni list RS, št. 26/99, 96/02, 2/04, 52/07, 45/08;

26. **ZAKON O PREKRŠKIH**, Uradni list RS, št. 7/03, 86/04, 44/05, 40/06, 51/06 - popr., 115/06, 17/08, 21/08 - popr., 108/09, 9/11, 21/13, 111/13;
27. **ZAKON O PREPREČEVANJU NASILJA V DRUŽINI**, Uradni list RS, št. 16/08;
28. **ZAKON O SOCIALNEM VARSTVU**, Uradni list RS, št. 54/92, 56/92 - popr., 41/99, 26/01, 2/04, 7/04 - popr., 105/06, 23/07 - popr., 41/07 - popr., 57/12;
29. **ZAKON O SODIŠČIH**, Uradni list RS, št. 19/94, 45/95, 38/99, 28/00, 73/04, 72/05, 127/06, 67/07, 45/08, 96/09, 33/11, 63/13;
30. **ZAKON O SODNIH TAKSAH**, Uradni list RS, št. 37/08, 97/10, 63/13;
31. **ZAKON O VARSTVU JAVNEGA REDA IN MIRU**, Uradni list RS, št. 70/2006;
32. **ZAKON O ZAKONSKI ZVEZI IN DRUŽINSKIH RAZMERJIH**, Uradni list SRS, št. 15/76, 1/89, 14/89, 64/01, 16/04;
33. **ODLOČBA USTAVNEGA SODIŠČA**, opr. št. Up 32/94, z dne 13. 4. 1995;
34. **ODLOČBA USTAVNEGA SODIŠČA**, opr. št. Up 472/02, z dne 7. 10. 2004;
35. **SODBA VRHOVNEGA SODIŠČA**, opr. št. I Ips 186/2003, z dne 7. 4. 2005;
36. **SODBA VRHOVNEGA SODIŠČA**, opr. št. I Ips 150/2007, z dne 25. 4. 2007;
37. **SODBA VRHOVNEGA SODIŠČA**, opr. št. I Ips 44324/2010-89, z dne 6. 6. 2013;
38. **24UR.COM**, Naj vas ločitev ne spravi na boben!, http://cekin.si/clanek/za_dom_in_druzino/sporazumna-locitev-ali-locitev-s-tozbo.html;
39. **DOMESTIC VIOLENCE ROUNDTABLE**, The Cycle of Domestic Violence, <http://www.domesticviolenceroundtable.org/domestic-violence-cycle.html>;
40. **HELPGUIDE.ORG**, Domestic Violence and Abuse, http://www.helpguide.org/mental/domestic_violence_abuse_types_signs_causes_effects.htm;
41. **JAVNI JAMSTVENI, PREŽIVNINSKI IN INVALIDSKI SKLAD RS**, Informacija o naznanitvi kaznivega dejanja neplačevanja preživnine po 194. členu Kazenskega zakonika, <http://www.jpi-sklad.si/skladi/prezivninski-sklad/obrazci-in-vloge/>;
42. **MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE, POLICIJA**: Policijsko spremstvo žrtve nasilja v družini, <http://www.policija.si/index.php/component/content/article/182-kriminaliteta/67751-policijsko-spremstvo-rtve-nasilja-v-druini>;

43. **MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE, POLICIJA:** Prijava nasilja v družini, <http://www.policija.si/index.php/component/content/article/182-kriminaliteta/67747-prijava-nasilja-v-druini>;
44. **MINISTRSTVO ZA PRAVOSODJE, KAMENŠEK KRAJNC, T.:** Začasne in predhodne odredbe, http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/2005/PDF/CIP/10_06_10_gradivo_Tatjana_KAMENsEK_KRAJNC.pdf;
45. **PRAVOZATELEBANE, PODJED, L.:** Osebni stečaj – osnovne informacije, http://www.pravozatelebane.com/index.php?option=com_content&task=view&id=87&Itemid=135;
46. **PREŽIVNINA – DRUŠTVO ZA SPODBUJANJE STARŠEVSKO ODGOVORNOSTI,** Stroškovnik, <http://prezivnina.si/services/test/>;
47. **SKUPNOST CENTROV ZA SOCIALNO DELO,** Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo, <http://www.scsd.si/javna-pooblastila.html>.

Priloga 1

O PREGONU KAZNIVIH DEJANJ

Glede na to, kdo začne in vodi kazenski postopek, poznamo več vrst kaznivih dejanj:

- kazniva dejanja, ki se preganjajo po uradni dolžnosti,
- kazniva dejanja, ki se preganjajo na predlog
- in kazniva dejanja, ki se preganjajo na zasebno tožbo.

Kazniva dejanja, ki se preganjajo po uradni dolžnosti, so tista, ki jih začne in vodi državna tožilka ali tožilec neodvisno od volje osebe, ki je bila s kaznivim dejanjem oškodovana. Taka je večina kaznivih dejanj, tudi, denimo, nasilje v družini, zanemarjanje mladoletne osebe in surovo ravnanje, spolni napad na osebo, mlajšo od petnajst let, neplačevanje preživnine. Povzročitelji nasilja od žrtev večkrat zahtevajo ali jih nagovarjajo, naj ustavijo postopek. Če teče postopek zaradi kaznivih dejanj, ki se preganjajo po uradni dolžnosti, za začetek pregona pa predlog žrtve ni potreben, žrtve postopka ne morejo ustaviti.

Kazniva dejanja, ki se preganjajo na predlog, so tista, pri katerih mora oškodovanka podati predlog za pregon, na podlagi katerega lahko državna tožilka ali tožilec začne pregon kaznivega dejanja. Oškodovanka mora podati predlog v roku treh mesecev od dneva, ko je izvedela za kaznivo dejanje in storilca. Za predlog se šteje tudi, če je oškodovanka sama podala kazensko ovadbo ali predlog za uveljavitev

premoženjskopравnega zahtevka v kazenskem postopku. Ko je predlog podan, se pregon kaznivega dejanja nadaljuje po uradni dolžnosti, vendar pa lahko oškodovanka do konca glavne obravnave predlog za pregon umakne. V tem primeru predloga za pregon tega kaznivega dejanja ne more več podati, plačati pa mora tudi stroške kazenskega postopka, razen če obdolženec izjavi, da jih bo plačal sam. Kazniva dejanja, ki se preganjajo na predlog, so, npr., lahka telesna poškodba, če ni prizadejana z orožjem, nevarnim orodjem, drugim sredstvom ali na tak način, da se lahko telo hudo poškoduje ali zdravje hudo okvari ter nekatere oblike posilstva in spolnega nasilja, če so storjene nad osebo, s katero storilec živi v zakonski, zunajzakonski skupnosti ali registrirani istospolni skupnosti.

Kazniva dejanja, ki se preganjajo z zasebno tožbo, so tista, pri katerih oškodovanka sama preganja storilca teh kaznivih dejanj, sama nosi breme dokazovanja ter v primeru neuspeha sama nosi stroške postopka. Zasebno tožbo je potrebno prav tako vložiti v roku treh mesecev od dneva, ko je oškodovanka izvedela za kaznivo dejanje in storilca, oškodovanka pa mora plačati tudi sodno takso. Če sodna taksa ni plačana in niso izpolnjeni pogoji za oprostitev, odlog ali obročno plačilo sodne takse, sodišče zasebno tožbo zavrže. Če zasebna tožilka zasebno tožbo umakne do konca glavne obravnave, izgubi pravico, da bi jo ponovno vložila. Zasebna tožba je pojem kazenskega prava in ni sopomenka civilne tožbe, ki je pojem civilnega prava.

Priloga 2

OBLIKE BREZPLAČNE PRAVNE POMOČI

Redna brezplačna pravna pomoč

Pri tej obliki brezplačne pravne pomoči se ugotavljajo finančni položaj prosilke in drugi pogoji, ki jih določa zakon. Mesečni dohodek prosilke oziroma mesečni povprečni dohodek na članico ali člana družine ne sme presegati dvakratnika osnovnega zneska minimalnega dohodka, določenega z zakonom, ki ureja socialnovarstvene storitve. Osnovni znesek minimalnega dohodka je določen v Sklepu o usklajenih višinah transferjev, ki so določeni v nominalnih zneskih ter o odstotku uskladitve drugih transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji in se določa dvakrat na leto. Trenutno (oktober 2014) znaša osnovni znesek minimalnega dohodka 269,20 evrov, torej mesečni dohodek na članico ali člana družine ne sme presegati zneska 538,40 evrov.

Izredna brezplačna pravna pomoč

To obliko pomoči dobi prosilka v primerih, ko na podlagi odločbe pristojnega organa prejema denarno socialno pomoč po določbah zakona, ki ureja socialno varstvene dajatve. Finančni položaj prosilke se v tem primeru ne ugotavlja.

Izjemna brezplačna pravna pomoč

Brezplačna pravna pomoč se lahko ne glede na določbe zakona o finančnem položaju prosilke dodeli tudi, če lastni dohodek prosilke oziroma lastni dohodek družine ne presega dvakratnega zneska dvakratnika osnovnega zneska minimalnega dohodka in če njeno premoženje in premoženje njene družine ne presega višine šestdesetih osnovnih zneskov minimalnega dohodka, če je prošnja za odobritev brezplačne pravne pomoči utemeljena z družinskimi razmerami prosilke, z zdravstvenim stanjem prosilke, z izrednimi finančnimi obveznostmi, ki jih bremenijo, ali z drugimi razlogi, na katere niso mogli oziroma ne morejo vplivati in so se zaradi njih znašli v položaju materialne ogroženosti.

Družinske razmere: stroški za preživljanje družine so obremenjeni z izrednimi stroški za potrebno zdravljenje družinske članice ali člana, s stroški za vzdrževanje invalidne ali drugače prizadete članice ali člana, s stroški za vzgojo in izobraževanje otrok s prilagojenimi potrebami in z drugimi stroški, ki so nastali zaradi višje sile ali zaradi razlogov, ki niso na strani prosilke ali družinskih članic ali članov.

Zdravstveni razlogi: stroški, povezani z zdravljenjem prosilke, so obremenjeni z opravičenimi stroški, ki jih ne krije obvezno zdravstveno zavarovanje, so pa potrebni zaradi njene stopnje invalidnosti ali druge oblike telesne okvare ali duševne motnje.

Izredna finančna obveznost: obveznost, za katero prosilka ni vedela oziroma je ni mogla predvideti, ker je nastala kot posledica višje sile (potres, poplava ...).

Posebna brezplačna pravna pomoč

Ta oblika se odobri v zvezi z ustavno pritožbo pri Ustavnem sodišču RS in za postopek pred mednarodnimi sodišči ter mednarodnimi

arbitražami, če je zatrjevana kršitev človekovih pravic ali temeljnih svoboščin in če so izpolnjeni pogoji, določeni z zakonom, ki ureja ustavno pritožbo, oziroma pogoji za začetek postopka ali udeležbo v postopku pred mednarodnimi sodišči ter mednarodnimi arbitražami.

Nujna brezplačna pravna pomoč

Ta oblika se upošteva takrat, ko bi zaradi odločanja o prošnji za brezplačno pravno pomoč ali zaradi postopka za sestavo in vložitev prošnje prosilka zamudila rok za kakšno pravno dejanje in bi zaradi tega izgubila pravico opraviti to dejanje. Pristojni organ ji nemudoma odobri brezplačno pravno pomoč samo za tisto dejanje, ki je nujno potrebno, da se prosilka izogne posledicam (npr., nekdo je proti prosilki vložil tožbo, ima pa trideset dni časa za odgovor na tožbo).

Priloga 3

RAZPREDELNICA⁸⁶ STROŠKOV ZA PREŽIVLJANJE OTROKA

NAMEN	OTROK Znesek v EUR (na mesec)
SORAZMERNI DEL STROŠKOV STANOVANJA	
Najemnina	
Elektrika	
Odvoz smeti	
Voda	
Plin/ogrevanje	
Čiščenje/hišniška dela	
Uporaba dvigala	
Telefon	
Internet	
Zavarovanje stanovanja/hiše	
...	

⁸⁶ Prirejeno po Preživnina – društvo za spodbujanje starševske odgovornosti, Stroškovnik, <http://prezivnina.si/services/test/>, pridobljeno dne 21. 8. 2014.

STROŠKI PREHRANE, OBLEKE, NEGE	
Prehrana doma	
Obleka	
Obutev	
Higiena/kozmetika	
Čistila, pralni prašek	
...	

ZAVAROVANJE, VARČEVANJE	
Življenjsko, nezgodno, ... zavarovanje	
Otroško varčevanje	
Žepnina	
...	

VRTEC, ŠOLA, DEJAVNOSTI	
Varstvo otrok (vrtec, zasebno varstvo ...)	
Šolske potrebščine	
Računalnik	
Prehrana v šoli	
Tabori, šola v naravi ...	
Športni, tehnični, naravoslovni, ... dnevi, šolski izleti	
Izvenšolske dejavnosti (tečaji, treningi ...)	
Športna oprema, stroški tekmovanj ...	
Mesečna vozovnica, bencin	
...	

PROSTI ČAS	
Stroški za počitnice, izlete ...	
Časopis, revije, knjige	
Kino, gledališče, koncerti ...	
Rojstni dnevi in darila	
Oprema za prosti čas (smuči, kolo, rolerji ...)	
Igrače	
GSM	
...	

DRUGO	
Frizerske storitve	
Zdravstvene storitve in pripomočki, zdravila ...	
...	

SKUPAJ	
---------------	--

Priloga 4

ZAKON O PREPREČEVANJU NASILJA V DRUŽINI, Uradni list RS, št. 16/08

ZAKON O PREPREČEVANJU NASILJA V DRUŽINI (ZPND)

Prvi del: SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

(namen zakona)

(1) Ta zakon določa pojem nasilja v družini, določa vlogo in naloge državnih organov, nosilcev javnih pooblastil, izvajalcev javnih služb, organov samoupravnih lokalnih skupnosti (v nadaljnjem besedilu: organi in organizacije) in nevladnih organizacij pri obravnavanju nasilja v družini ter določa ukrepe za varstvo žrtev nasilja v družini.

(2) Za preprečevanje nasilja v družini in za varstvo ter pomoč žrtvi se poleg ukrepov, ki jih določa ta zakon, uporabljajo tudi ukrepi, določeni z drugimi zakoni in na njihovi podlagi izdanimi predpisi.

2. člen

(opredelitev družinskih članov)

• Družinske članice oziroma člani (v nadaljnjem besedilu: družinski člani) po tem zakonu so:

- zakonec ali zunajzakonska partnerica oziroma partner, bivši zakonec ali bivša zunajzakonska partnerica oziroma partner,
- partnerica oziroma partner ali bivša partnerica oziroma partner v registrirani istospolni partnerski skupnosti,
- krvna sorodnica oziroma sorodnik (v nadaljnjem besedilu: sorodnik) v ravni vrsti,
- krvni sorodniki v stranski vrsti do vštete tega tretjega kolena,
- sorodnik po svaštvu do vštete drugega kolena,
- posvojiteljica oziroma posvojitelj (v nadaljnjem besedilu: posvojitelj) in posvojenka oziroma posvojenec,
- rejnica oziroma rejnik (v nadaljnjem besedilu: rejnik) in rejenka oziroma rejenec,
- skrbnica oziroma skrbnik (v nadaljnjem besedilu: skrbnik) in varovanka oziroma varovanec,
- osebe, ki imajo skupnega otroka,
- osebe, ki živijo v skupnem gospodinjstvu.

3. člen

(opredelitev nasilja v družini)

(1) Nasilje v družini (v nadaljnjem besedilu: nasilje) je vsaka uporaba fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana proti drugemu družinskemu članu oziroma zanemarjanje družinskega člana iz 2. člena tega zakona (v nadaljnjem besedilu: žrtve) ne glede na starost, spol ali katerokoli drugo osebno okoliščino žrtve ali povzročitelja oziroma povzročitelja nasilja (v nadaljnjem besedilu: povzročitelj nasilja).

(2) Fizično nasilje je vsaka uporaba fizične sile, ki pri družinskem članu povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale poškodbe.

(3) Spolno nasilje so ravnanja s spolno vsebino, ki jim družinski član nasprotuje, je vanje prisiljen ali zaradi svoje stopnje razvoja ne razume njihovega pomena.

(4) Psihično nasilje so ravnanja, s katerimi povzročitelj nasilja pri družinskem članu povzroči strah, ponižanje, občutek manjvrednosti, ogroženosti in druge duševne stiske.

(5) Ekonomsko nasilje je neupravičeno nadzorovanje ali omejevanje družinskega člana pri razpolaganju z dohodki oziroma upravljanju s premoženjem, s katerim družinski član samostojno razpolaga oziroma upravlja ali neupravičeno omejevanje razpolaganja oziroma upravljanja s skupnim premoženjem družinskih članov.

(6) Zanemarjanje je oblika nasilja, kadar oseba opušča dolžno skrb za družinskega člana, ki jo potrebuje zaradi

bolezni, invalidnosti, starosti, razvojnih ali drugih osebnih okoliščin.

4. člen

(posebno varstvo in skrb)

(1) Posebno varstvo pred nasiljem uživa mladoletni družinski član (v nadaljnjem besedilu: otrok).

(2) Otrok je žrtev nasilja tudi, če je prisoten pri izvajanju nasilja nad drugim družinskim članom ali živi v okolju, kjer se nasilje izvaja.

(3) Posebne skrbi pri obravnavanju nasilja in nudenju pomoči žrtvam so deležne starejše osebe in invalidi ter osebe, ki zaradi osebnih okoliščin niso sposobne skrbeti zase.

5. člen

(dolžnost ravnanja)

Organi in organizacije so dolžni izvesti vse postopke in ukrepe, ki so potrebni za zaščito žrtve glede na stopnjo njene ogroženosti in zaščito njenih koristi in pri tem zagotoviti spoštovanje integritete žrtve. Če je žrtev nasilja otrok, imajo koristi in pravice otroka prednost pred koristmi in pravicami drugih udeleženk oziroma udeležencev postopka.

6. člen

(dolžnost prijave)

(1) Organi in organizacije ter nevladne organizacije, ki pri svojem delu izvedo za okoliščine, na podlagi katerih je mogoče sklepati, da se izvaja nasilje, so dolžni o tem takoj obvestiti center za

socialno delo, razen v primeru, če žrtev temu izrecno nasprotuje in ne gre za sum storitve kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti.

(2) Vsakdo, zlasti pa strokovni delavci oziroma delavke v zdravstvu ter osebje vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih zavodov, mora ne glede na določbe o varovanju poklicne skrivnosti takoj obvestiti center za socialno delo, policijo ali državno tožilstvo, kadar sumi, da je otrok žrtev nasilja.

7. člen

(spremljevalec žrtve)

(1) Žrtev nasilja si lahko izbere osebo, ki jo lahko spremlja v vseh postopkih, povezanih z nasiljem (v nadaljnjem besedilu: spremljevalec).

(2) Za prisotnost spremljevalca v postopkih iz prejšnjega odstavka zadostuje, da žrtev pred pričetkom postopka ali v postopku izjavi, da jo določena oseba spremlja in da želi, da je v postopku prisotna.

(3) Spremljevalec je lahko vsaka polnoletna oseba, ki v postopku ni obravnavana kot povzročitelj nasilja.

(4) Spremljevalec pomaga žrtvi pri zaščiti njene integritete v postopkih pred organi in organizacijami, pomaga pri iskanju rešitev in nudi žrtvi psihično oporo.

(5) Organ, ki vodi postopek, prepove osebi spremljati žrtev v postopku, če ne izpolnjuje pogoja iz tretjega odstavka tega člena oziroma, če obstoji verjetnost, da oseba ne bo mogla opravljati nalog iz prejšnjega

odstavka glede na sorodstvene ali druge povezave z žrtvijo ali povzročiteljem nasilja.

8. člen

(pravica žrtve do zagovornika)

Žrtev nasilja ima pravico do zagovornice oziroma zagovornika (v nadaljnjem besedilu: zagovornik), ki v skladu s posebnimi predpisi štiti žrtvine koristi v postopkih in aktivnostih, ki jo zadevajo.

9. člen

(varstvo identitete žrtve)

(1) O žrtvah ali povzročiteljih nasilja ne smejo biti javnosti posredovani podatki, na podlagi katerih bi bilo mogoče prepoznati žrtev ali njeno družino. Posredovanje podatkov je dopustno le, če polnoletna žrtev s tem izrecno soglaša.

(2) Starši ali otrokov skrbnik, rejnik, posvojitelj so dolžni v okviru izvajanja skrbi za otroka tega varovati pred izpostavljanjem javnosti.

Drugi del:

MREŽA IN NALOGE ORGANOV IN ORGANIZACIJ TER NEVLADNIH ORGANIZACIJ

10. člen

(vloga organov in organizacij ter nevladnih organizacij)

(1) Organi in organizacije ter nevladne organizacije so dolžne v okviru z zakoni in drugimi predpisi določenimi nalogami in pooblastili prednostno obravnavati primere nasilja, zagotavljati

medsebojno obveščanje in pomoč z namenom preprečevanja in odkrivanja nasilja, odpravljanja vzrokov ter nudenja pomoči žrtvi pri vzpostavitvi pogojev za varno življenje.

(2) Ministrica oziroma minister (v nadaljnjem besedilu: minister) pristojen za delo, družino in socialne zadeve, natančneje določi postopke medsebojnega obveščanja in nudenja pomoči iz prejšnjega odstavka.

(3) Ministri, pristojni za delovanje policije, zdravstvenih organizacij, socialno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih zavodov, določijo v soglasju z ministrom pristojnim za delo, družino in socialne zadeve, pravila in postopke, ki zagotavljajo usklajeno delovanje organov in organizacij, in ki jih morajo organi in organizacije z navedenih področij upoštevati pri obravnavanju primerov nasilja.

(4) Strokovne delavke oziroma delavci (v nadaljnjem besedilu: strokovni delavci) v organih in organizacijah, ki so v okviru pravil in postopkov iz prejšnjega odstavka zadolženi za opravljanje nalog na področju nasilja, se morajo v okviru stalnega izobraževanja, izpopolnjevanja in usposabljanja obvezno redno izobraževati s področja nasilja v obsegu, ki ga določijo pristojni ministri iz prejšnjega odstavka. Odgovorne osebe v organih in organizacijah ter nevladne organizacije so dolžne zagotoviti usposabljanje vseh strokovnih delavcev, ki se v okviru svojega dela srečujejo z žrtvami oziroma povzročitelji nasilja.

(5) Center za izobraževanje v pravosodju med izobraževalne vsebine uvrsti področje nasilja v družini.

11. člen

(nacionalni program)

(1) Državni zbor sprejme na predlog vlade nacionalni program preprečevanja nasilja v družini (v nadaljevanju: nacionalni program) za obdobje petih let.

(2) Nacionalni program pripravi ministrstvo, pristojno za delo, družino in socialne zadeve, v sodelovanju z drugimi ministri, obsega pa zlasti:

- oceno stanja in opredelitev ključnih problemov na področju preprečevanja nasilja v družini,
- temeljne cilje, usmeritve in naloge na področju preprečevanja nasilja v družini v obdobju, ki ga obsega nacionalni program,
- nosilce akcijskih načrtov za izvajanje usmeritev in nalog iz nacionalnega programa na posameznih področjih,
- preventivne dejavnosti,
- podatke, ki se bodo v okviru dejavnosti državne statistike zbirali, obdelovali, povezovali, shranjevali, analizirali in izkazovali,
- usmeritve za izobraževanje in usposabljanje,
- zagotavljanje finančnih in drugih sredstev tudi za delovanje nevladnih organizacij.

12. člen **(akcijski načrti)**

(1) Akcijski načrti so izvedbeni akti nacionalnega programa, ki za posamezno področje opredelijo potrebne aktivnosti za obdobje dveh let.

(2) Predloge akcijskih načrtov na podlagi poročil o preteklem dveletnem obdobju in morebitne dodatne predloge posameznih ministrstev pripravi delovna skupina, ki jo za ta namen ustanovi ministrstvo, pristojno za delo, družino in socialne zadeve, in skupni akcijski načrt za dveletno obdobje predloži v sprejem vladi.

(3) Ministrstva pošljejo ministrstvu, pristojnemu za delo, družino in socialne zadeve, poročilo iz prejšnjega odstavka najkasneje dva meseca pred iztekom vsakokratnega akcijskega načrta.

13. člen **(poročanje o izvajanju nacionalnega programa)**

Vlada vsaki dve leti poroča državnemu zboru o izvajanju nacionalnega programa. V poročilu navede ukrepe in aktivnosti, izvedene v preteklem dveletnem obdobju.

14. člen **(naloge centrov za socialno delo)**

(1) Center za socialno delo nudi žrtvi in povzročitelju nasilja storitve po zakonu, ki ureja socialno varstvo, pri čemer je cilj obravnavanja odprava neposredne ogroženosti in skrb za žrtvino dolgoročno varnost, z odpravo vzrokov oziroma

okolščin, v katerih prihaja do nasilja, prek reševanja njenih socialnih in materialnih pogojev bivanja.

(2) Center za socialno delo lahko napoti povzročitelja nasilja v ustrezne izobraževalne, psihosocialne in zdravstvene programe, ki jih izvajajo organi in organizacije ter nevladne organizacije.

(3) Pri centru za socialno delo se za obravnavanje nasilja v družini ustanovi multidisciplinarni tim.

(4) Sestavo multidisciplinarnega tima in način dela določi minister, pristojen za delo, družino in socialne zadeve.

15. člen **(načrt pomoči žrtvi)**

(1) Center za socialno delo je po proučitvi okoliščin primera dolžan nuditi žrtvi oblike pomoči po zakonu, ki ureja socialno varstvo in oceniti, ali je potrebno oblikovati načrt pomoči žrtvi, ki ga oblikuje skupaj z žrtvijo. Načrt pomoči oblikuje, če je za vzpostavitev varnega okolja žrtve potrebno dlje časa trajajoče ukrepanje oziroma je potrebnih več ukrepov pomoči in v drugih primerih, če oceni, da je to potrebno.

(2) Načrt pomoči se pripravi v okviru multidisciplinarnega tima iz tretjega odstavka 14. člena tega zakona. Center za socialno delo pozove k sodelovanju v timu tudi druge organe in organizacije, ki so ali bodo v okviru področja svojega delovanja obravnavali žrtev oziroma povzročitelja nasilja ter nevladne organizacije. Odgovorne osebe organov in organizacij,

ki so pozvane k pripravi načrta pomoči, so dolžne zagotoviti sodelovanje predstavnikov organov in organizacij.

(3) Če je žrtev nasilja otrok, se v načrtu pomoči predvidijo tudi ukrepi za varstvo otroka po predpisih, ki urejajo družinska razmerja.

16. člen **(regijska služba za koordinacijo in pomoč žrtvam)**

(1) Z namenom zagotavljanja pomoči žrtvam nasilja, izvajanja interventne službe, povezovanja dejavnosti organov in organizacij, spremljanja in analiziranja pojavov nasilja v regiji, se oblikuje regijska služba za koordinacijo in pomoč žrtvam (v nadaljnjem besedilu: regijska služba). Regijska služba izvaja storitve po zakonu, ki ureja socialno varstvo in nujne ukrepe za varovanje otrokovih koristi po zakonu, ki ureja družinska razmerja.

(2) Regijska služba vključuje interventno službo, krizne centre in regijskega koordinatorja za preprečevanje nasilja.

(3) Regijska služba se oblikuje pri centru za socialno delo, ki ga določi njegov ustanovitelj in deluje na območju posameznega centra za socialno delo ali več centrov za socialno delo. Območje delovanja regijske službe določi ustanovitelj.

17. člen **(nevladne organizacije)**

(1) Nevladne organizacije s področja obravnave in zaščite proti nasilju v

okviru svojih programov nudijo zaščito in psihosocialno pomoč žrtvam, organizirajo programe za obravnavo povzročiteljev nasilja in sodelujejo z organi in organizacijami z različnih področij (policija, tožilstvo, sodišče, center za socialno delo, zdravstvene organizacije, vzgojno-izobraževalni zavodi).

(2) Nevladne organizacije sodelujejo z organi in organizacijami pri obravnavanju posameznih primerov žrtv in povzročiteljev nasilja. Nevladne organizacije se v okviru programov, ki jih izvajajo, vključujejo tudi v neposredno izvedbo ukrepov za zaščito žrtve.

Tretji del: **UKREPI ZA ZAGOTOVITEV VARNOSTI ŽRTVE**

18. člen **(varovanje življenja in zagotavljanje osebne varnosti žrtve)**

Policija varuje življenje in zagotavlja osebno varnost žrtve v skladu s predpisi, ki urejajo delovanje policije. Na prošnjo žrtve policija zagotovi žrtvi varnost ob vstopu v stanovanjske prostore, v katerih prebiva, da lahko iz njih vzame stvari, ki so potrebne za zagotavljanje njenih osnovnih življenjskih potreb in osnovnih življenjskih potreb njenih otrok.

19. člen **(prepovedi zaradi nasilnih dejanj)**

(1) Žrtev lahko sodišču predlaga, da določi ukrepe za odvrnitev nadaljnje

škode. Sodišče lahko povzročitelju nasilja, ki je žrtev telesno poškodoval, ali ji je prizadejal škodo na zdravju, ali je drugače posegel v njeno dostojanstvo ali druge osebnostne pravice, na predlog žrtve z odločbo prepove zlasti:

- vstopiti v stanovanje, v katerem živi žrtev;
- zadrževati se v določeni bližini stanovanja, v katerem živi žrtev;
- zadrževati in približevati se krajem, kjer se žrtev redno nahaja (delovno mesto, šola, vrtec ...);
- navezovati stike z žrtvijo na kakršenkoli način, vključno s sredstvi za komuniciranje na daljavo;
- vzpostaviti vsakršno srečanje z žrtvijo.

(2) Ukrepe po prejšnjem odstavku lahko sodišče izreče tudi:

- a) če je povzročitelj nasilja žrtvi grozil, da jo bo poškodoval ali drugače protipravno posegel v njeno dostojanstvo ali druge osebnostne pravice;
- b) če je povzročitelj nasilja protipravno vstopil v stanovanje, v katerem živi žrtev ali drugače motil njeno mirno posest;
- c) če povzročitelj nasilja žrtev proti njeni izrecni volji protipravno nadleguje, na primer z zasledovanjem ali uporabo sredstev za komuniciranje na daljavo;
- d) če povzročitelj nasilja žrtev proti njeni izrecni volji protipravno nadleguje z uporabo oziroma objavljanjem vseh osebnih podatkov žrtve, sodnih spisov in osebnih zapisov na svetovnem medmrežju.

(3) Ukrepe po prvem in drugem odstavku tega člena sodišče izreče tudi, če je povzročitelj nasilja dejanje izvršil v stanju prehodne nerazsodnosti, razen če se dokaže, da ni po svoji krivdi prišel v takšno stanje.

(4) Sodišče časovno omeji trajanje ukrepov iz prvega odstavka tega člena na največ šest mesecev. Žrtev lahko predlaga podaljšanje ukrepa še za največ šest mesecev.

(5) Pritožba zoper ukrep, ki ga izreče sodišče, ne zadrži izvršitve ukrepa.

20. člen

(varstvo otrok)

(1) Postopek za odločitev o ukrepih iz prvega odstavka 19. člena tega zakona začne sodišče v primerih, ko je žrtev otrok, na predlog otroka, starejšega od petnajst let, staršev oziroma enega od staršev, če jim ni odvzeta starševska skrb, ali centra za socialno delo. Če so navedeni ukrepi izrečeni zaradi varstva otroka, spremlja njihovo izvajanje center za socialno delo.

(2) Center za socialno delo je dolžan izvesti tudi vse druge potrebne ukrepe za varstvo otroka v skladu z zakonom, ki ureja družinska razmerja.

21. člen

(prepustitev stanovanja v skupni uporabi)

(1) Žrtev lahko sodišču predlaga, da odloči o prepustitvi stanovanja v skupni uporabi. Sodišče lahko na predlog žrtve

z odločbo naloži povzročitelju nasilja, ki z žrtvijo, ki jo je telesno poškodoval ali ji je prizadejal škodo na zdravju ali je drugače posegel v njeno dostojanstvo ali druge osebnostne pravice, živi v skupnem gospodinjstvu, da mora stanovanje v skupni uporabi prepustiti žrtvi v izključno uporabo v obsegu, kot ga je imel v uporabi sam.

(2) Sodišče časovno omeji trajanje ukrepa iz prejšnjega odstavka, če sta žrtev in povzročitelj nasilja solastnika ali skupna lastnika stanovanja v skupni uporabi, če imata na zemljišču, na katerem je stanovanje v skupni uporabi, stavbno pravico, pravico užitka ali rabe, ali če sta ga skupaj najela.

(3) Sodišče omeji trajanje ukrepa iz prvega odstavka tega člena na največ šest mesecev, če je povzročitelj nasilja sam ali s tretjo osebo lastnik, solastnik ali skupni lastnik stanovanja v skupni uporabi, ali če ima na zemljišču, na katerem je stanovanje, sam ali s tretjo osebo stavbno pravico, pravico užitka ali rabe, ali če ga je sam ali s tretjo osebo najel. Če žrtev v roku, ki ga določi sodišče, kljub skrbnemu prizadevanju ne more najti drugega primernega bivalnega prostora, lahko sodišče rok iz prejšnjega stavka na predlog žrtve izjemoma podaljša še za največ šest mesecev, razen če bi to povzročilo nesorazmerno težko breme za tretjo osebo.

(4) Povzročitelj nasilja, ki mora žrtvi stanovanje prepustiti v izključno uporabo, je dolžan opustiti vsa dejanja, ki bi utegnili otežiti ali ovirati takšno uporabo.

(5) Žrtev, ki ji je stanovanje

prepuščeno v izključno uporabo, nosi v času izključne uporabe stanovanja stroške rednega upravljanja stanovanja.

(6) Povzročitelj nasilja lahko od žrtve zahteva primerno nadomestilo za izključno uporabo stanovanja, če je to skladno z načelom pravičnosti.

(7) Žrtev mora predlog iz prvega odstavka tega člena podati najkasneje v treh mesecih, odkar je utrpela katero od ravnanj iz prvega odstavka tega člena.

22. člen

(stanovanjsko varstvo v primeru nasilja ob razvezi)

(1) Ob razvezi zakonske zveze sme zakonec, nad katerim drugi zakonec izvaja nasilje ali če izvaja nasilje nad njegovimi otroki, zahtevati, da mu drugi zakonec prepusti v izključno uporabo stanovanje, v katerem skupaj živita oziroma sta živila.

(2) Sodišče lahko dodeli stanovanje v izključno uporabo zakoncu, ki vložil zahtevo iz prejšnjega odstavka, čeprav bi sicer obstajali pogoji za dodelitev le dela stanovanja, če je to potrebno, da se ob razvezi prepreči nasilje med zakoncema ali nasilje nad otroki.

(3) Sodišče omeji trajanje ukrepa iz prejšnjega odstavka na največ šest mesecev. Na predlog žrtve lahko sodišče ukrep izjemoma podaljša še za največ šest mesecev.

(4) Zakonec, ki mu je stanovanje prepuščeno v izključno uporabo, nosi v času izključne uporabe stanovanja stroške rednega upravljanja stanovanja.

(5) Povzročitelj nasilja lahko od žrtve nasilja zahteva primerno nadomestilo za izključno uporabo stanovanja, če je to skladno z načelom pravičnosti.

(6) Zakonec, ki je drugemu zakoncju zavezan prepustiti stanovanje v uporabo, je dolžan opustiti vse, kar bi temu zakoncju oteževalo ali preprečilo uporabo stanovanja ali njegovega dela.

23. člen **(izvršba)**

Izvršba v primeru prepustitve stanovanja po 21. in 22. členu tega zakona se opravi po pravilih za izpraznitev in izročitev nepremičnin.

24. člen **(pristojnost)**

Za odločanje o ukrepih po 19. in 21. členu tega zakona je stvarno pristojno okrožno sodišče v nepravdnem postopku, če ni z zakonom določeno drugače. Sodišče obravnava zadeve prednostno, postopek je nujen, javnost je izključena.

Četrty del: **BREZPLAČNA** **PRAVNA POMOČ**

25. člen **(brezplačna pravna pomoč)**

Kolikor ni v tem zakonu drugače določeno, se za brezplačno pravno pomoč žrtvi nasilja uporablja zakon, ki ureja brezplačno pravno pomoč.

26. člen **(pogoji za dodelitev** **brezplačne pravne pomoči)**

(1) Do brezplačne pravne pomoči po tem zakonu je, ne glede na določbe zakona, ki ureja brezplačno pravno pomoč, upravičena oseba, za katero je bila podana ocena o ogroženosti.

(2) Mnenje o ogroženosti osebe poda pristojni center za socialno delo.

27. člen **(obseg dodelitve brezplačne** **pravne pomoči)**

Brezplačna pravna pomoč se po tem zakonu odobri za postopke, ki tečejo na predlog žrtve zaradi ukrepov po 19. in 21. členu tega zakona.

28. člen **(prednostno obravnavanje)**

Pristojni organ za brezplačno pravno pomoč obravnava prošnje, vložene po tem zakonu, prednostno.

Pety del: **ZBIRKE PODATKOV**

29. člen **(uporaba določb zakona, ki ureja** **varstvo osebnih podatkov)**

Za obdelavo osebnih podatkov, vsebovanih v zbirkah podatkov, ter za varstvo informacijske zasebnosti posameznika, se uporabljajo določbe zakona, ki ureja varstvo osebnih podatkov, če ni s tem zakonom za

posamezne primere določeno drugače.

30. člen

(namen obdelave osebnih podatkov)

Za potrebe pomoči žrtvi, obravnavanja povzročitelja nasilja, izdelave načrta pomoči žrtvi, njegovega izvajanja in spremljanja, za znanstveno-raziskovalne namene in za statistične namene centri za socialno delo obdelujejo osebne podatke in vodijo zbirke podatkov oseb, ki so jih obravnavali kot žrtve in kot povzročitelje nasilja po tem zakonu.

31. člen

(zbirke podatkov na področju nasilja v družini)

(1) Podatke o žrtvi in povzročitelju nasilja ter podatke o vrsti obravnave nasilja, se za namene, določene v 30. členu tega zakona, vnese v obstoječe zbirke podatkov, ki jih določa zakon, ki ureja socialno varstvo.

(2) Vnos podatkov v zbirke podatkov iz prejšnjega odstavka se lahko izvrši, ko je v skladu s prvim odstavkom 15. člena tega zakona sprejeta ocena, da je potrebno izdelati načrt pomoči žrtvi.

32. člen

(zbiranje podatkov)

(1) Podatki, ki jih vsebujejo zbirke podatkov iz 31. člena tega zakona, se zbirajo neposredno od posameznika ter iz uradnih zbirk, ki jih v Republiki Sloveniji vodijo za to pooblaščen organi in organizacije.

(2) Centri za socialno delo pri

izvajanju nalog na podlagi tega zakona brezplačno pridobivajo podatke, ki jih potrebujejo za namene iz 30. člena tega zakona in za namene zbiranja podatkov po zakonu, ki ureja socialno varstvo, iz obstoječih zbirk podatkov naslednjih upravljavcev:

- Ministrstva za notranje zadeve – podatke o posamezniku in družinskih članih (ime in priimek, datum rojstva, podatke o državljanstvu, podatke o prebivališču), podatke o sklenjenih zakonskih zvezah, razvezah in registriranih istospolnih partnerskih skupnostih iz centralnega registra prebivalstva in podatke o gospodinjstvu iz drugih evidenc ministrstva za notranje zadeve;
- policije – podatke o izdanih odredbah za prepoved približevanja;
- izvajalcev vzgojne in izobraževalne dejavnosti – podatke o vključitvi v vzgojno izobraževalni zavod ter podatke iz zbirke podatkov o otrocih in mladostnikih, ki potrebujejo pomoč in svetovanje;
- Ministrstva za zdravje, Inštituta za varovanje zdravja in drugih izvajalcev zdravstvene dejavnosti – podatke o zdravstvenem stanju oziroma invalidnosti;
- Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Republike Slovenije – podatke o zavarovancih in uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja;
- Javnega jamstvenega in prežिवninskega sklada Republike Slovenije

- podatke o izplačanem nadomestilu preživitve;
- Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje – podatke o brezposelnih osebah ter o datumu in razlogih prenehanja vodenja v evidenci brezposelnih oseb in razlogih prenehanja izplačevanja materialnih pravic;
- javnih socialnovarstvenih zavodov in koncesionarjev s področja socialnega varstva – podatke o uživalcih pravic iz zakona, ki ureja starševsko varstvo in družinska razmerja ter iz zakona, ki ureja socialno varstvo, podatke o preživitvah, o postavitvi pod skrbništvo in o imenovanju skrbnika, o namestitvi v rejništvo po zakonu, ki ureja izvajanje rejniške dejavnosti, o vključitvi v socialnovarstvene storitve oziroma programe in o obravnava nasilja v družini;
- delodajalcev – podatke o zaposlitvi.

(3) V primerih iz prvega in drugega odstavka tega člena posameznikov, na katere se podatki nanašajo, ni potrebno predhodno seznaniti.

(4) Centri za socialno delo zbirajo le tiste podatke, ki jih potrebujejo za obravnavo posameznega primera.

33. člen **(hramba podatkov)**

Osebni podatki, ki so vpisani v zbirke podatkov iz 31. člena tega zakona, se hranijo največ deset let po vpisu. Po poteku tega roka se podatki arhivirajo.

Šesti del: **PREHODNE IN** **KONČNE DOLOČBE**

34. člen **(uporaba določbe o zagovorniku)**

Določba 8. člena tega zakona se začne uporabljati z uveljavitvijo posebnega zakona, ki bo urejal pravico žrtev do zagovornika.

35. člen **(rok za predložitev** **nacionalnega programa)**

Vlada najkasneje v enem letu po uveljavitvi tega zakona predloži državnemu zboru nacionalni program iz 11. člena tega zakona.

36. člen **(rok za sprejem** **podzakonskih predpisov)**

Postopke, pravila in obseg izobraževanja iz 10. člena tega zakona morajo pristojni ministri sprejeti v enem letu po uveljavitvi tega zakona. Minister, pristojen za delo, družino in socialne zadeve, določi postopke medsebojnega obveščanja in nudenja pomoči iz 10. člena ter podzakonski predpis iz četrtega odstavka 14. člena tega zakona v enem letu po uveljavitvi tega zakona.

37. člen **(rok za določitev območja)**

Ustanovitelj centrov za socialno de- Slovenije.
lo določi območje v okviru tretjega od-
stavka 16. člena tega zakona v šestih me-
secih po uveljavitvi tega zakona.

38. člen
(uveljavitev)

Ta zakon začne veljati petnajsti dan
po objavi v Uradnem listu Republike

Priloga 5

ZAKON O NALOGAH IN POOBLASTILIH POLICIJE,

Uradni list RS, št. 15/13

III. POLICIJSKA POOBLASTILA

Prepoved približevanja določeni osebi, kraju ali območju

60. člen

(prepoved približevanja)

(1) Če je podan utemeljen sum, da je oseba storila kaznivo dejanje ali prekršek z znaki nasilja ali je bila zalotena pri takem kaznivem dejanju ali prekršku, in obstajajo razlogi za sum, da bo ogrozila življenje, osebno varnost ali svobodo osebe, s katero je ali je bila v bližnjem razmerju v smislu določb kazenskega zakonika in zakona, ki ureja preprečevanje nasilja v družini (v nadaljnjem besedilu: kršitelj), kar policisti ugotovijo zlasti na podlagi dotedanjega grdega ravnanja kršitelja, iz okoliščin, ki jih neposredno zaznajo ob prihodu na kraj dogodka, zbranih obvestil od žrtev ali prič, podatkov centra

za socialno delo, smejo policisti odrediti prepoved približevanja določenemu kraju oziroma osebi (v nadaljnjem besedilu: oškodovanec), ki je kršitelj namerno ne sme prekršiti. Kot kraj se določi kraj, kjer oškodovanec stanuje, dela, se izobražuje, je v varstvu ali se vsakodnevno giblje. Prepoved približevanja določenemu kraju oziroma osebi zajema tudi prepoved nadlegovanja po komunikacijskih sredstvih, na kar kršitelja policisti posebej opozorijo.

(2) Prepoved približevanja določene- mu kraju oziroma osebi odredi policist tako, da kršitelju, na katerega se ukrep nanaša, v policijskem postopku z njim takoj izreče ustno odredbo, naknadno pa v roku, ki ne sme biti daljši od šestih ur, vroči še pisno odredbo o odrejenem ukrepu. Pisna odredba mora vsebovati podatke o kršitelju, zoper katerega je ukrep odrejen (osebno ime, EMŠO oziroma za tujca rojstne podatke, državljanstvo, stalno oziroma začasno prebivališče), odrejeni ukrep (ukrep zajema tudi določitev razdalje od kraja oziroma osebe, na kateri se kršitelj ne sme gibati, vendar sme biti ta razdalja največ

dvesto metrov), opis ogrožanja (način, obseg, trajanje), utemeljitev razlogov za odrejeni ukrep (prejšnji ukrepi policije, trajajoče ali prejšnje grdo ravnanje in podobno) in navedbo, da bo odredba po uradni dolžnosti posredovana v sodno presojo. Policist pozove kršitelja, naj mu pove naslov, kjer mu bo možno vročiti pisno odredbo. Če policist kršitelja ne najde na navedenem naslovu ali naslova noče povedati, mu odredbo vroči tako, da jo pritrdi na oglasno desko pristojne policijske postaje, na kar kršitelja ob izreku ustne prepovedi posebej opozori.

(3) Kršitelj, ki mu je izrečena prepoved približevanja, mora kraj oziroma območje prepovedi takoj zapustiti, policistu pa izročiti ključe prebivališča, v katerem živi skupaj z oškodovancem. Ob neupoštevanju odredbe policist kršitelja odstrani s kraja. O izrečenem ukrepu policija takoj obvesti krajevno pristojni center za socialno delo, ki oškodovanca seznanj z organizacijami, ki so mu na voljo za materialno in nematerialno pomoč in mu na njegovo željo omogoči stik s takšno organizacijo. Če je kraj, ki se mu kršitelj ne sme približati, tudi vzgojno-izobraževalni zavod, ki ga obiskuje otrok ali mladoletnik, ki je oškodovanec, policija seznanj odgovorno osebo vzgojno-izobraževalnega zavoda o trajanju prepovedi približevanja oziroma o ostalih podatkih iz odredbe iz drugega odstavka tega člena, ki so pomembni za zaščito otroka ali mladoletnika.

(4) Policija z odredbo iz drugega odstavka tega člena izreče prepoved

približevanja določenemu kraju oziroma osebi za 48 ur in jo takoj pošlje v presojo preiskovalnemu sodniku okrožnega sodišča, ki lahko ukrep potrdi, spremeni ali razveljavi. Preiskovalni sodnik odloči o ukrepu v roku, ki ne sme biti daljši od 24 ur. Če prepoved približevanja določenemu kraju oziroma osebi preiskovalni sodnik potrdi, lahko ukrep izreče za čas do deset dni, pri čemer mora upoštevati začetek veljave ukrepa, ko ga je izrekla policija. Zoper odločbo preiskovalnega sodnika je v treh dneh dovoljena pritožba na zunajobravnavni senat okrožnega sodišča, ki o pritožbi odloči v treh dneh od prejema pritožbe. Preiskovalni sodnik vroči odločbo kršitelju na naslov, ki ga je posredoval policiji, če mu je na tem naslovu ni mogoče vročiti, se odločba pritrudi na oglasno desko okrožnega sodišča. Pritožba zoper odločbo preiskovalnega sodnika ne zadrži izvršitve. Določbe o vročanju odločbe preiskovalnega sodnika veljajo tudi za vročitev odločbe zunajobravnavnega senata.

(5) Postopek izvedbe prepovedi približevanja podrobneje predpiše minister v soglasju z ministrom, pristojnim za pravosodje, in ministrom, pristojnim za delo, družino in socialne zadeve.

(6) Nadzor nad spoštovanjem prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi izvaja policija, ki kršitelja, zalotenega na območju prepovedi približevanja, takoj odstrani s tega območja. Policija o ugotovljenih kršitvah izrečne prepovedi približevanja takoj ustno obvesti preiskovalnega sodnika.

(7) Kršitelj, ki kljub izrečeni globi zaradi kršitve prepovedi približevanja ponovno krši odrejeno prepoved, se pri drži po določbah tega zakona.

61. člen

(podaljšanje prepovedi približevanja)

Če obstajajo utemeljeni razlogi za sum, da bo kršitelj nadaljeval z ogrožanjem tudi po preteku desetih dni, za katere je bila izrečena prepoved približevanja določenemu kraju oziroma osebi, lahko oškodovanec tri dni pred iztekom ukrepa predlaga preiskovalnemu sodniku podaljšanje ukrepa iz prejšnjega člena do 60 dni. Če so izpolnjeni zakonski pogoji, preiskovalni sodnik do izteka ukrepa izda odločbo, s katero podaljša prepoved približevanja določenemu kraju oziroma osebi. Zoper to odločbo je v treh dneh dovoljena pritožba na zunajobravnavni senat okrožnega sodišča, ki o pritožbi odloči v treh dneh od prejema pritožbe. Preiskovalni sodnik pošlje odločbo kršitelju na naslov, ki ga je posredoval policiji, če mu je na tem naslovu ni mogoče vročiti, se odločba pritrdi na oglasno desko okrožnega sodišča.

Priloga 6

KAZENSKI ZAKONIK, Uradni list RS, št. 55/08, 66/08 - popr., 39/09, 91/11

Peto poglavje OPOZORILNE SANKCIJE

2. Pogojna obsodba z varstvenim nadzorstvom

Varstveno nadzorstvo

63. člen

(1) Ob pogojih, določenih v tem zakoniku, sme sodišče določiti, da bo storilec, ki mu je bila izrečena pogojna obsodba, za določen čas med preizkusno dobo pod varstvenim nadzorstvom.

(2) Varstveno nadzorstvo vključuje z zakonom določeno pomoč, nadzor ali varstvo.

Pogoji za izrek varstvenega nadzorstva

64. člen

(1) Sodišče izreče ukrep varstvenega nadzorstva, če spozna, da je storilcu med preizkusno dobo potrebna kakšna oblika takega nadzorstva (drugi odstavek prejšnjega člena). Ta ukrep izreče sodišče za določen čas v mejah preizkusne dobe, določene s pogojno obsodbo.

(2) Če sodišče ugotovi, da varstveno nadzorstvo ni več potrebno, sme izvedbo

tega ukrepa ustaviti še pred potekom preizkusne dobe.

Izbira navodil

65. člen

(1) Ko izreče ukrep varstvenega nadzorstva, lahko odredi sodišče tudi eno ali več navodil, po katerih se mora ravnati obsojenec.

(2) Pri izbiri navodil upošteva sodišče zlasti storilčevo starost, njegove psihične lastnosti, nagibe, iz katerih je storil dejanje, osebne razmere, njegovo prejšnje življenje, okoliščine, v katerih je storil dejanje, ter njegovo obnašanje po storjenem kaznivem dejanju. Posebej mora paziti, da z izbiro navodil ne bo prizadelo obsojenčevega človeškega dostojanstva ali mu povzročilo posebnih težav.

(3) Navodila sodišča smejo vključevati te naloge:

1. zdravljenje v ustreznem zdravstvenem zavodu, s soglasjem tudi zdravljenje odvisnosti od alkohola ali drog;
2. obiskovanje ustrezne poklicne, psihološke ali druge posvetovalnice;

3. usposabljanje za poklic ali sprejetje zaposlitve, ki ustreza obsojenčevemu zdravju, sposobnostim in nagnjenju;
 4. poraba dohodkov v skladu s preživninskimi dolžnostmi;
 5. prepoved druženja z nekaterimi osebami;
 6. prepoved približevanja žrtvi ali kakšni drugi osebi;
 7. prepoved dostopa na posamezne kraje.
- (4) Med preizkusno dobo sme sodišče spremeniti ali odpraviti navodila po uradni dolžnosti, na predlog svetovalke oziroma svetovalca (v nadaljnjem besedilu: svetovalec) ali obsojenca.

Enajsto poglavje **ZASTARANJE**

Zastaranje kazenskega pregona

90. člen

(1) Če ni v tem zakoniku drugače določeno, kazenski pregon ni več dovoljen, če je poteklo:

1. petdeset let od storitve kaznivega dejanja, za katero se sme po zakonu izreči zapor tridesetih let, razen če ni nezastarljivo kaznivo dejanje;
2. trideset let od storitve kaznivega dejanja, za katero se sme po zakonu izreči zapor nad deset let;
3. dvajset let od storitve kaznivega dejanja, za katero se sme po zakonu izreči zapor nad pet let;

4. deset let od storitve kaznivega dejanja, za katero se sme po zakonu izreči zapor nad eno leto;
5. šest let od storitve kaznivega dejanja, za katero se sme po zakonu izreči zapor do enega leta ali denarna kazen.

(2) Če je za kaznivo dejanje predpisanih več kazni, se zastaralni rok določi po najhujši predpisani kazni.

(3) Ne glede na prvi odstavek tega člena pri kaznivih dejanjih zoper spolno nedotakljivost in kaznivih dejanjih zoper zakonsko zvezo, družino in mladino, storjenih proti mladoletni osebi, začne rok za zastaranje kazenskega pregona teči od polnoletnosti oškodovanca.

Šestnajsto poglavje **KAZNIVA DEJANJA ZOPER** **ČLOVEKOVE PRAVICE** **IN SVOBOŠČINE**

Protipraven odvzem prostosti

133. člen

(1) Kdor koga protipravno zapre, ima zaprtega ali mu kako drugače omeji svobodo gibanja, se kaznuje z zaporom do enega leta.

(2) Če stori dejanje iz prejšnjega odstavka uradna oseba z zlorabo svojega položaja ali svojih pravic, se kaznuje z zaporom do treh let.

(3) Poskus dejanja iz prvega odstavka tega člena je kazniv.

(4) Kdor komu protipravno odvzame prostost za več kot teden dni ali če to

stori na grozovit način, se kaznuje z zaporom od treh mesecev do petih let.

Grožnja **135. člen**

(1) Kdor komu, zato da bi ga ustrašoval ali vznemiril, resno zagrozi, da bo napadel njegovo življenje ali telo ali prostost ali uničil njegovo premoženje velike vrednosti, ali da bo ta dejanja storil zoper njegovo bližnjo osebo, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do šestih mesecev.

(2) Kdor stori dejanje iz prejšnjega odstavka proti dvema ali več osebam ali z grdim ravnanjem ali z orožjem, nevarnim orodjem, drugim sredstvom ali na tak način, da se lahko telo hudo poškoduje ali zdravje hudo okvari, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta.

(3) Pregon za dejanje iz prvega odstavka tega člena se začne na zasebno tožbo.

(4) Pregon za dejanje iz drugega odstavka tega člena se začne na predlog.

Devetnajsto poglavje **KAZNIVA DEJANJA ZOPER** **SPOLNO NEDOTAKLJIVOST**

Posilstvo **170. člen**

(1) Kdor prisili osebo drugega ali istega spola k spolnemu občevarju ali s tem izenačenemu spolnemu ravnanju, tako da uporabi silo ali zagrozi z neposrednim napadom na življenje ali telo, se kaznuje z zaporom od enega do desetih let.

(2) Če je dejanje iz prejšnjega odstavka storjeno grozovito ali posebno poniževalno ali če je dejanje storilo več oseb zaporedoma ali nad obsojenci ali drugimi osebami, ki jim je vzeta prostost, se storilec kaznuje z zaporom od treh do petnajstih let.

(3) Kdor prisili osebo drugega ali istega spola k spolnemu občevarju ali s tem izenačenemu spolnemu ravnanju, tako da ji zagrozi, da bo o njej ali njenih bližnjih odkril, kar bi škodovalo njeni ali njihovi časti ali dobremu imenu, ali da bo njej ali njenim bližnjim povzročil veliko premoženjsko škodo, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let.

(4) Če sta bili dejanji iz prvega ali tretjega odstavka tega člena storjeni proti osebi, s katero storilec živi v zakonski, zunajzakonski skupnosti ali registrirani istospolni skupnosti, se pregon začne na predlog.

Spolno nasilje **171. člen**

(1) Kdor uporabi silo ali zagrozi osebi drugega ali istega spola z neposrednim napadom na življenje ali telo in jo tako prisili, da stori ali trpi kakšno spolno dejanje, ki ni zajeto v prejšnjem členu, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do desetih let.

(2) Če je dejanje iz prejšnjega odstavka storjeno grozovito ali posebno poniževalno ali če je dejanje storilo več oseb zaporedoma ali nad obsojenci ali drugimi osebami, ki jim je vzeta prostost, se

kaznuje z zaporom od treh do petnajstih let.

(3) Kdor osebo drugega ali istega spola prisili, da stori ali trpi kakšno spolno dejanje iz prvega odstavka tega člena, tako da ji zagrozi, da bo o njej ali njenih bližnjih odkril, kar bi škodovalo njeni ali njihovi časti ali dobremu imenu, ali da bo njej ali njenim bližnjim povzročil veliko premoženjsko škodo, se kaznuje z zaporom do petih let.

(4) Če sta bili dejanji iz prvega ali tretjega odstavka tega člena storjeni proti osebi, s katero storilec ali storilka živi v zakonski, zunajzakonski skupnosti ali registrirani istospolni partnerski skupnosti, se pregon začne na predlog.

Spolna zloraba slabotne osebe

172. člen

(1) Kdor spolno občuje ali stori kakšno drugo spolno dejanje z osebo drugega ali istega spola, tako da zlorabi njeno duševno bolezen, začasno duševno motnjo, hujšo duševno zaostalost, slabost ali kakšno drugačno stanje, zaradi katerega se ne more upirati, se kaznuje z zaporom od enega do osmih let.

(2) Kdor v okoliščinah iz prejšnjega odstavka kako drugače prizadene spolno nedotakljivost slabotne osebe, se kaznuje z zaporom do petih let.

Spolni napad na osebo, mlajšo od petnajst let

173. člen

(1) Kdor spolno občuje ali stori kakšno drugo spolno dejanje z osebo drugega ali istega spola, ki še ni stara petnajst let, se kaznuje z zaporom od treh do osmih let.

(2) Kdor stori dejanje iz prejšnjega odstavka s slabotno osebo, ki še ni stara petnajst let, ali tako, da uporabi silo ali zagrozi z neposrednim napadom na življenje ali telo, ali na tak način doseže storitev dejanja z drugo osebo, se kaznuje z zaporom od petih do petnajstih let.

(3) Učitelj, vzgojitelj, skrbnik, posvojitelj, roditelj, duhovnik, zdravnik ali druga oseba, ki z zlorabo svojega položaja spolno občuje ali stori kakšno drugo spolno dejanje z osebo, ki še ni stara petnajst let in mu je zaupana v učenje, vzgojo, zdravljenje, varstvo ali oskrbo, se kaznuje z zaporom od treh do desetih let.

(4) Kdor v okoliščinah iz prvega, drugega in tretjega odstavka tega člena kako drugače prizadene spolno nedotakljivost osebe, ki še ni stara petnajst let, se kaznuje z zaporom do petih let.

(5) Dejanje iz prvega odstavka tega člena ni protipravno, če je bilo storjeno z osebo primerljive starosti in če ustreza stopnji njene duševne in telesne zrelosti.

Pridobivanje oseb, mlajših od petnajst let, za spolne namene

173.a člen

(1) Kdor osebo, mlajšo od petnajst let, prek informacijskih ali komunikacijskih tehnologij nagovarja za srečanje z namenom, da bi zoper njo storil kaznivo

dejanje iz prvega odstavka 173. člena tega zakonika ali zaradi izdelave slik, avdiovizualnih ali drugih predmetov pornografske ali drugačne seksualne vsebine, in so nagovarjanju sledila konkretna dejanja za uresničitev srečanja, se kaznuje z zaporom do enega leta.

(2) Dejanje iz prejšnjega odstavka ni protipravno, če je bilo storjeno zaradi uresničitve dejanja iz prvega odstavka 173. člena in pod pogoji iz petega odstavka 173. člena tega zakonika.

Kršitev spolne nedotakljivost z zlorabo položaja 174. člen

(1) Kdor zlorabi svoj položaj in tako pripravi osebo drugega ali istega spola, ki mu je podrejena ali od njega odvisna, k spolnemu občevanju, ali da stori oziroma trpi kakšno drugo spolno dejanje, se kaznuje z zaporom do petih let.

(2) Učitelj, vzgojitelj, skrbnik, posvojitelj, roditelj ali druga oseba, ki z zlorabo svojega položaja spolno občuje ali stori kakšno drugo spolno dejanje z osebo, staro nad petnajst let, ki mu je zaupana v učenje, vzgojo, varstvo in oskrbo, se kaznuje z zaporom od enega do osmih let.

Zloraba prostitucije 175. člen

(1) Kdor zaradi izkoriščanja sodeluje pri prostituciji druge osebe ali kdor s silo, grožnjo ali preslepitvijo navede, pridobi ali spodbudi drugo osebo k

prostituciji, se kaznuje z zaporom od treh mesecev do petih let.

(2) Kdor zaradi izkoriščanja sodeluje pri prostituciji mladoletne osebe ali posega po prostituciji mladoletne osebe ali kdor s silo, grožnjo, preslepitvijo, novačenjem ali nagovarjanjem navede, pridobi ali spodbudi mladoletno osebo k prostituciji, se kaznuje z zaporom od enega do desetih let.

(3) Če sta bili dejanji iz prvega ali drugega odstavka tega člena storjeni proti več osebam ali v okviru hudodelske združbe, se storilec kaznuje z zaporom od enega do dvanajstih let.

Prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje pornografskega gradiva 176. člen

(1) Kdor osebi, mlajši od petnajst let, proda, prikaže ali z javnim razstavljanjem ali kako drugače omogoči, da so ji dostopni spisi, slike, avdiovizualni ali drugi predmeti pornografske vsebine, ali ji prikaže pornografsko ali drugačno seksualno predstavo, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do dveh let.

(2) Kdor s silo, grožnjo, preslepitvijo, prekoračitvijo ali zlorabo pooblastil, novačenjem, nagovarjanjem ali zaradi izkoriščanja navede, pridobi ali spodbudi mladoletno osebo za izdelavo slik, avdiovizualnih ali drugih predmetov pornografske ali drugačne seksualne vsebine, za sodelovanje v pornografski ali drugačni seksualni predstavi ali kdor taki predstavi

vedoma prisostvuje, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do osmih let.

(3) Enako kot v prejšnjem odstavku se kaznuje, kdor zase ali za drugega pridobiva, proizvede, razširi, proda, uvozi, izvozi ali drugače ponudi pornografsko ali drugačno seksualno gradivo, ki vključuje mladoletne osebe ali njihove realistične podobe, ali kdor poseduje tako gradivo ali pridobi dostop do takega gradiva s pomočjo informacijskih ali komunikacijskih tehnologij, ali razkriva identiteto mladoletne osebe v takem gradivu.

(4) Če je bilo dejanje iz drugega ali tretjega odstavka tega člena storjeno v hudodelski združbi za izvrševanje takih kaznivih dejanj, se storilec kaznuje z zaporom od enega do osmih let.

(5) Pornografsko ali drugačno seksualno gradivo iz drugega, tretjega in četrtega odstavka tega člena se vzame ali njegova uporaba ustrezno onemogoči.

Enaindvajseto poglavje

KAZNIVA DEJANJA ZOPER ZAKONSKO ZVEZO, DRUŽINO IN OTROKE

Odvzem mladoletne osebe

190. člen

(1) Kdor protipravno odvzame mladoletno osebo roditelju, posvojitelju, skrbniku, zavodu ali osebi, ki ji je zupana, ali jo zadržuje in preprečuje, da bi jo imel tisti, ki ima pravico do nje, ali kdor zlonamerno onemogoča, da bi se uresničila izvršljiva odločba glede mladoletne

osebe, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta.

(2) V primeru, da je dejanje povzročilo poslabšanje duševnega ali telesnega zdravja mladoletne osebe ali da je ogrozilo njen razvoj, se kaznuje z zaporom od enega do petih let.

(3) Če izreče sodišče pogojno obsojbo, lahko naloži storilcu, da mora mladoletno osebo izročiti upravičencu ali omogočiti uresničitev izvršljive odločbe glede mladoletne osebe.

(4) Če je storilec dejanja iz prvega odstavka tega člena prostovoljno izročil mladoletno osebo upravičencu ali omogočil uresničitev izvršljive odločbe, se mu kazen lahko odpusti.

Nasilje v družini

191. člen

(1) Kdor v družinski skupnosti z drugim grdo ravna, ga pretepa ali drugače boleče ali ponižujoče ravna, ga z grožnjo z neposrednim napadom na življenje ali telo preganja iz skupnega prebivališča ali mu omejuje svobodo gibanja, ga zalezuje, ga prisiljuje k delu ali opuščanju dela ali ga kako drugače z nasilnim omejevanjem njegovih enakih pravic spravlja v skupnosti v podrejen položaj, se kaznuje z zaporom do petih let.

(2) Enako se kaznuje, kdor stori dejanje iz prejšnjega odstavka v kakšni drugi trajnejši življenjski skupnosti.

(3) Če je dejanje iz prvega odstavka storjeno proti osebi, s katero je storilec živel v družinski ali drugi trajnejši

skupnosti, ki je razpadla, je pa dejanje s to skupnostjo povezano, se storilec kaznuje z zaporom do treh let.

Zanemarjanje mladoletne osebe in surovo ravnanje

192. člen

(1) Starši, skrbnik, rejnik ali druga oseba, ki hudo krši svoje dolžnosti do mladoletne osebe, se kaznuje z zaporom do treh let.

(2) Starši, skrbnik, rejnik ali druga oseba, ki sili mladoletno osebo k pretiranemu delu ali k delu, ki ni primerno njeni starosti ali k opuščanju dela, ali jo iz koristoljubnosti navaja k beračenju ali drugim dejanjem, ki so škodljiva za njen razvoj, ali z njo surovo ravna ali jo trpinči, se kaznuje z zaporom do petih let.

Neplačevanje preživnine

194. člen

(1) Kdor ne daje preživnine za osebo, ki jo po zakonu mora preživljati in za katero je višina njegove preživninske obveznosti določena z izvršilnim naslovom, čeprav bi to zmožel, se kaznuje z zaporom do enega leta.

(2) Če je zaradi dejanja iz prejšnjega odstavka ogroženo ali bi lahko bilo ogroženo preživljanje upravičenca ali če se storilec izmika dajati preživnino, se kaznuje z zaporom do treh let.

(3) Če sodišče izreče pogojno obsodbo, lahko naloži storilcu dejanja iz prvega ali drugega odstavka tega člena, da mora redno plačevati preživnino, lahko

pa tudi, da mora poravnati zaostalo preživnino ali druge prisojene obveznosti, nastale s preživljanjem.

Priloga 7

ZAKON O VARSTVU JAVNEGA REDA IN MIRU, Uradni list RS, št. 70/06

II. PREKRŠKI ZOPER JAVNI RED IN MIR

6. člen

(nasilno in drzno vedenje)

(1) Kdor izziva ali koga spodbuja k pretepu ali se vede na drzen, nasilen, nesramen, žaljiv ali podoben način ali koga zasleduje in s takšnim vedenjem pri njem povzroči občutek ponižanosti, ogroženosti, prizadetosti ali strahu, se kaznuje z globo od 60.000 do 120.000 tolarjev.

(2) Kdor koga udari, se kaznuje z globo od 80.000 tolarjev do 150.000 tolarjev.

(3) Kdor se pretepa, se kaznuje z globo od 100.000 tolarjev do 300.000 tolarjev.

(4) Če so prekrški iz prejšnjih odstavkov storjeni proti zakoncu ali zunajzakonskem partnerju ali partnerju v registrirani istospolni skupnosti, bivšemu zakoncu ali zunajzakonskem partnerju ali partnerju v registrirani istospolni skupnosti, krvnemu sorodniku v ravni vrsti, posvojitelju ali posvojencu, rejniku ali rejencu, skrbniku ali varovancu te

osebe ali proti osebi, ki živi s storilcem v skupnem gospodinjstvu, se kršitelj kaznuje z globo od 150.000 tolarjev do 300.000 tolarjev.

Priloga 8

ZAKON O KAZENSKEM POSTOPKU, Uradni list RS, št. 63/94, 70/94 - popr., 72/98, 6/99, 66/00, 111/01, 56/03, 43/04, 101/05, 14/07, 68/08, 77/09, 91/11, 47/13

V. poglavje OŠKODOVANEC IN ZASEBNI TOŽILEC

59. člen

(1) Oškodovanec in zasebni tožilec imata pravico opozoriti med preiskavo na vsa dejstva in predlagati dokaze, ki so pomembni za to, da se ugotovi kaznivo dejanje, izsledi storilec kaznivega dejanja in ugotovijo njuni premoženjskopravni zahtevki.

(2) Na glavni obravnavi imata pravico predlagati dokaze, postavljati obdolžencu, pričam in izvedencem vprašanja, dajati pripombe in pojasnila glede njihovih izpovedb ter dajati druge izjave in postavljati druge predloge.

(3) Oškodovanec, oškodovanec kot tožilec in zasebni tožilec imajo pravico pregledati in prepisati spise in si ogledati dokazne predmete. Oškodovancu se sme ta pravica odreči, dokler ni zaslišan kot priča.

(4) Preiskovalni sodnik in predsednik senata morata seznaniti oškodovanca in zasebnega tožilca s pravicami, ki jih imata po prvem, drugem in tretjem odstavku tega člena.

60. člen

(1) Če državni tožilec spozna, da ni podlage za pregon za kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti, ali če spozna, da ni podlage za pregon katerega izmed ovadenih udeležencev, mora to v osmih dneh sporočiti oškodovancu in ga poučiti, da lahko začne pregon sam. Tako ravna tudi sodišče, če je državni tožilec odstopil od pregona.

(2) Oškodovanec ima pravico začeti oziroma nadaljevati pregon v osmih dneh, odkar je prejel sporočilo iz prejšnjega odstavka.

(3) Če državni tožilec umakne obtožnico, sme oškodovanec, ki prevzame

pregon, vztrajati pri vloženi obtožnici ali pa vložiti novo.

(4) Oškodovanec, ki ni bil obveščen, da državni tožilec ni začel pregona, sme dati svojo izjavo za nadaljevanje postopka pred pristojnim sodiščem v treh mesecih od dneva, ko je državni tožilec zavrgel ovadbo.

(5) Ko državni tožilec oziroma sodišče sporoči oškodovancu, da lahko začne pregon, ga v sporočilu pouči tudi, kaj lahko ukrene za uresničenje te pravice.

(6) Če oškodovanec kot tožilec umre medtem, ko teče rok za začetek pregona, ali umre med postopkom, lahko njegov zakonec oziroma oseba s katero je živel v zunajzakonski skupnosti, otroci, starši, posvojenci, posvojitelji, bratje in sestre, v treh mesecih po njegovi smrti začnejo pregon oziroma izjavijo, da nadaljujejo postopek.

65. člen

(1) Zasebni tožilec, oškodovanec in oškodovanec kot tožilec ter njihovi zakoniti zastopniki smejo izvrševati svoje pravice v postopku tudi po pooblaščenca.

(2) (prenehal veljati)

(3) V kazenskem postopku, ki teče zaradi kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost iz XIX. poglavja kazenskega zakonika, kaznivega dejanja zanemarjanja mladoletne osebe in surovega ravnanja po 192. členu in kaznivega dejanja trgovine z ljudmi po 113. členu kazenskega zakonika, mora imeti mladoletni oškodovanec ves čas od uvedbe kazenskega postopka dalje

pooblaščenca, ki skrbi za njegove pravice, še posebej v zvezi z zaščito njegove integritete med zaslišanjem pred sodiščem in uveljavljanjem premoženjskoprnega zahtevka. Mladoletnemu oškodovancu, ki pooblaščenca še nima, postavi pooblaščenca sodišče po uradni dolžnosti izmed odvetnikov.

(4) V predkazenskem in kazenskem postopku je lahko ob mladoletnem oškodovancu navzoča oseba, ki ji oškodovanec zaupa. Takšna oseba je lahko navzoča tudi ob drugem oškodovancu, ki je žrtev nasilja.

X. poglavje PREMOŽENJSKOPRAVNI ZAHTEVKI

100. člen

(1) Premožensjkopravni zahtevek, ki je nastal zaradi kaznivega dejanja, se na predlog upravičencev obravnava v kazenskem postopku, če se s tem ne bi preveč zavlekel ta postopek.

(2) Premožensjkopravni zahtevek se lahko tiče povrnitve škode, vrnitve stvari ali razveljavitve določenega pravnega posla.

101. člen

Predlog za uveljavitev premoženjskoprnega zahtevka v kazenskem postopku lahko poda tisti, ki je upravičen uveljavljati tak zahtevek v pravdi.

102. člen

(1) Predlog za uveljavitev premoženjskoprnega zahtevka v kazenskem

postopku se poda pri organu, pri katerem se vložijo kazenska ovadba, ali pri sodišču, pred katerim teče postopek.

(2) Predlog se lahko poda najdalj do konca glavne obravnave pred sodiščem prve stopnje.

(3) Tisti, ki je upravičen podati predlog, mora določno označiti svoj zahtevek in predložiti dokaze.

(4) Če upravičenec ne poda predloga za uveljavitev premoženjskopravnega zahtevka v kazenskem postopku do vložitve obtožbe, se obvesti, da ga lahko poda do konca glavne obravnave.

103. člen

(1) Upravičenci (101. člen) smejo do konca glavne obravnave umakniti predlog za uveljavitev premoženjskopravnega zahtevka v kazenskem postopku in ga uveljavljati v pravdi. Če umaknejo predlog, ga ne morejo več ponoviti, razen če ta zakon določa drugače.

(2) Če preide premoženjskopravni zahtevek potem, ko je podan predlog, toda pred koncem glavne obravnave, po pravilih premoženjskega prava na koga drugega, se ta povabi, da izjavi, ali vztraja pri predlogu ali ne. Če se ne odzove vabilu, čeprav je bil v redu povabljen, se šteje, da je umaknil podani predlog.

104. člen

(1) Sodišče, pred katerim teče postopek, zasliši obdolženca o dejstvih, navedenih v predlogu in razižče okoliščine, ki so pomembne za ugotovitev

premoženjskopravnega zahtevka.

(2) Če bi se s poizvedovanjem o premoženjskopravnem zahtevku preveč zavlekel kazenski postopek, se omeji sodišče na zbiranje tistih podatkov, ki bi jih bilo pozneje nemogoče ali zelo težko ugotoviti.

105. člen

(1) O premoženjskopравnih zahtevkih odloča sodišče.

(2) Sodišče lahko prisodi v sodbi, s katero spozna obdolženca za krivega, oškodovancu premoženjskopravni zahtevek v celoti; lahko mu ga prisodi deloma in ga s presežkom napoti na pravdo. Če pa podatki kazenskega postopka ne dajejo zanesljive podlage niti za popolno niti za delno razsojo, napoti sodišče oškodovanca na pravdo s celotnim premoženjskopравnim zahtevkom.

(3) Če izda sodišče sodbo, s katero se obdolženec oprosti obtožbe ali se z njo obtožba zavrne, ali če s sklepom ustavi kazenski postopek ali zavrže obtožnico, napoti oškodovanca, da lahko svoj premoženjskopравni zahtevek uveljavlja v pravdi. Če se sodišče izreče za nepristojno za kazenski postopek, napoti oškodovanca, da lahko priglasi svoj premoženjskopравni zahtevek v kazenskem postopku, ki ga bo začelo ali nadaljevalo pristojno sodišče.

106. člen

Če gre pri premoženjskopравnem zahtevku za vrnitev stvari, pa sodišče ugotovi, da pripada stvar oškodovancu in da je pri

obdolžencu ali pri katerem od udeležencev kaznivega dejanja ali pri nekom, kateremu so jo ti dali v hrambo, odloči v sodbi, da se stvar izroči oškodovancu.

107. člen

Če se premoženjskopравни zahtevek tiče razveljavitve določenega pravnega posla in sodišče spozna, da je utemeljen, izreče v sodbi, da se ta pravni posel popolno ali deloma razveljavi s posledicami, ki iz tega izvirajo, ne da bi s tem posegalo v pravice drugih.

108. člen

(1) Pravnomočno sodbo, s katero je odločeno o premoženjskopravnem zahtevku, sme sodišče spremeniti v kazenskem postopku le tedaj, če se kazenski postopek obnovi ali če se vloži zahteva za varstvo zakonitosti.

(2) Razen v primerih iz prejšnjega odstavka smejo obsojenec oziroma njegovi dediči zahtevati samo v pravdi, da se spremeni pravnomočna sodba kazenskega sodišča, s katero je bilo odločeno o premoženjskopravnem zahtevku; to pa le tedaj, če so podani pogoji za obnovo po določbah, ki veljajo za pravdni postopek.

109. člen

(1) Če se v predkazenskem ali kazenskem postopku uveljavlja premoženjskopравни zahtevek, sme sodišče na predlog upravičenca (101. člen) odrediti začasno zavarovanje tega zahtevka.

(2) Glede pogojev ter postopka

odreditve, trajanja in prenehanja začasnega zavarovanja premoženjskopravnega zahtevka se smiselno uporabljajo določbe tega zakona, ki veljajo za začasno zavarovanje zahtevka za odvzem premoženjske koristi, nastale s kaznivim dejanjem ali zaradi njega (502. do 502.d člen).

110. člen

(1) Če gre za stvari, ki nedvomno pripadajo oškodovancu in niso potrebne kot dokaz v kazenskem postopku, se izročijo oškodovancu še pred koncem postopka.

(2) Če se več oškodovancev prepira o lastnini stvari, se napotijo na pravdo, sodišče pa odredi v kazenskem postopku le hrambo stvari kot začasno zavarovanje.

(3) Stvari, ki so potrebne kot dokaz, se zasežejo in po končanem postopku vrnejo lastniku. Če je taka stvar lastniku neogibno potrebna, se mu sme vrniti tudi pred koncem postopka proti zavezi, da jo na zahtevo prinese.

111. člen

(1) Če ima oškodovanec zahtevek proti kakšni drugi osebi zaradi tega, ker so pri njej stvari, ki so bile pridobljene s kaznivim dejanjem, ali zaradi tega, ker je ta zaradi kaznivega dejanja prišla do premoženjske koristi, sme sodišče na predlog upravičencev (101. člen) odrediti v kazenskem postopku začasno zavarovanje tudi zoper to osebo. Določbe drugega odstavka 109. člena tega zakona veljajo tudi v tem primeru.

(2) Sodišče odpravi v sodbi, s katero spozna obdolženca za krivega, zavarovanje iz prejšnjega odstavka, če ni bilo odpravljeno že prej, ali pa napoti oškodovanca na pravdo z opozorilom, da bo zavarovanje odpravljeno, če pravda ne bo uvedena v roku, ki mu ga za to določi.

XVI. poglavje PREISKAVA

178. člen

(1) Pri zaslišanju obdolženca sta lahko navzoča državni tožilec in zagovornik. Če preiskovalni sodnik oceni, da je njuna navzočnost v posameznem primeru potrebna, lahko odredi, da se zaslišanje opravi v njuni obvezni navzočnosti. Navzočnost državnega tožilca in zagovornika je obvezna vselej, ko gre za prvo zaslišanje po privedbi obdolženca na podlagi 157. člena tega zakona.

(2) Državni tožilec, oškodovanec, obdolženec in zagovornik so lahko navzoči pri ogledu in zaslišanju izvedencev.

(3) Državni tožilec in zagovornik sta lahko navzoča pri hišni preiskavi.

(4) Državni tožilec, obdolženec in zagovornik so lahko navzoči pri zaslišanju priče. Preiskovalni sodnik lahko odredi, da se obdolženec odstrani z zaslišanja, če priča v njegovi navzočnosti ne želi izpovedati ali če okoliščine kažejo, da v njegovi navzočnosti ne bo govorila resnice ali v primeru, če bo po zaslišanju priče potrebno opraviti sodno prepoznavo. Obdolženec ne sme biti navzoč

pri zaslišanju priče, mlajše od 15 let, ki je žrtev katerega izmed kaznivih dejanj iz tretjega odstavka 65. člena tega zakona. Oškodovanec sme biti navzoč pri zaslišanju priče samo, če je verjetno, da priča ne bo prišla na glavno obravnavo.

(5) Preiskovalni sodnik mora na primeren način obvestiti državnega tožilca in zagovornika, kdaj in kje bo zasliševanje obdolženca. Prav tako mora na primeren način obvestiti državnega tožilca, obdolženca, zagovornika in oškodovanca, kdaj in kje bodo opravljena druga preiskovalna dejanja, pri katerih so lahko navzoči, razen če bi bilo nevarno odlašati. Če ima obdolženec zagovornika, obvesti preiskovalni sodnik praviloma samo njega. Če je obdolženec v priporu, preiskovalno dejanje pa naj bo opravljeno zunaj sedeža sodišča, odloči preiskovalni sodnik, ali je obdolženčeva navzočnost potrebna.

(6) Če tisti, ki mu je bilo poslano obvestilo o preiskovalnem dejanju, ne pride, se dejanje lahko opravi tudi v njegovi navzočnosti. Če preiskovalni sodnik odredi obvezno navzočnost, pa na zaslišanje obdolženca ne prideta državni tožilec ali zagovornik, se zaslišanje praviloma preloži, razen če bi potekel rok iz drugega odstavka 203. člena tega zakona oziroma če preiskovalni sodnik glede na spremenjene okoliščine oceni, da obvezna navzočnost ni več potrebna. O preložitvi oziroma izostanku z zaslišanja preiskovalni sodnik obvesti Vrhovno državno tožilstvo oziroma odvetniško zbornico.

(7) Stranke in zagovornik, ki so navzoči pri preiskovanih dejanjih lahko za razjasnitev stvari postavljajo obdolžencu, priči ali izvedencu posamezna vprašanja. Preiskovalni sodnik prepove vprašanje ali odgovor na postavljeno vprašanje, če ni dovoljeno ali če ni v zvezi z zadevo (228. člen in prvi odstavek 241. člena). Oškodovanec lahko postavlja vprašanja le z dovoljenjem preiskovalnega sodnika. Tisti, ki so navzoči pri preiskovalnih dejanjih, imajo pravico zahtevati, naj se v zapisnik vpišejo njihove pripombe glede izvršitve posameznih dejanj, lahko pa predlagajo tudi izvedbo posameznih dokazov.

(8) Za razjasnitev posameznih tehničnih ali drugih strokovnih vprašanj, ki nastanejo v zvezi s pridobljenimi dokazi, pri zaslišanju obdolženca ali pri drugih preiskovalnih dejanjih, lahko pokliče preiskovalni sodnik osebo ustrezne stroke, da mu da o takih vprašanjih potrebna pojasnila. Če so stranke pri tem navzoče, lahko zahtevajo, naj da ta oseba natančnejša pojasnila. Če je potrebno, lahko zahteva preiskovalni sodnik pojasnila tudi od ustreznega strokovnega zavoda.

(9) Določbe prejšnjih odstavkov se uporabljajo tudi, če se opravi preiskovalno dejanje pred sklepom o preiskavi.

XVII. poglavje

UKREPI ZA ZAGOTOVITEV OBDOLŽENČEVE NAVZOČNOSTI, ZA ODPRAVO PONOVI TVENE NEVARNOSTI IN ZA USPEŠNO

IZVEDBO KAZENSKEGA POSTOPKA

4.a Prepoved približanja določenemu kraju ali osebi

195.a člen

(1) Če so podane okoliščine iz 2. ali 3. točke prvega odstavka 201. člena tega zakona, vendar je nevarnost, da bo obdolženec uničil sledove kaznivega dejanja, vplival na priče, udeležence ali prikrivalce ali ponovil kaznivo dejanje, dokončal poskušeno kaznivo dejanje ali storil kaznivo dejanje, s katerim grozi, moč odvrgniti s prepovedjo približanja obdolženca določenemu kraju ali osebi, uporabi sodišče ta ukrep.

(2) Sodišče določi primerno razdaljo - oddaljenost od določenega kraja ali osebe, ki jo mora obdolženec spoštovati in je namerno ne sme prekoračiti; v nasprotnem primeru lahko sodišče zoper njega odredi pripor. O tej posledici je obdolženca predhodno vselej treba obvestiti.

(3) Če razdaljo - oddaljenost, ki jo mora spoštovati obdolženec, namerno krši z ukrepom varovana oseba, jo lahko sodišče vsakokrat kaznuje z denarno kaznijo iz 78. člena tega zakona.

(4) O ukrepu iz tega člena odloči sodišče z obrazloženim sklepom; obrazložitev mora vsebovati utemeljitev suma, da je obdolženec storil kaznivo dejanje, okoliščin iz prvega odstavka tega člena in uporabe tega ukrepa.

6. Pripor

201. člen

(1) Če je podan utemeljen sum, da je določena oseba storila kaznivo dejanje, se sme pripor zoper njo odrediti:

1. če se skriva, če ni mogoče ugotoviti njene istovetnosti ali če so druge okoliščine, ki kažejo na nevarnost, da bi pobegnila;
2. če je upravičena bojazen, da bo uničila sledove kaznivega dejanja, ali če posebne okoliščine kažejo, da bo ovirala potek kazenskega postopka s tem, da bo vplivala na priče, udeležence ali prikrivalce;
3. če teža, način storitve ali okoliščine, v katerih je bilo kaznivo dejanje storjeno in njene osebne lastnosti, prejšnje življenje, okolje in razmere v katerih živi ali kakšne druge posebne okoliščine kažejo na nevarnost, da bo ponovila kaznivo dejanje, dokončala poskušeno kaznivo dejanje ali storila kaznivo dejanje, s katerim grozi.

(2) V primeru iz 1. točke prejšnjega odstavka traja pripor, ki je bil odrejen samo zato, ker ni bilo mogoče ugotoviti istovetnosti osebe, toliko časa, dokler istovetnost ni ugotovljena. V primeru iz 2. točke prejšnjega odstavka se pripor odpravi, brž ko so zagotovljeni dokazi, zaradi katerih je bil odrejen.

(3) Kot posebne okoliščine iz 1., 2. in 3. točke prvega odstavka tega člena se

štejejo zlasti obdolženčeve kršitve ukrepov iz 195., 195.a, 195.b, 196. in 199.a člena tega zakona.

XVIII. poglavje PREISKOVALNA DEJANJA

5. Zasliševanje prič

236. člen

- (1) Dolžnosti pričevanja so oproščeni:
1. obdolženčev zakonec oziroma oseba, s katero živi v zunajzakonski skupnosti;
 2. obdolženčevi krvni sorodniki v ravni vrsti, sorodniki v stranski vrsti do vštetega tretjega kolena in sorodniki po svaštvu do vštetega drugega kolena;
 3. obdolženčev posvojenec in posvojitelj;
 4. verski spovednik o tistem, o čemer se mu je spovedal obdolženec ali druga oseba;
 5. odvetnik, zdravnik, socialni delavec, psiholog ali kakšna druga oseba o dejstvih, za katera je zvedel pri opravljanju poklica, če velja dolžnost, da mora ohraniti kot tajnost tisto, kar je zvedel pri opravljanju svojega poklica, razen v primerih iz tretjega odstavka 65. člena tega zakona ali če so izpolnjeni pogoji, določeni v zakonu, pod katerimi so te osebe odvezane dolžnosti varovanja tajnosti oziroma so dolžne

posredovati zaupne podatke pristojnim organom.

(2) Sodišče, ki vodi postopek, je dolžno poučiti osebe, omenjene v prejšnjem odstavku, da jim ni treba pričati, vsakokrat preden jih zasliši, brž ko zve, da gre za okoliščine, zaradi katerih so oproščene dolžnosti pričevanja. Če priča izjavi, da se odpoveduje tej pravici in da želi pričati, se jo mora opozoriti, da se bo na njeno izpovedbo lahko oprla sodna odločba, četudi se bo na glavni obravnavi odpovedala pričevanju. Pouk in odgovor se vpišeta v zapisnik.

(3) Mladoletne osebe, ki glede na svojo starost in duševno razvitost ne more razumeti pomena pravice, da ni dolžna pričati, ni dovoljeno zaslišati kot priče, razen če to zahteva sam obdolženec.

(4) Kdor ima razlog, da odreče pričevanje proti enemu od obdolžencev, je oproščen dolžnosti pričevanja tudi proti drugim obdolžencem, če se njegova izpovedba po naravi stvari ne da omejiti samo nanje.

240. člen

(1) Priče se zaslišujejo vsaka zase in brez navzočnosti drugih prič. Priča mora dajati odgovore ustno.

(2) Pričo je treba najprej opomniti, da je dolžna govoriti resnico in da ne sme ničesar zamolčati, nato pa jo opozoriti, da pomeni kriva izpovedba kaznivo dejanje. Pričo je treba opozoriti tudi, da ni dolžna odgovarjati na vprašanja iz

238. člena tega zakona in to opozorilo vpisati v zapisnik.

(3) Pričo je treba nato vprašati za ime in priimek, poklic, prebivališče, rojstni kraj, dan, mesec in leto rojstva in njeno razmerje do obdolženca in oškodovanca. Opozoriti jo je treba, da mora sporočiti sodišču spremembo naslova in prebivališča oziroma naslova zaposlitve. Policist oziroma pooblaščen oseba drugega državnega organa, ki ima pooblastila policije, ki nastopa kot priča, lahko namesto prebivališča pove naslov in naziv enote, ki ji pripada, osebe, navedene v 5. točki prvega odstavka 236. člena tega zakona pa naslov in naziv zaposlitve, če so vabljene kot priče zaradi svojega dela. Od neposrednega izvajalca ukrepov po 149.a, 150., 151., 155. in 155.a členu tega zakona se praviloma ne zahteva osebnih podatkov, ampak zadostuje, če se identificira s službenim delovnim imenom in uradnim dokumentom, ki potrjuje njegovo svojstvo.

(4) Pri zaslišanju mladoletne osebe, zlasti če je bila s kaznivim dejanjem oškodovana, je treba ravnati obzirno, da zaslišanje ne bi škodljivo vplivalo na njeno duševno stanje. Če je potrebno, se zaslišanje mladoletne osebe opravi s pomočjo pedagoga ali kakšnega drugega strokovnjaka. Pri zaslišanju priče, mlajše od 14 let, je lahko navzoča oseba, ki ji priča zaupa.

C. POSTOPEK S PRAVNIMI SREDSTVI

XXIII. poglavje **REDNA PRAVNA SREDSTVA**

1. Pritožba zoper sodbo **sodišča prve stopnje** **a) Pravica do pritožbe**

367. člen

(1) Pravico do pritožbe imajo stranke, zagovornik, obtoženčev zakoniti zastopnik in oškodovanec.

(2) V korist obtoženca se smejo pritožiti tudi njegov zakonec oziroma oseba, s katero živi v zunajzakonski skupnosti, krvni sorodnik v ravni vrsti, posvojitelj, posvojenec, brat, sestra in rejnik. Rok za pritožbo teče tudi v tem primeru od dneva, ko je bil prepis sodbe vročen obtožencu oziroma njegovemu zagovorniku (četrti odstavek 120. člena).

(3) Državni tožilec se sme pritožiti tako v škodo kakor tudi v korist obtoženca.

(4) Oškodovanec sme izpodbijati sodbo samo glede odločbe sodišča o stroških kazenskega postopka; če pa je državni tožilec prevzel pregon od oškodovanca kot tožilca (drugi odstavek 63. člena), se sme oškodovanec pritožiti iz vseh razlogov, iz katerih se sme izpodbijati sodba (370. člen).

(5) Pritoži se lahko tudi oseba, kateri je bil vzet predmet (drugi odstavek 73. člena kazenskega zakonika) ali kateri je bila odvzeta premoženjska korist, pridobljena s kaznivim dejanjem (75., 77.a in 77.b člen kazenskega zakonika), in pravna oseba, kateri je bil izrečen

odvzem premoženjske koristi (77. člen kazenskega zakonika).

(6) Zagovornik in osebe iz drugega odstavka tega člena se smejo pritožiti tudi brez posebnega obtoženčevega pooblastila, vendar ne proti njegovi volji.

D. SKRAJŠANI IN **POENOSTAVLJENA POSTOPKA** **TER POSEBNE DOLOČBE** **ZA IZREKANJE SODNEGA** **OPOMINA IN ZA POSTOPEK** **PROTI MLADOLETNIKOM**

XXV. poglavje **SKRAJŠANI POSTOPEK PRED** **OKRAJNIM SODIŠČEM**

432. člen

(1) Pripor se sme na obrazložen predlog tožilca izjemoma odrediti zoper tistega, za katerega je utemeljen sum, da je storil kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti:

1. če se skriva, če se ne da ugotoviti njegova istovetnost ali če so podane druge okoliščine, ki očitno kažejo na nevarnost, da bo sicer pobegnil;
2. če gre za kaznivo dejanje zoper javni red in mir, zoper spolno nedotakljivost ali za kaznivo dejanje s prvinami nasilja, za katera se sme izreči kazen zapora dveh let ali za druga kazniva dejanja, za katera se lahko izreče kazen zapora treh let, kadar je podan

razlog za pripor iz 2. ali 3. točke prvega odstavka 201. člena tega zakona.

(2) Pred vložitvijo obtožnega predloga sme trajati pripor le toliko, kolikor je treba, da se opravijo preiskovalna dejanja, vendar ne več kot petnajst dni. O pritožbi zoper sklep o priporu odloča senat okrožnega sodišča (šesti odstavek 25. člena).

(3) Glede pripora od izročitve obtožnega predloga do konca glavne obravnave se smiselno uporabljajo določbe 207. člena tega zakona; pri tem mora sodnik vsakih mesec dni preizkusiti, ali so še dani razlogi za pripor.

(4) Če je obdolženec v priporu, mora sodišče postopati posebno hitro.

Priloga 9

ZAKON O PRAVDNEM POSTOPKU,

Uradni list RS, št. 26/99,
96/02, 2/04, 52/07, 45/08

Enaindvajseto poglavje GLAVNA OBRAVNAVA

Javnost glavne obravnave 295. člen

Izključitev javnosti ne velja za stranke, njihove zakonite zastopnike, pooblaščenke in interveniente.

Senat sme dovoliti, da so na glavni obravnavi, katere javnost je izključena, navzoče posamezne uradne osebe, sodno osebje ter znanstveni in javni delavci, če je to pomembno za njihovo službo oziroma znanstveno ali javno delovanje.

Na zahtevo stranke lahko senat dovoli, da sta na obravnavi navzoči največ dve osebi, ki ju ona določi.

Predsednik senata opozori tiste, ki so navzoči na obravnavi, katere javnost je izključena, da so dolžni varovati kot skrivnost vse, kar zvedo na obravnavi, in jih opozori na posledice, če bi izdali skrivnost.

Tretji del POSEBNI POSTOPKI Sedemindvajseto poglavje

POSTOPEK V ZAKONSKIH SPORIH TER SPORIH IZ RAZMERIJ MED STARŠI IN OTROKI

1. Skupne določbe 406. člen

Zakonski spori so spori o razvezi ali razveljavitvi zakonske zveze.

Spori iz razmerij med starši in otroki so spori o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva ter spori o varstvu, vzgoji in preživljanju mladoletnih otrok in polnoletnih oseb, nad katerimi je podaljšana roditeljska pravica (v nadaljnjem besedilu: otrok) in spori o stikih otrok s starši in z drugimi osebami, ne glede na to, ali se rešujejo samostojno ali skupaj z zakonskimi spori oziroma spori o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva.

Če v tem poglavju ni posebnih določb, veljajo za postopek v zakonskih sporih ter v sporih iz razmerij med starši in otroki druge določbe tega zakona.

407. člen

V zakonskih sporih ter v sporih iz razmerij med starši in otroki je javnost izključena.

408. člen

V zakonskih sporih ter v sporih iz razmerij med starši in otroki mora sodišče po uradni dolžnosti ukreniti vse, kar je potrebno, da se zavarujejo pravice in interesi otrok in drugih oseb, ki niso sposobne skrbeti za svoje pravice in interese.

V sporih o varstvu, vzgoji in preživetju otrok ter v sporih o stikih otrok s starši in z drugimi osebami sodišče ni vezano na postavljene zahtevke, kadar tako določa zakon, pa lahko o tem odloči tudi brez postavljenega zahtevka.

Zaradi varstva oseb iz prvega odstavka tega člena lahko sodišče ugotavlja tudi dejstva, ki jih stranke niso navajale, ter zbere podatke, potrebne za odločitev. Osebe in organizacije, ki razpolagajo s podatki, potrebnimi za odločitev, so sodišču dolžne dati zahtevane podatke tudi proti volji osebe, na katero se ti podatki nanašajo.

409. člen

Otroku, ki je dopolnil 15 let in je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, mora sodišče omogočiti, da kot stranka v postopku samostojno opravlja procesna dejanja.

Zakoniti zastopnik otroka iz prejšnjega odstavka sme opravljati dejanja v postopku le, dokler otrok ne izjavi, da sam prevzema pravdo.

Otroka, ki še ni star 15 let oziroma za katerega sodišče presodi, da ni sposoben razumeti pomena in pravnih posledic svojih dejanj, zastopa zakoniti zastopnik.

Če si interesi otroka in njegovega zakonitega zastopnika nasprotujejo, postavi sodišče otroku posebnega zastopnika. Tako ravna sodišče tudi v drugih primerih, če glede na okoliščine primera presodi, da je to potrebno zaradi varstva otrokovih koristi.

410. člen

Kadar sodišče odloča o vzgoji in varstvu otrok ter o stikih otrok s starši in drugimi osebami, mora otroka, ki je sposoben razumeti pomen postopka in posledice odločitve, na primeren način obvestiti o uvedbi postopka in o njegovi pravici, da izrazi svoje mnenje. Glede na starost otroka in druge okoliščine sodnik otroka povabi na neformalen razgovor na sodišču ali zunaj sodišča s posredovanjem centra za socialno delo ali šolskega svetovalnega delavca. Ob razgovoru je lahko navzoča oseba, ki ji otrok zaupa in jo sam izbere. Ta oseba lahko pomaga otroku izraziti njegovo mnenje.

O razgovoru sestavi sodnik zapisnik, lahko pa tudi odloči, da se razgovor zvočno snema. Zaradi varstva otroka lahko sodišče odloči, da se staršem ne dovoli vpogled v zapisnik oziroma poslušanje posnetka.

Otroku, ki je že dopolnil 15 let in je v postopku izrazil svoje mnenje, sodišče

vroči odločbo, proti kateri ima pravico vložiti pritožbo.

411. člen

Med postopkom v zakonskih sporih in sporih iz razmerij med starši in otroki lahko izda sodišče na predlog stranke ali po uradni dolžnosti začasne odredbe o varstvu in preživljanju skupnih otrok kot tudi začasne odredbe o odvzemu ali omejitvi pravice do stikov oziroma o načinu izvrševanja stikov.

V zakonskem sporu izda sodišče na predlog zakonca tudi začasno odredbo o njegovem preživljanju in o izselitvi drugega zakonca iz skupnega stanovanja, če je to potrebno, da se prepreči nasilje.

Začasne odredbe iz prejšnjih odstavkov se izdajo po določbah zakona, ki ureja zavarovanje.

412. člen

V postopku v zakonskih sporih ter v sporih iz razmerij med starši in otroki se ne uporabljajo določbe o sodbi na podlagi pripoznavne, sodbi na podlagi odpovedi, vmesni sodbi na podlagi sporazuma strank in zamudni sodbi ter določbe o sodni poravnavi.

Ne glede na določbo prvega odstavka tega člena lahko stranke sklenejo sodno poravnavo glede varstva, vzgoje in preživljanja otrok ter glede stikov otrok s starši in z drugimi osebami, vendar sodišče ne dovoli poravnave, če ugotovi, da ni v skladu z interesi otroka.

413. člen

V postopku v zakonskih sporih ter v sporih iz razmerij med starši in otroki odloči sodišče o stroških postopka po prostem preudarku.

414. člen

V postopku v zakonskih sporih ter v sporih iz razmerij med starši in otroki lahko stranke navajajo nova dejstva in predlagajo nove dokaze do konca glavne obravnave ne glede na določbo 286. člena tega zakona in v pritožbi ne glede na določbo 337. člena tega zakona.

2. Postopek v zakonskih sporih

415. člen

Postopek v zakonskih sporih se začne s tožbo.

Pod pogoji, določenimi z zakonom, se postopek za razvezo zakonske zveze začne tudi na podlagi predloga obeh zakoncev za sporazumno razvezo.

Če v primeru, ko je bil vložen predlog za sporazumno razvezo zakonske zveze, eden od zakoncev med postopkom odstopi od tega predloga, sodišče ustavi postopek.

416. člen

Sodišče pošlje predlog za sporazumno razvezo oziroma tožbo za razvezo zakonske zveze, še preden jo vroči tožencu, organu, pristojnemu za socialne zadeve, da ta opravi svetovalni razgovor v skladu z zakonom, razen v naslednjih primerih:

1. če je eden od zakoncev duševno bolan ali nesposoben za razsojanje;
2. če živi en zakonec ali če živita oba zakonca v tujini;
3. če se zahteva razveza zakonske zveze zato, ker je en zakonec pogrešan;
4. če zakonca v družinski skupnosti nimata skupnih otrok, nad katerimi imata roditeljsko pravico.

Če organ, pristojen za socialne zadeve, obvesti sodišče, da zakonec, ki je vložil tožbo za razvezo zakonske zveze, oziroma oba zakonca, ki sta vložila predlog za sporazumno razvezo, ni prišel oziroma nista prišla na svetovalni razgovor, se šteje, da je tožba oziroma predlog umaknjen; sicer pa sodišče nadaljuje postopek, ko dobi poročilo organa, pristojnega za socialne zadeve, o svetovalnem razgovoru.

417. člen

Tožbo za razvezo zakonske zveze lahko tožnik umakne brez privolitve toženca do konca glavne obravnave, z njegovo privolitvijo pa, dokler postopek ni pravnomočno končan.

Predlog za sporazumno razvezo lahko zakonca umakneta, dokler postopek ni pravnomočno končan.

418. člen

Če tožnik po vložitvi tožbe umre, lahko njegovi dediči v šestih mesecih nadaljujejo začeti postopek z zahtevkom,

naj sodišče ugotovi, da je bila tožba za razvezo oziroma razveljavitev zakonske zveze utemeljena.

Določba prvega odstavka tega člena se smiselno uporablja tudi tedaj, kadar je umrla zakonec vložil predlog za sporazumno razvezo zakonske zveze.

419. člen

Sodba, s katero se zakonska zveza razveže na podlagi predloga zakoncev za sporazumno razvezo, se lahko izpodbija samo zaradi bistvenih kršitev določb pravnega postopka, zaradi tega, ker je stranka pristala na vložitev predloga v zmoti ali pod vplivom sile ali zvišjače, ter v primeru, ko niso bili izpolnjeni zakonski pogoji za razvezo zakonske zveze na podlagi predloga za sporazumno razvezo.

420. člen

V zakonskih sporih ni dovoljena revizija.

Pravnomočna odločba, s katero se zakonska zveza razveže ali razveljavi, se ne more razveljaviti ali spremeniti na podlagi zahteve za varstvo zakonitosti ali predloga za obnovo postopka ne glede na to, ali je katera od strank sklenila novo zakonsko zvezo.

421. člen

V sodbo, s katero razveže zakonsko zvezo na podlagi predloga za sporazumno razvezo, vnese sodišče tudi sporazum zakoncev o varstvu, vzgoji in

preživljanju skupnih otrok ter o stikih med zakoncema in skupnimi otroki.

Če sodišče zahtevku za razvezo ali razveljavitev zakonske zveze ugotovi, odloči tudi o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok ter o stikih med zakoncema in skupnimi otroki. O tem odloči sodišče tudi, če ni bil postavljen ustrezen zahtevek, če je bil postavljen, pa nanj ni vezan.

O preživljanju zakonca odloči sodišče samo na njegovo zahtevo.

Sodišče izda na zahtevo bivšega zakonca ali organa, pristojnega za socialne zadeve, novo odločbo o varstvu in vzgoji otroka ter o stikih, če to zahtevajo spremenjene razmere in koristi otroka.

Če sodišče ugotovi, da sporazum zakoncev iz prvega odstavka tega člena ni v skladu s koristjo otrok, predlog za sporazumno razvezo zavrne.

Priloga 10

ZAKON O ZAKONSKI ZVEZI IN DRUŽINSKIH RAZMERJIH, Uradni list SRS, št. 15/76, 1/89, 14/89, 64/01, 16/04

Prvi del UVODNE DOLOČBE

5. člen

Pravice in dolžnosti otrok do njihovih staršev in sorodnikov ter pravice in dolžnosti staršev in sorodnikov do otrok so enake ne glede na to, ali so otroci rojeni v zakonski zvezi ali izven nje.

5.a člen

(1) Starši, druge osebe, državni organi ter nosilci javnih pooblastil morajo v vseh dejavnostih in postopkih v zvezi z otrokom skrbeti za otrokovo korist.

(2) Starši delajo v otrokovo korist, če zadovoljujejo njegove materialne, čustvene in psihosocialne potrebe z ravnanjem, ki ga okolje sprejema in odobrava in ki kaže na njihovo skrb in odgovornost do otroka ob upoštevanju njegove osebnosti in želja.

Drugi del ZAKONSKA ZVEZA

6. Premoženska razmerja med zakonci

51. člen

(1) Premoženje, ki ga ima zakonec ob sklenitvi zakonske zveze, ostane njegova last in z njim samostojno razpolaga.

(2) Premoženje, ki ga zakonca pridobita z delom v času trajanja zakonske zveze, je njuno skupno premoženje.

52. člen

(1) Skupno premoženje zakonca upravljata in z njim razpolagata skupno in sporazumno.

(2) Zakonca se lahko dogovorita, da le eden izmed njiju upravlja to premoženje ali njegov del ali da ga upravlja in z njim tudi razpolaga, upošteva je koristi drugega zakonca.

(3) Od takega dogovora lahko vsak zakonec vsak čas odstopi, ne sme pa tega storiti ob neugodnem času.

53. člen

Če ni dogovorjeno drugače, lahko zakonec, ki mu je poverjena uprava, v okviru redne uprave tudi razpolaga s skupnim premoženjem ali njegovim delom.

54. člen

Zakonec ne more razpolagati s svojim nedoločenim deležem na skupnem premoženju s pravnimi posli med živimi, zlasti ga ne more odsvojiti ali obremeniti.

55. člen

Pravice na nepremičninah, ki so skupno premoženje zakoncev, se vpišejo v zemljiško knjigo na ime obeh zakoncev kot njuno skupno premoženje po nedoločenih deležih.

56. člen

(1) Za svoje obveznosti, ki jih je imel zakonec pred sklenitvijo zakonske zveze, in za obveznosti, ki jih prevzame po sklenitvi zakonske zveze, odgovarja s svojim posebnim premoženjem in s svojim deležem na skupnem premoženju.

(2) Za obveznosti, ki po splošnih predpisih obremenjujejo oba zakonca, za obveznosti, nastale v zvezi s skupnim premoženjem, in za obveznosti, ki jih prevzame en zakonec za tekoče potrebe družine, odgovarjata zakonca nerazdelno tako s skupnim kakor tudi s svojim posebnim premoženjem.

(3) Zakonec ima pravico terjati od drugega zakonca povračilo tega, kar je ob

poravnavi dolga, ki bremeni oba zakonca, plačal več, kot znaša njegov del dolga.

57. člen

(1) Upnik lahko na podlagi pravno-močne sodbe zahteva, da sodišče določi delež dolžnika na skupnem premoženju in nato zahteva izvršbo na ta delež.

(2) Če je v izvršilnem postopku dovoljena prodaja deleža, ki ga ima zakonec na skupnem premoženju, ima drugi zakonec pred vsemi drugimi kupci pravico, da kupi ta delež po ceni, ki se določi po predpisih o izvršbi.

58. člen

(1) Skupno premoženje se razdeli, če zakonska zveza preneha ali se razveljavi.

(2) V času trajanja zakonske zveze se skupno premoženje lahko razdeli po sporazumu ali na zahtevo enega ali drugega zakonca.

59. člen

(1) Pri delitvi skupnega premoženja se šteje, da sta deleža zakoncev na skupnem premoženju enaka, zakonca pa lahko dokazeta, da sta prispevala k skupnemu premoženju v drugačnem razmerju.

(2) V sporu o tem, kolikšen je delež vsakega zakonca na skupnem premoženju, upošteva sodišče ne le dohodek vsakega zakonca, temveč tudi druge okoliščine, kot na primer pomoč, ki jo zakonec daje drugemu zakoncu, varstvo in vzgojo otrok, opravljanje domačih del, skrb za ohranitev premoženja in vsako drugo

obliko dela in sodelovanja pri upravi, ohranitvi in povečanju skupnega premoženja.

60. člen

Zakonca se lahko sama sporazumeta o višini deležev na skupnem premoženju ali pa zahtevata, da določi sodišče ta delež. Po ugotovitvi deležev na skupnem premoženju, se to na predlog zakoncev razdeli po pravilih, ki veljajo za delitev solastnine.

61. člen

(1) Pred ugotavljanjem deleža vsakega zakonca na skupnem premoženju se ugotovijo dolgovi in terjatve zakoncev do tega premoženja.

(2) Ob delitvi skupnega premoženja se zakoncu na njegovo zahtevo na račun njegovega deleža dodele predvsem tisti predmeti, ki so namenjeni za opravljanje njegove obrti ali poklica in mu omogočajo pridobivanje osebnega dohodka ter predmeti, namenjeni izključno njegovim osebnim rabam.

62. člen

(1) Zakonca lahko sklepata med seboj vse pravne posle, ki bi jih lahko sklepala tudi z drugimi osebami, in na tej podlagi ustanavljata pravice in obveznosti.

(2) (prenehal veljati)

Tretji del RAZMERJA MED STARŠI IN OTROCI

3. Pravice in dolžnosti staršev ter otrok

102. člen

Starši morajo svojim otrokom omogočiti pogoje za zdravo rast, skladen osebnostni razvoj in usposobitev za samostojno življenje in delo.

103. člen

(1) Starši so dolžni svoje otroke preživljati, skrbeti za njihovo življenje in zdravje in jih vzgajati.

(2) Starši so dolžni po svojih močeh skrbeti za šolanje in strokovno izobrazbo svojih otrok glede na njihove sposobnosti, nagnjenja in želje.

105. člen

(1) Če starša ne živita ali ne bosta več živela skupaj, se morata sporazumeti o varstvu in vzgoji skupnih otrok v skladu z njihovimi koristmi. Sporazumeta se lahko, da imata oziroma obdržita oba varstvo in vzgojo otrok ali da so vsi otroci v varstvu in vzgoji pri enem od njiju ali da so eni otroci pri enem, drugi pri drugem od njiju. Če se sama o tem ne sporazumeta, jima pri sklenitvi sporazuma pomaga center za socialno delo.

(2) Če se starša sporazumeta o varstvu in vzgoji otrok, lahko predlagata, da sodišče v nepravdnem postopku izda o tem sklep. Če sodišče ugotovi, da sporazum ni v skladu s koristjo otrok, predlog zavrne.

(3) Če se starša tudi ob pomoči centra za socialno delo ne sporazumeta o

varstvu in vzgoji otrok, odloči sodišče na zahtevo enega ali obeh staršev, da so vsi otroci v varstvu in vzgoji pri enem od njiju ali da so eni otroci pri enem, drugi pri drugem od njiju. Sodišče lahko po uradni dolžnosti tudi odloči, da se vsi ali nekateri otroci zaupajo v varstvo in vzgojo drugi osebi. Preden sodišče odloči, mora glede otrokove koristi pridobiti mnenje centra za socialno delo. Sodišče upošteva tudi otrokovo mnenje, če ga je otrok izrazil sam ali po osebi, ki ji zaupa in jo je sam izbral in če je sposoben razumeti njegov pomen in posledice.

(4) Zahtevi iz prejšnjega odstavka mora biti priloženo dokazilo pristojnega centra za socialno delo, da sta se starša ob njegovi pomoči poskušala sporazumeti o varstvu in vzgoji skupnih otrok.

105.a člen

(1) Če starša ne živita ali ne bosta več živela skupaj, se sporazumeta o preživljanju skupnih otrok. Če se sama o tem ne sporazumeta, jima pri sklenitvi sporazuma pomaga center za socialno delo.

(2) Če se starša tudi ob pomoči centra za socialno delo ne sporazumeta o preživljanju skupnih otrok, odloči o tem sodišče na zahtevo enega ali obeh staršev po postopku iz tretjega in četrtega odstavka prejšnjega člena.

106. člen

(1) Otrok ima pravico do stikov z obema staršema, oba starša imata pravico do stikov z otrokom. S stiki se

zagotavljajo predvsem otrokove koristi.

(2) Tisti od staršev, pri katerem otrok živi v varstvu in vzgoji, oziroma druga oseba, pri kateri otrok živi, mora opustiti vse, kar otežuje ali onemogoča otrokove stike. Prizadevati si mora za ustrezen odnos otroka do stikov z drugim od staršev oziroma s staršema. Tisti od staršev, ki izvršuje stike, mora opustiti vse, kar otežuje varstvo in vzgojo otroka.

(3) Če se starša sporazumeta o stikih, lahko predlagata, da sodišče v nepravdnem postopku izda o tem sklep. Če sodišče ugotovi, da sporazum ni v skladu s koristjo otrok, predlog zavrne.

(4) Če se starša tudi ob pomoči centra za socialno delo ne sporazumeta o stikih, odloči o tem sodišče na zahtevo enega ali obeh staršev. Pri odločanju vodi sodišče predvsem korist otroka. Sodišče odloča v nepravdnem postopku, razen kadar odloča o stikih skupaj s spori o varstvu in vzgoji otrok. Predlogu oziroma zahtevi za ureditev stikov mora biti priloženo dokazilo pristojnega centra za socialno delo, da sta se starša ob njegovi pomoči poskušala sporazumeti o stikih.

(5) Sodišče lahko pravico do stikov odvzame ali omeji samo, če je to potrebno zaradi varovanja otrokove koristi. Stiki niso v otrokovo korist, če pomenijo za otroka psihično obremenitev ali če se sicer z njimi ogroža njegov telesni ali duševni razvoj. Sodišče lahko odloči, da se stiki izvršujejo pod nadzorom tretje osebe ali da se ne izvajajo z osebnim srečanjem in

druženjem, ampak na drug način, če sicer ne bi bila zagotovljena otrokova korist.

(6) Če tisti od staršev, pri katerem otrok živi, onemogoča stike med otrokom in drugim od staršev in stikov ni mogoče izvrševati niti ob strokovni pomoči centra za socialno delo, lahko sodišče na zahtevo drugega starša odloči, da se staršu, ki onemogoča stike, odvzame varstvo in vzgoja in se otroka zaupa drugemu od staršev, če meni, da bo ta omogočal stike in če je le tako mogoče varovati otrokovo korist.

(7) Preden odloči sodišče po četrtem, petem ali šestem odstavku tega člena, mora glede otrokove koristi pridobiti mnenje centra za socialno delo. Sodišče upošteva tudi otrokovo mnenje, če ga je otrok izrazil sam ali po osebi, ki ji zaupa in jo je sam izbral in če je sposoben razumeti njegov pomen in posledice.

106.a člen

(1) Otrok ima pravico do stikov z drugimi osebami, s katerimi je družinsko povezan in nanje osebno navezan, razen če je to v nasprotju z otrokovo koristjo. Šteje se, da so take osebe predvsem otrokovi stari starši, bratje in sestre, polbratje in polsestre, nekdanji rejniki, prejšnji ali sedanji zakonec oziroma zunajzakonski partner enega ali drugega od njegovih staršev.

(2) O stikih se sporazumejo otrokovi starši, otrok, če je sposoben razumeti pomen sporazuma, in osebe iz prejšnjega odstavka. Če se sami o tem

ne sporazumejo, jim pri sklenitvi sporazuma pomaga center za socialno delo. Obseg in način izvrševanja stikov morata biti v otrokovo korist. Če se starša otroka, otrok in osebe iz prejšnjega odstavka sporazumejo o stikih, lahko predlagajo, da sodišče v nepravdnem postopku izda o tem sklep. Če sodišče ugotovi, da sporazum ni v skladu s koristjo otrok, predlog zavrne.

(3) Če se tudi ob pomoči centra za socialno delo ne sporazumejo, odloči o stikih sodišče v nepravdnem postopku, razen kadar odloča o stikih skupaj s spori o varstvu in vzgoji otrok.

(4) Predlog za odločitev o obsegu in načinu izvrševanja stikov lahko vložijo otrok, ki je dopolnil petnajst let in je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, osebe iz prvega odstavka tega člena ali center za socialno delo. Predlogu za ureditev stikov mora biti priloženo dokazilo pristojnega centra za socialno delo, da so se osebe iz prvega odstavka tega člena s starši otroka in otrokom ob njegovi pomoči poskušale sporazumeti o stikih.

(5) Preden sodišče odloči o predlogu, mora glede otrokove koristi pridobiti mnenje pristojnega centra za socialno delo. Če predlagatelj ni otrok, upošteva sodišče tudi njegovo mnenje, če ga je otrok izrazil sam ali po osebi, ki ji zaupa in jo je sam izbral in če je sposoben razumeti njegov pomen in posledice.

9. Dolžnost preživljanja

123. člen

(1) Starši so dolžni preživljati svoje otroke do polnoletnosti, tako da v skladu s svojimi sposobnostmi in zmožnostmi zagotovijo življenjske razmere, potrebne za otrokov razvoj.

(2) Če se otrok redno šola, pa tudi če se redno šola vpisan na izredni študij, so ga starši dolžni preživljati tudi po polnoletnosti, vendar največ do dopoljnega šestindvajsetega leta starosti.

(3) Otroka iz prejšnjih odstavkov, ki je sklenil zakonsko zvezo ali živi v zunajzakonski skupnosti, so starši dolžni preživljati le, če ga ne more preživljati zakonec ali zunajzakonski partner.

124. člen

(1) Polnoletni otrok je dolžan po svojih zmožnostih preživljati svoje starše, če ti nimajo dovolj sredstev za življenje in si jih ne morejo pridobiti.

(2) Polnoletni otrok ni dolžan preživljati tistega od staršev, ki iz neopravičenih razlogov ni izpolnjeval preživninskih obveznosti do njega.

Priloga 11

ZAKON O IZVRŠBI IN ZAVAROVANJU, Uradni list RS, št. 51/98, 89/99, 75/02, 16/04, 17/06, 69/06, 115/06, 93/07, 28/09, 51/10, 26/11, 53/14

Petindvajseto poglavje **Začasne odredbe**

266. člen

(Krajevna pristojnost)

V primeru, ko ni uveden pravdni ali kakšen drug sodni postopek, je za odločitev o predlogu za zavarovanje z začasno odredbo in za samo zavarovanje krajevno pristojno sodišče, ki bi bilo pristojno za odločitev o predlogu za izvršbo.

Za odločitev o predlogu za zavarovanje z začasno odredbo, vloženim pred uvedbo sodnega postopka, v katerem bi sodišče odločalo po pravilih posebnega postopka v zakonskih sporih ter sporih iz razmerij med starši in otroki, in za samo zavarovanje je pristojno okrožno sodišče, ki bi bilo pristojno za postopek.

Za odločitev o predlogu za zavarovanje z začasno odredbo, vloženim pred uvedbo sodnega postopka na podlagi zakona, ki ureja preprečevanje nasilja v družini, in za samo zavarovanje je

pristojno okrožno sodišče, ki bi bilo pristojno za postopek.

Če je uveden pravdni ali kakšen drug sodni postopek, je za to odločitev pristojno sodišče, pred katerim teče postopek.

Sodišče, ki bi bilo pristojno za odločitev o predlogu za izvršbo na podlagi izvršilnega naslova, izdanega v upravnem postopku, je pristojno tudi za odločitev o predlogu za začasno odredbo po koncu tega postopka.

3. Začasne odredbe za zavarovanje **nedenarne terjatve**

272. člen

(Pogoji za začasno odredbo)

Sodišče izda začasno odredbo v zavarovanje nedenarne terjatve, če izkaže upnik za verjetno, da terjatev obstoji ali da mu bo terjatev zoper dolžnika nastala.

Upnik mora verjetno izkazati tudi eno izmed naslednjih predpostavk:

- nevarnost, da bo uveljavitev terjatve onemogočena ali precej otežena;

- da je odredba potrebna, da se prepreči uporaba sile ali nastanek težko nadomestljive škode;
- da dolžnik z izdajo začasne odredbe, če bi se tekom postopka izkazala za neutemeljeno, ne bi utrpel hujših neugodnih posledic od tistih, ki bi brez izdaje začasne odredbe nastale upniku.

Tretji in četrti odstavek 270. člena tega zakona se uporabljata tudi glede začasne odredbe v zavarovanje nederarne terjatve.

Priloga 12

ZAKON O ODŠKODNINI ŽRTVAM KAZNIVIH DEJANJ, Uradni list RS, št. 101/05, 86/10

I. SPLOŠNE DOLOČBE

Pomen izrazov

2. člen

Izrazi, ki se uporabljajo v tem zakonu, imajo naslednji pomen:

- žrtev je oseba, ki je zaradi nasilnega naklepnega dejanja utrpela škodo, priznana po tem zakonu;
- svojci so osebe, ki jih je umrlj preživljal, in osebe, ki so imele po zakonu pravico zahtevati od njega preživljanje;
- nasilno naklepno dejanje je dejanje, storjeno z neposrednim napadom na življenje in telo, z uporabo sile ali kršitvijo spolne nedotakljivosti in za katero se sme po kazenskem zakoniku izreči kazen enega ali več let zapor;
- žrtev nasilja v družini je družinski član po zakonu, ki ureja preprečevanje nasilja v družini, in proti kateremu je drugi družinski član storil nasilno naklepno dejanje;
- otrok je oseba, ki v času storitve naklepnega kaznivega dejanja še ni dopolnila 18 let;
- invalid je oseba, za katero je ugotovljeno, da ji je v času storitve kaznivega dejanja priznana invalidnost v skladu s predpisi, ki urejajo varstvo invalidov;
- čezmejni primeri so domači in tuji čezmejni primeri;
- domači čezmejni primer je primer, ko je bilo kaznivo dejanje storjeno na ozemlju Republike Slovenije in je za odločanje o pravici do odškodnine po tem zakonu pristojna komisija iz 20. člena tega zakona, zahtevo pa vložijo oseba pri pristojnem organu v drugi državi članici Evropske unije;
- tuji čezmejni primer je primer, ko je bilo kaznivo dejanje storjeno v drugi državi članici Evropske unije in je za odločanje o pravici do odškodnine pristojen organ te države, zahtevo pa vložijo oseba, ki ima stalno prebivališče v Republiki Sloveniji;
- prosilec oziroma prosilka (v nadaljnjem besedilu: prosilec) je posameznik, ki vložijo zahtevo za odškodnino po tem zakonu;
- komisija je Komisija Vlade Republike Slovenije za odločanje o odškodnini žrtvam kaznivih dejanj.

II. PRAVICA DO ODŠKODNINE

Formalni pogoji

5. člen

Formalni pogoji za priznanje odškodnine po tem zakonu so izpolnjeni, če je prosilec:

- državljani Republike Slovenije ali
- državljani druge države članice Evropske unije.

Materialni pogoji

6. člen

1) Materialni pogoji za priznanje odškodnine po tem zakonu so:

- da obstaja utemeljen sum, da je bilo proti prosilcu storjeno nasilno naklepno dejanje (v nadaljnjem besedilu: dejanje),
- da je bilo dejanje storjeno na ozemlju Republike Slovenije, na slovenski ladji ali slovenskem zrakoplovu ne glede na to, kje se nahaja ob storitvi dejanja,
- da je bilo dejanje zaznano ali pristojnemu organu naznanjeno in obravnavano kot kaznivo dejanje,
- da na strani prosilca ne obstaja okoliščina, zaradi katerih po Obligacijskem zakoniku (Uradni list RS, št. 83/01 in 32/04 – avtentična razlaga) ni mogoče zahtevati povrnitve škode,
- da je zaradi dejanja prosilec utrpel telesno poškodbo, okvaro zdravja ali duševne bolečine,
- da je bila prosilcu z dejanjem storjena škoda, priznana s tem zakonom,

- če je verjetno, da storilec dejanja ne bo mogel izplačati odškodnine za škodo iz prejšnje alineje.

2) Če je bila posledica dejanja iz prejšnjega odstavka smrt osebe, lahko pravice po tem zakonu uveljavljajo svojci, če zakon ne določa drugače.

Domneva neplačevitosti

7. člen

Domneva se, da storilec ne bo mogel izplačati odškodnine v naslednjih primerih:

- če storilec ostane neznan v treh mesecih od zaznave ali naznanitve dejanja in se ga do odločanja komisije ne odkrije ali če storilca ni mogoče preganjati;
- če je upravičenec otrok, invalid ali žrtev nasilja v družini;
- če gre za domač čezmejni primer.

Vrste priznane škode

8. člen

Pod pogoji iz tega zakona se odškodnina prizna za:

- telesne bolečine ali okvaro zdravja,
- duševne bolečine,
- izgubljeno preživljanje,
- stroške v zvezi z zdravljenjem,
- pogrebne stroške,
- škodo za uničene medicinske pripomočke,
- stroške zaradi uveljavljanja odškodnine.

IV. POSTOPEK ZA UVELJAVLJANJE ODŠKODNINE

Rok za vložitev zahteve

29. člen

1) Zahteva mora biti vložena najpozneje v šestih mesecih od dneva storitve dejanja, za katero se uveljavlja odškodnina.

2) Če upravičenec zaradi telesnih poškodb ni sposoben vložiti zahteve v roku iz prejšnjega odstavka, mora zahtevo vložiti najpozneje v treh mesecih od dneva, ko so prenehali obstajati razlogi, zaradi katerih ni mogel vložiti zahteve, najpozneje pa v petih letih od dneva storitve dejanja.

(3) Zahteva na podlagi drugega odstavka 7.a člena tega zakona mora biti vložena v treh mesecih od prejema odločbe ali obvestila, da izvršba ni bila uspešna, če izvršba ni bila predlagana, pa v treh mesecih od prejema podatkov, iz katerih izhaja, da izvršba ni možna.

Programne in projekte Društva za nenasilno
komunikacijo v letu 2014 sofinancirajo:

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO,
SOCIALNE ZADEVE IN ENAKE MOŽNOSTI

Mestna občina
Ljubljana

OBČINA
DOMŽALE

MESTNA OBČINA IDRJA
COMUNE CITTA DI CAPODISTRIA

OBČINA PIRAN
COMUNE DI PIRANCI

Občina - Comune di
IZOLA - ISOLA

MESTNA OBČINA CELJE

Mestna občina Ljubljana -
Urad za mladino

OBČINA
HRČELJE-KOZINA

Zavod Republike Slovenije
za zaposlovanje

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE

Društvo za nenasilno komunikacijo je nevladna, neprofitna in humanitarna organizacija, ki deluje v javnem interesu. V skladu s cilji, zadanimi ob ustanovitvi leta 1996, članice in člani delujemo v smeri preprečevanja nasilja v družini in družbi nasploh ter nudimo pomoč pri povečevanju varnosti oseb, ki so doživele ali doživljajo nasilje. Nasilje razumemo kot problem celotne družbe in odgovornost tistih, ki nasilje povzročajo.

Društvo osebam z izkušnjo nasilja nudi naslednje programe:

- individualna pomoč osebam, ki doživljajo nasilje (svetovanje),
- telefonska informacijsko-svetovalna pomoč,
- pomoč preko elektronske in navadne pošte,
- varne hiše za ženske in otroke, žrtve nasilja ter varne namestitve,
- socialno zagovorništvo,
- spremstvo na institucije,
- individualna pomoč otrokom in mladim, ki imajo izkušnjo nasilja.

Nudimo tudi programe za delo s povzročitelji nasilja.

Za več informacij obiščite našo spletno stran

www.drustvo-dnk.si ali **Facebook stran**.

Pokličete nas lahko vsak **ponedeljek, torek in četrtek** od

10. do 15. ure na **01 43 44 822** ali **05 6393 170** (enota Koper)

ali nam pišete na **info@drustvo-dnk.si** in **dnk.koper@siol.net**.